

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie

**OKRESNÍ ČETNICKÉ VELITELSTVÍ RÝMAŘOV V LETECH
1918–1938**

Bc. Filip Vrobel

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce PhDr. Pavlovi Kreisingerovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Rozbor pramenů a literatury	7
2.1 Prameny	7
2.2 Literatura	9
3. Dějiny četnictva s důrazem na české země.....	11
3.1 Vznik četnického sboru a jeho vývoj do roku 1918	11
3.2 Vývoj a charakteristika četnictva v letech 1918–1938.....	17
4. Politický okres Rýmařov se zaměřením na období let 1918–1938.....	26
4.1 Vznik politického okresu Rýmařov a jeho vývoj do roku 1918.....	26
4.2 Politický okres Rýmařov v letech 1918–1938.....	28
5. Okresní četnické velitelství Rýmařov v letech 1918–1938	32
5.1 Správní vývoj okresního četnického velitelství Rýmařov	32
5.2 Umístění okresního četnického velitelství v Rýmařově	33
5.3 Personál okresního četnického velitelství Rýmařov.....	34
5.3.1 Bohdan Klein.....	35
5.3.2 Jan Jelínek.....	36
5.3.3 Rudolf Šodek.....	38
5.4 Z činnosti okresního četnického velitelství Rýmařov	41
6. Četnické stanice podřízené okresnímu četnickému velitelství Rýmařov	46
6.1 Četnická stanice Rýmařov	46
6.1.1 Personál četnické stanice Rýmařov.....	46
6.1.2 Z činnosti četnické stanice Rýmařov	47
6.2 Četnická stanice Horní Město.....	50
6.2.1 Personál četnické stanice Horní Město	50
6.2.2 Z činnosti četnické stanice Horní Město.....	51
6.3 Četnická stanice Stará Ves	53
6.3.1 Personál četnické stanice Stará Ves	53
6.3.2 Z činnosti četnické stanice Stará Ves.....	54
6.4 Četnická stanice Frýdlant nad Moravicí.....	57

6.4.1	Personál četnické stanice Frýdlant nad Moravicí	57
6.4.2	Z činnosti četnické stanice Frýdlant nad Moravicí	58
6.5	Četnická stanice Horní Moravice	60
6.5.1	Personál četnické stanice Horní Moravice	60
6.5.2	Z činnosti četnické stanice Horní Moravice.....	61
6.6	Četnická stanice Brunzejf.....	63
6.6.1	Personál četnické stanice Brunzejf.....	63
6.6.2	Z činnosti četnické stanice Brunzejf	64
6.7	Četnická stanice Sovinec	65
6.7.1	Personál četnické stanice Sovinec.....	65
6.7.2	Z činnosti četnické stanice Sovinec	66
6.8	Četnická stanice Bedřichov	68
6.8.1	Personál četnické stanice Bedřichov	68
6.8.2	Z činnosti četnické stanice Bedřichov.....	68
6.9	Četnická stanice Valšov.....	70
6.9.1	Personál četnické stanice Valšov.....	70
6.9.2	Z činnosti četnické stanice Valšov	71
7.	Závěr	74
8.	Seznam použitých pramenů a literatury	76
8.1	Prameny	76
8.2	Literatura	78
9.	Summary	82
10.	Seznam příloh.....	83
11.	Přílohy	84

1. Úvod

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na opomíjenou problematiku dějin Rýmařovska, a to na oblast bezpečnostních složek, respektive četnictva. Konkrétně se jedná o výzkum okresního četnického velitelství Rýmařov a jemu podřízených četnických stanic v letech 1918–1938. Podstatou diplomové práce bude analýza vývoje a činnosti okresního četnického velitelství společně s podřízenými četnickými stanicemi v Rýmařově, Horním Městě, Staré Vsi, Frýdlantu nad Moravicí, Horní Moravici, Brunzejfu, Sovinci, Bedřichově a Valšově. Okresní četnické velitelství Rýmařov bylo vybráno z toho důvodu, neboť je tato oblast doposud nezpracována a neexistuje k ní žádná relevantní literatura. První časový mezník byl vybrán kvůli absenci pramenné základy před rokem 1918, která neumožňuje komplexní zhodnocení rýmařovského četnictva před vznikem Československa. Rok 1938 byl jakožto druhý časový mezník zvolen proto, poněvadž v důsledku postoupení pohraničních území Československa Německu po přijetí Mnichovské dohody okresní četnické velitelství Rýmařov zaniklo.

Hlavním cílem diplomové práce bude především zmapování správního vývoje, posloupnosti velitelů a činnosti okresního četnického velitelství, a to včetně všech jemu podřízených četnických stanic rozprostřených po celém území rýmařovského okresu. K tomu jsou ve značné míře využity archivní prameny nadřízených velitelství, tedy kvalifikační listiny okresních velitelů a zařadovací listiny, doplněné o památníky četnictva, tištěné prameny a dobový tisk. Dostupné prameny do určité míry umožňují zhodnocení okresního četnického velitelství jako takového, nicméně srovnání jednotlivých četnických stanic, přestože se to vzhledem k jejich počtu přímo vybízí, není vzhledem k nedostačující pramenné základně možné.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol, z nichž bude klíčová pátá a šestá. Úvodní kapitola je věnována rozboru archivních i tištěných pramenů, dostupné literatury a celkovému shrnutí stavu historiografie k tématu četnictva. Třetí kapitola slouží jako vstup do problematiky četnického sboru, kdy je nastíněn vývoj od jeho počátků až po rok 1938. Ve čtvrté kapitole je kladen důraz na oblast Rýmařovska, a to z důvodu zasazení četnického sboru do kontextu sledovaného regionu. Pátá a šestá kapitola představuje hlavní část práce, neboť jsou tvořeny analýzou okresního četnického velitelství Rýmařov a jemu podřízených četnických stanic. Tyto dvě stěžejní kapitoly jsou tvořeny správním vývojem četnických útvarů v okrese, jejich personálním složením a na závěr jejich činností v průřezu sledovaného období.

2. Rozbor pramenů a literatury

2.1 Prameny

Pramenná základna vztahující se k problematice četnictva na Rýmařovsku je primárně uložena ve státních archivech. Výchozími archivy pro studium rýmařovského četnictva jsou Národní archiv v Praze, Moravský zemský archiv v Brně a Zemský archiv v Opavě. Množství dochovaného materiálu je ale značně torzovité, což je nejspíše zapříčiněno nešetrným zacházením s archivními fondy v době 2. světové války a po roce 1945. Vedle archivních pramenů jsou důležitou součástí pramenné základny i tištěné prameny, kdy se primárně jedná o různá vydání četnických předpisů, specializované příručky, velmi cenné kalendáře četnictva nebo dobový tisk.

Písemnosti zkoumaného okresního četnického velitelství v Rýmařově jsou uloženy v Zemském archivu v Opavě, respektive jeho organizačního článku Státního okresního archivu Bruntál se sídlem v Krnově. Zde je uloženo hned několik fondů vztahujících se k rýmařovskému četnictvu, a to fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, fond Četnická stanice Rýmařov, fond Četnická stanice Horní Moravice, fond Četnická stanice Karlov pod Pradědem a fond Četnická stanice Valšov. Zásadním nedostatkem je skutečnost, že se fondy nedochovaly ke všem četnickým stanicím v okrese Rýmařov, a také to, že se dochované fondy potýkají s výraznou torzovitostí. Pro badání o četnictvu na okresní úrovni mají největší vypovídající hodnotu četnické památníky, jež byly vedeny okresním četnickým velitelstvím i každou jemu podřízenou četnickou stanicí. Památníky jsou však bohužel dostupné pouze pro fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, fond Četnická stanice Rýmařov a fond Četnická stanice Valšov, přičemž dalším nedostatkem je to, že část z těchto památníků je sepsána až po druhé světové válce, a jsou vedeny primárně jako památníky Sboru národní bezpečnosti, jenž v Rýmařově vznikl roku 1945. Z toho důvodu se tyto zpětně sepsané památníky potýkají s mnohými nepřesnostmi a je nutno je brát s jistou rezervou.

V tomto ohledu je důležitý fond Zemské četnické velitelství Brno, který je uložen v Moravském zemském archivu v Brně. Vedle obecnějších pramenů k problematice četnictva, z nichž lze kupříkladu zmínit dislokační přehled, četnické předpisy či specializované příručky, se v tomto fondu nachází i několik dochovaných písemností spojených přímo s četnictvem na Rýmařovsku. Stěžejními písemnostmi jsou pak zařadovací listiny četnického oddělení Krnov, pod které okresní četnické velitelství Rýmařov od roku 1930 spadalo. Tyto listiny jsou cenné

především z toho důvodu, neboť poskytují jmenné seznamy okresních četnických velitelů, velitelů četnických stanic i podřízeného mužstva takřka po celou dobu sledovaného období.

Se zařadovacími listinami se přímo pojí kvalifikační listiny jednotlivých důstojníků československého četnictva, respektive velitelů okresního četnického velitelství Rýmařov, které jsou uloženy ve fondu Generální velitel četnictva, jenž je deponovaný Národním archivem v Praze. Dochované kvalifikační listiny obsahují osobní údaje a mapují kariérní postup po přijetí k četnickému sboru, přičemž hlavní váhu nesou informace týkající se data a místa narození, dosaženého vzdělání, zaměstnání před vstupem do četnictva, jazykových znalostí, speciálních dovedností, vojenské služby, získaných vyznamenání nebo znalostí geografických oblastí, v nichž daný důstojník sloužil. Součástí některých kvalifikačních listin jsou i tzv. konduitní listiny, které byly vedeny u četníků sloužících u c. k. četnictva. Tyto starší konduitní listiny obsahují podobnou škálu informací jako kvalifikační listiny, nicméně jsou psány pouze heslovitě.

Několik málo zmínek o četnictvu lze nalézt i ve fondech Státního okresního archivu Bruntál se sídlem v Krnově přímo se vztahujících k městu Rýmařovu nebo obcím, v nichž četnické stanice podřízené okresnímu četnickému velitelství Rýmařov ve sledovaném období sídlily. Jedná se o fond Archiv města Rýmařov dodatky, fond Archiv městečka Břidličná, fond Archiv obce Valšov, fond Městský národní výbor Rýmařov, fond Místní národní výbor Sovinec a fond Okresní úřad Rýmařov.

Z tištěných pramenů a dobového tisku se k problematice četnictva vážou především kalendáře československého četnictva, sbírka četnických předpisů Josefa Erharta¹ a v rýmařovském okrese pravidelně vycházející periodikum *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Kalendáře československého četnictva sloužily mužstvu jakožto praktické pomůcky pro každodenní službu, poněvadž obsahují přehled všech četnických útvarů v Československu, a to včetně jmen četníků u nich sloužících. Zmíněné periodikum bylo týdeníkem vycházejícím v letech 1911–1942, kdy podávalo informace o nejdůležitějších událostech Rýmařovska, přičemž součástí týdenního zpravodajství byly i záležitosti spojené s kriminalitou a činností četnictva.

¹ ERHART, Josef: *Rukověť četnictva*. Praha 1937.

2.2 Literatura

Problematikou četnictva se zabývá značná část autorů. Mnoho z nich se na četnictvo zaměřuje v obecnějším pohledu a pokouší se jej zmapovat již od samotného vzniku. V tomto ohledu lze zmínit několik zahraničních autorů, kdy jednou z vůbec prvních prací je dílo bývalého rakouského četníka Franze Neubauera,² jenž se věnuje četnickému sboru od jeho počátků v habsburské monarchii až do roku 1924. Dále je nutno jmenovat rakouského historika Helmuta Gebharta,³ který se zabývá takřka stejným časovým rozsahem jako Neubauer, nicméně zakončuje rokem 1918. Do předních autorů české provenience se řadí dvojice Pavel Macek a Lubomír Uhlíř,⁴ jejichž monumentální čtyřdílné dílo poskytuje pohled na více než čtyř set leté působení bezpečnostních složek nejen v Habsburské monarchii, ale i na území českých zemí, a to až do roku 1989. Dalším autorem je Miroslav Spurný,⁵ jehož práce rovněž na četnictvo pohlíží od dob monarchie až po první polovinu 20. století. Jeho kniha je mimo jiné velmi cenná i po obrazové stránce, neboť do textu zakomponoval mnoho fotografií četníků, četnického služebního vybavení a také stejnokrojů. V neposlední řadě je potřeba jmenovat Michala Dlouhého, který je autorem mnoha prací o četnictvu, především tedy v popularizační rovině, díky čemuž se jeho působení dostává do širšího povědomí.

Četnictvu v období Československa se věnuje o něco více autorů nežli četnickému sboru v rámci habsburské monarchie. Mezi první práce se řadí studie Ivana Bohaty,⁶ byť ji lze dnes považovat za nepatrně zastaralou, poněvadž vyšla v sedmdesátých letech minulého století. Z novějších studií je nutno zmínit dílo Radka Galaše, které je rozděleno do dvou dílů. Zatím vyšel první díl, věnující se létům 1918–1929,⁷ zatímco druhý díl, rozebírající období 1930–1939, by měl vzniknout někdy v následujících letech. Za zmínku stojí i Jiří Vaněček, jenž je autorem několika publikací o četnictvu, v nichž se kupříkladu zaměřuje na olomoucké četnictvo⁸ nebo četnické stejnokroje.⁹ Velmi cenné jsou i memoáry četníka Františka Fary,¹⁰

² NEUBAUER, Franz: *Die Gendarmerie in Österreich 1849–1924*. Wien 1925.

³ GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918*. SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 76–86.

⁴ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997; Tíž: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999; Tíž: *Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a Slovenský stát (1939-1945)*. Praha 2001; Tíž: *Dějiny policie a četnictva IV. Československo (1945-1989)*. Praha 2011.

⁵ SPURNÝ, Miroslav: *Ve dne v noci podle zákoníku... Policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc 2013.

⁶ BOHATA, Ivan: *Protílidová úloha četnictva v letech 1918–1938*. Praha 1978.

⁷ GALAŠ, Radek: *Československé četnictvo (1918–1929)*. Praha 2019.

⁸ VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945. Kapitoly ze zapomenutých dějin četnictva*. Olomouc 2016.

⁹ VANĚČEK, Jiří: *Stejnokrojové předpisy pro četnictvo a jejich změny v letech 1918–1945*. Olomouc 2016.

¹⁰ FARA, František: *Četnické vzpomínky*. Praha 2002.

díky kterým lze bezprostředně nahlédnout do každodenního života četníků. Rovněž nelze v žádném případě opomenout manžele Ivanu a Ondřeje Kolářovi, kteří se problematikou meziválečného četnictva již dlouhodobě věnují. Do jejich publikační činnosti se řadí práce věnována státním pořádkovým složkám na Chebsku¹¹ nebo generálovi četnictva Karlovi Vyčítalovi.¹² Kromě toho se manželé Kolářovi zabírají i tematikou každodenního života četníků, respektive jejich sociálním postavením¹³ nebo manželským životem.¹⁴ S dvojicí v jedné studii spolupracoval i Martin Lokaj,¹⁵ jenž se zpravidla zaměřuje na četnický důstojnický sbor.¹⁶

Československé četnictvo je v současné době populárním tématem i mnohých studentských kvalifikačních prací. Z nich je možno zmínit magisterskou diplomovou práci Miroslavy Breburdové, věnovanou každodennosti četníků,¹⁷ anebo Jaroslavy Plosové, provdané Kacetlové, která se ve své magisterské práci zaměřuje na Zemské četnické velitelství v Brně,¹⁸ zatímco její disertační práce je vymezena analýze četnictva v prvních letech trvání Československa.¹⁹

Co se regionální literatury týče, jediné zmínky o četnictvu jsou uvedeny ve třech pracích Jiřího Karla,²⁰ které mapují dějiny oblasti Rýmařovska od samotných počátků až po druhou polovinu 20. století. Všechny tři publikace ale o četnictvu v okrese poskytují pouze zanedbatelný nástin, zejména pro období let 1850–1918, a nelze je považovat za zevrubnou analýzu.

¹¹ KOLÁŘ, Ondřej: *Státní pořádkové složky na Chebsku*. Praha 2016.

¹² KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Generál četnictva Karel Vyčítal*. Praha 2018.

¹³ KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Sociální postavení příslušníků československého četnictva 1918–1939*. Český časopis historický, 113, 2015, č. 1, s. 76–96.

¹⁴ KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Manželský život příslušníků československého četnictva*. Historica Olomucensia. Sborník prací historických XLIX, 2020, č. 59, s. 139–154.

¹⁵ KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej – LOKAJ, Martin: *Důstojnický sbor československého četnictva – sociohistorická sonda*. Moderní dějiny, 25, 2017, č. 2, s. 39–62.

¹⁶ LOKAJ, Martin: *Formování důstojnického sboru četnictva v meziválečném Československu*. Časopis Matice moravské, 140, 2021, č. 2, s. 323–342.

¹⁷ BREBURDOVÁ, Miroslava: *Každodennost příslušníků četnického sboru v Čechách v první polovině 20. století*. Praha 2019 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

¹⁸ PLOSOVÁ, Jaroslava: *Situace četnictva a jeho obraz ve společnosti ve 20. a na počátku 30. let 20. století na příkladu Zemského četnického velitelství v Brně*. Brno 2006 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

¹⁹ KACETLOVÁ, Jaroslava: *Četnictvo na cestě od monarchie k republice. Budování četnického sboru v Československu v letech 1918–1925*. Brno 2014 (nepublikovaná disertační práce).

²⁰ KAREL, Jiří: *Příběh lesů a lidí Rýmařovska. Dějiny lesů a jejich užívání*. Rýmařov 2008; Týž: *Stará Ves a Žďárský Potok v dějinách Moravy*. Stará Ves 2010; Týž: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021.

3. Dějiny četnictva s důrazem na české země

3.1 Vznik četnického sboru a jeho vývoj do roku 1918

Prvopočátky moderního četnictva sahají do Francie, v níž bylo začátkem 17. století původní četnictvo určeno k ochraně krále, kde se v elitních oddílech královského dvora udrželo takřka do Velké francouzské revoluce. Současně od sedmdesátých let 17. století existovaly jednotky četnictva mající podstatně širší teritoriální působnost, nicméně byly zrušeny ještě před revolucí. V 18. století vedle četnictva existovala ve Francii další bezpečnostní složka, kdy se jednalo o maršálskou stráž. Jejím posláním bylo zabezpečit jurisdikci maršálů, nicméně v průběhu Velké francouzské revoluce byla maršálská stráž zrušena a nahrazena národním četnictvem, které nejen že zajišťovalo bezpečnostní službu v zemi, ale rovněž bylo v případě válečného konfliktu zčásti začleňováno do armády.²¹ Následně bylo za vlády Napoleona I. Bonaparte četnictvo posíleno, čímž se jeho působnost rozšířila do všech Francií podmaněných území, a to včetně Lombardie, tehdejší součásti napoleonského italského království. Po Vídeňském kongresu v roce 1815 připadla Lombardie habsburské monarchii, což kromě převzetí jejich vojenských formací zapříčinilo i začlenění četnického pluku do své armády. Četnický pluk čítal zhruba tisíc mužů, kteří byli dále rozděleni na pěší a jízdní jednotku, byli podřízeni příslušnému územnímu vojenskému velitelství a jejich organizace odpovídala, byť s nepatrnými odlišnostmi, postavení armády.²² Od ostatních armádních součástí se ale četnictvo, především v době míru, lišilo tím, že jednou z jeho povinností byl výkon bezpečnostních funkcí ve prospěch civilní státní správy. Za tím účelem byl pro četnický pluk vytvořen specifický orgán sídlící v Miláně. Jednalo se o úřad generálního inspektora, jenž zastával četnický důstojník v hodnosti plukovníka, později generála, disponující svým vlastním štábem.²³ Kromě států ovládaných Napoleonem existovalo četnictvo v první polovině 19. století v mnoha německých státech, kupříkladu v Prusku, Bavorsku a Hannoveru. Vyjma toho existovaly četnické sbory také v Nizozemí, na Sicílii, v Řecku a Španělsku,²⁴ byť to částečně bylo pod místními názvy.²⁵

²¹ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997, s. 11–12.

²² DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb 2014, s. 12.

²³ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997, s. 64.

²⁴ GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918*. SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 77.

²⁵ V Nizozemí se jednalo o Koninklijke Maerchaussee (Královská vojenská policie), na Sicílii o Arma dei Carabinieri (Karabiniéři), v Řecku o Elliniki Chorofylaki (Řecké četnictvo) a ve Španělsku o Guardia Civil (Civilní stráž).

První krok k rozšíření četnictva na celé území Habsburské monarchie se váže k roku 1849, krátce po porážce maďarského revolučního hnutí. O rozšíření četnictva se především zasloužil český šlechtic Felix Schwarzenberg, na jehož žádost došlo ke zřízení komise za účelem posouzení potřeby založení četnictva pro celé území Rakouského císařství. Posléze rakouský politik Alexandr Bach na základě podkladů nově zřízené komise vytvořil dokument o zřízení četnictva, který byl císařem Františkem I. podepsán 8. června 1849. Zákon zavádějící četnictvo na celém území Habsburské monarchie pak byl vydán v lednu roku 1850,²⁶ přičemž četnictvo v něm bylo definováno jako vojensky organizovaný strážní sbor povinný udržovat pořádek a veřejnou bezpečnost. Zákon rovněž stanovil, že četnictvo podléhalo ministerstvu války a spadalo pod vojenskou jurisdikci, neboť figurovalo jako součást rakouské armády. Z důvodu výkonu služby pro civilní správu však bylo částečně podřízeno i ministerstvu vnitra.

Plošné zavedení četnictva na území Habsburské monarchie v roce 1850 vedlo k vytvoření celkem 16 četnických pluků, které byly pořadově číslovány a zároveň jim byl na základě území působnosti přidělen název.²⁷ Každý z těchto pluků čítal přibližně 1 000 mužů, rozdělených na eskadrony, křídla, čtyři a sekce. Sekce byly dále děleny na desátnictva o pěti až osmi mužích, a stanice, jež zpravidla čítaly tři až čtyři muže. Je nutno podotknout skutečnost, že stále přetrvávalo rozdělení mužstva na pěší a jízdní část. Po plošném zavedení četnictva se řízení celého sboru se chopil Johann Kempen von Fichtenstamm, který za tímto účelem obsadil nově vytvořenou funkci generálního inspektora četnictva.²⁸ První generální inspektor četnictva, Kempen von Fichtenstamm, ve svém úřadě kladl důraz na to, aby byli do četnické služby přijati pouze ti nejschopnější armádní vojáci, neboť na rozdíl od policistů, kteří byli tvořeni vojáky s nedostatečnou způsobilostí k bojové službě, měl četnický sbor být jakousi elitou. Tuto skutečnost podtrhovaly i mimořádně reprezentativní stejnokroje doplněné o typické přílby se zlateným orlem, kováním a špicí. Četníci byli vybíráni především z mladých urostlých vojáků v rozmezí 24 až 36 let a zprvu museli absolvovat pouze velmi krátký výcvik, zpravidla trvající čtyři až šesti týdnů. Teprve v roce 1853 došlo k vydání tzv. školního řádu stanovujícího šestiměsíční výcvikový kurz, v němž měli být noví četníci seznámeni, vedle vojenských záležitostí, i s právním základem.²⁹

²⁶ NEUBAUER, Franz: *Die Gendarmerie in Österreich 1849–1924*. Wien 1925, s. 35–37.

²⁷ Pro Čechy existoval pluk s názvem Gendarmerie-Regiment Nr. 2 für Böhmen, pro Moravu a Slezsko Gendarmerie-Regiment Nr. 3 für Mähren und Schlesien.

²⁸ Tamtéž, s. 38–42.

²⁹ GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918*. SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 78.

Co se samotné četnické služby po plošném zavedení četnictva na celém území Habsburské monarchie týče, již tehdy se četnický sbor do značné míry věnoval vyšetřování trestné činnosti, k němuž v rámci pátrací služby využívalo rozličné kriminalistické metody. V praxi četnická služba vypadala tak, že četnictvo veškeré přestupky a porušení zákonů oznamovalo nadřízeným úřadům a snažilo se vypátrat či dostihnout pachatele. Četníci měli rovněž povinnost, při zločinech typu vraždy nebo loupeže, popřípadě významné události jako byl požár nebo nález mrtvého těla, vypracovat oznámení příslušnému úřadu a v něm uvést veškeré možné informace. V případě, že se podařilo pachatele daného trestného činu vypátrat, musel být zatčen, načež musel být do 24 hodin odveden k nejbližšímu příslušnému úřadu.³⁰

Během následujících let došlo v organizaci četnictva k několika změnám. Zprvu byl roku 1854 počet pluků rozšířen na 19. Záhy se četnictvo v roce 1860, z důvodu odstoupení absolutistického ministra vnitra Rakouského císařství Alexandra Bacha, dostalo do výrazného ohrožení, poněvadž s šířící se vlnou liberalismu bylo požadováno jeho úplné rozpuštění, popřípadě zbavení jeho vojenského charakteru. Nakonec došlo pouze k omezení počtu pluků, kdy bylo jejich množství zredukováno na deset.³¹ To si vyžádalo změny v organizační struktuře, neboť jednotlivým plukům vzrostla jejich územní působnost, přičemž byly nově děleny na křídla, čety a stanice. Nejnižší organizační jednotky pluků, četnické stanice, pak fungovaly pouze v sídlech okresních úřadů a čítaly 3 až 11 mužů.³² Další výrazná změna souvisela s rokem 1866, ve kterém došlo k úplnému zrušení četnických pluků a jejich nahrazení systémem zemských četnických velitelství (ZČV), odpovídajícím tehdejší teritoriální struktuře civilní státní správy.³³ Zemských četnických velitelství vzniklo celkem 15, čímž jejich počet nad původními pluky vzrostl. Pluk č. 2, působící na území českých zemí, musel být rozdělen do dvou nově vzniklých zemských četnických velitelství v Praze a Brně,³⁴ kdy pražské zemské četnické velitelství mělo na starost území Čech, zatímco pod brněnské spadalo území Moravy a Slezska.³⁵

³⁰ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb 2014, s. 13–14.

³¹ Došlo ke zrušení Gendarmerie-Regiment Nr. 3 für Mähren und Schlesien a pluk Gendarmerie-Regiment Nr. 2 für Böhmen nově působil na celém území Čech, Moravy a Slezska.

³² SPURNÝ, Miroslav: *Ve dne v noci podle zákoníku... Policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc 2013, s. 25.

³³ UHLÍŘ, Lubomír: *Získat si vážnost obyvatelstva. Vznik a vývoj rakouského četnictva*. Dějiny a současnost, 29, 2007, č. 9. In: <http://www.dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/9/ziskat-si-vaznost-obyvatelstva/> [cit. 12. 1. 2023].

³⁴ Zemské četnické velitelství v Praze neslo označení č. 2, zatímco Zemské četnické velitelství v Brně neslo označení č. 4.

³⁵ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997, s. 66.

Se vznikem dualistické konstituční monarchie Rakouska-Uherska roku 1867 došlo uvnitř četnického sboru k dalším podstatným změnám. Nejenže byl jeho název změněn na „*c. k. četnictvo*“, ale v Uhersku bylo četnictvo zcela zrušeno. V tomto ohledu bylo výjimkou chorvatsko-slavonské království a Sedmihradsko, v nichž četnictvo nadále existovalo, nicméně bylo až do roku 1876 podřízeno říšskému ministerstvu války a následně uherskému ministerstvu zeměbrany. Na druhou stranu neměl vznik dualistické monarchie pro četnictvo v Předlitavsku až tak negativní dopad, avšak došlo k dalším organizačnímu vývoji. V roce 1868 byl změněn nadřízený úřad četnictva, které tím nově bylo podřízeno rakouskému ministerstvu pro zemskou obranu. V témže roce byla zrušena generální četnická inspekce, již v čele celého četnictva nahradil četnický inspektor. Dále bylo v letech 1872–1873 u zemských četnických velitelství zrušeno jejich dosavadní rozdělení na křídla a čety, načež byla zřízena oddělení, jímž velel četnický důstojník. Zároveň se počet četnických velitelství zvýšil na 14,³⁶ což mělo více odpovídat teritoriální politické správě. Tato událost vedla k navýšení četnických velitelství i na našem území, kdy nově vzniklo velitelství č. 15 se sídlem v Opavě, jež po brněnském velitelství č. 4 převzalo výkon bezpečnostní služby ve Slezsku. Oblast působení pražského velitelství č. 2 zůstala beze změn.³⁷

V roce 1876 tzv. zákon o c. k. četnictvu, který četnický sbor nově definoval jako „*sjednocený vojensky zřízený sbor strážný pro zachování veřejného pořádku, pokoje a bezpečnosti*“. Výsledkem tohoto zákona byla skutečnost, že četnictvo již nadále nespadlo pod ministerstvo války, nýbrž pod četnického inspektora, přičemž i nadále setrvala jistá podřízenost vůči ministerstvu pro zemskou obranu. Kromě toho nový zákon stanovil, že organizace četnického sboru musí být v každé zemi tvořena zemským četnickým velitelstvím, jehož úkolem je zabezpečovat nejen vojenské, ale i ekonomické a administrativní záležitosti. Zemská četnická velitelství byla dle zákona následně rozčleněna na jednotlivá četnická oddělení, pod něž spadala okresní četnická velitelství, v politických okresech řídící jednotlivé četnické stanice. Byť měly četnické stanice, zpravidla čítající 2 až 16 mužů, na starost působnost v celém politickém okrese, byla jejich činnost v obcích s vlastním statutem nahrazena policejním úřadem, který namísto nich zajišťoval bezpečnostní službu. Taktéž je nutno podotknout, že četnické stanice byly vždy jedinou jednotkou v celém četnickém sboru mající výkonnou pravomoc.³⁸

³⁶ Čísla velitelství byla 1 až 7, 9 a 11 až 16.

³⁷ Tamtéž, s. 66–67.

³⁸ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb 2014, s. 19.

Kromě strukturálních změn přinesl zákon z roku 1876 úpravy i ve služebních stejnokrojích a v povinném výcviku před nástupem do služby. Zákon stanovil, aby byli četníci vybaveni krátkou opakovací puškou s bodákem a aby byl jejich oděv složen z tmavozeleného kabátu a tmavošedými kalhotami. Odklon od armády se pak projevil především v pokrývce hlavy, kdy vojenskou přilbu s hrotem vystřídal klobouk s péřovým chocholem, připomínající tehdejší mysliveckou čepici. Pro označení hodnosti prostý četník na límci stejnokroje, jelikož se postavením rovnal desátníkovi ve vojsku, nosil dvě hvězdičky a na šavli žlutý štrapec.³⁹ Co se výcviku četníků týče, dosavadní šestiměsíční trénink byl dle zákona prodloužen na dvojnásobek. V novém ročním výcviku byl první půlrok věnován teoretické přípravě, zatímco druhý půlrok byl zaměřen na služební praxi v četnických stanicích. Praktický výcvik byl cílen převážně na zacházení se zbraněmi, tedy s šavlí, bodákem a střelnou zbraní. Je nutno podotknout, že pro vedoucí personál, respektive četnické důstojníky, nebyl vymezen žádný speciální výcvik. Důstojníci četnictva byli rekrutováni z armádních důstojníků, přičemž jim stačilo absolvovat pouze půlroční praxi v četnické službě společně s odbornou zkouškou z vojenských a právních předmětů. Ačkoli důstojníci měli z velké části pouze vojenský výcvik, jejich zkušenosti v bezpečnostní službě byly před absolvováním četnického výcviku takřka nulové.⁴⁰

Důležitou událostí se roku 1881 stalo to, že bylo obnoveno četnictvo v Uhersku. Příčinou byla skutečnost, že uherské zemské a místní úřady nebyly schopny dostatečně plnit svěřené bezpečnostní úkoly, jež po zrušení četnictva přejaly. Po obnovení pak tamní četnictvo podléhalo, stejně jako to rakouské, ministerstvu pro zemskou obranu a ministerstvu vnitra.⁴¹

Závěrečná právní změna rakouského četnictva nastala v roce 1895, a to vydáním dalšího zákona,⁴² který však byl s předchozím zákonem z roku 1876 takřka identický. Stejně jako v předchozí právní úpravě bylo hlavním posláním četnictva, jakožto jednotného vojensky zřízeného strážního sboru, zachovávat veřejný pořádek a bezpečnost. Do nového zákona však bylo nově zahrnuto ustanovení, že četnický sbor musel v případě válečného konfliktu plnit vojenské povinnosti.⁴³ Nové ustanovení týkající se vojenských povinností se od roku 1899

³⁹ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 6. Čechy–Danseur.* Praha 1893, s. 668.

⁴⁰ GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918.* SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 82.

⁴¹ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky.* Cheb 2014, s. 23.

⁴² NEUBAUER, Franz: *Die Gendarmerie in Österreich 1849–1924.* Wien 1925, s. 92.

⁴³ GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918.* SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 83.

projevilo v nových stejnokrojích, kdy klobouk s péřovým chocholem znovu vystřídala ostnatá přilba.⁴⁴ Četnictvo bylo v roce 1895 stále podřízeno okresním a zemským politickým úřadům, avšak jeho organizace musela nově vyhovovat tím způsobem, aby v jednotlivých sídlech politických úřadů byla zřízena přiměřená velitelství. Hierarchie četnického sboru zůstala taktéž zachována a skládala se ze zemských četnických velitelství označených pořadovými čísly.⁴⁵ Zemská četnická velitelství se dále členila na četnická oddělení, vždy zahrnující obvody několika politických okresů. V jednotlivých politických okresech působila okresní četnická velitelství, pod která spadaly četnické stanice s mužstvem o maximálním počtu 20 četníků.⁴⁶

Období let 1895–1914 lze charakterizovat především výrazným rozšířením četnictva, kdy počet četnických stanic vzrostl z dosavadních 2 337 na 3 644. Počet sloužících mužů se rovněž zvýšil přibližně o polovinu, a to z 9 209 na 14 215 četníků. Dosažení takto rychlého růstu se podařilo především díky zvýšení platů a sociálních benefitů, byť s výrazným navýšením pracovní doby, které ale zřejmě nepředstavovalo problém. Objevily se i snahy o zatraktivnění služby, poněvadž četníci doposud zůstávali ve služebním poměru v průměru pouhé tři až osm let.⁴⁷

Významnou kapitolou dějin rakousko-uherského četnictva byl rozsah let 1914–1918, kdy se účastnilo v bojích první světové války. Četníci se již od počátku války zapojili do bojů na všech frontách, v nichž figurovala rakousko-uherská armáda.⁴⁸ Z řad četnického sboru se v souvislosti s první světovou válkou nejvíce dostala do podvědomí osobnost Eduarda Fischera, tehdejšího generálmajora četnictva. Eduard Fischer se účastnil bojů na Bukovině proti Rusům, kdy krátce po začátku celosvětového válečného konfliktu v srpnu 1914 měl k dispozici zhruba 1 600 mužů, skládajících se z četnictva i dalších ozbrojených složek. Jeho mužstvo se postupně rozrůstalo a již v říjnu téhož roku čítalo více než 7 000 četníků.⁴⁹ V roce 1915 měl četnický sbor za úkol zdržovat italské jednotky v oblasti Tyrolska, Korutan a Itrie, a v téže roce vypomáhalo i Polsku, které ale přišlo o svá ruská území. Ztráta těchto území vedla ke zřízení vojenské správy v Lublinu, pod níž spadalo celkem 27 válečných velitelství, kdy každému z

⁴⁴ SPURNÝ, Miroslav: *Ve dne v noci podle zákoníku... Policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc 2013, s. 37.

⁴⁵ V českých zemích č. 2 pro Zemské četnické velitelství v Praze, č. 4 pro Zemské četnické velitelství v Brně a č. 10 pro Zemské četnické velitelství v Opavě.

⁴⁶ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb 2014, s. 23–24.

⁴⁷ GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918*. SIAK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 83.

⁴⁸ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997, s. 83.

⁴⁹ NEUBAUER, Franz: *Die Gendarmerie in Österreich 1849–1924*. Wien 1925, s. 120–132.

nich byla přidělena jednotka četnictva skládající se z důstojníka, 20–30 četníků a 60–80 náhradních polních četníků. Jednotky četnictva byly během výpomoci Polsku doplňovány polským civilním obyvatelstvem, pro něž byly za účelem výcviku zřízeny tři školy v Lublinu, Ivanogradu a Radomu. Pomineme-li přímou účast na válečných frontách, věnovalo se četnictvo v týlových oblastech i své běžné službě, ve které mu kvůli probíhajícímu válečnému konfliktu přibýly nové povinnosti. Jednalo se kupříkladu o pořádkovou a dopravní službu při přesunech vojenských jednotek nebo o stíhání vyzvědačů a dezertérů. Vyjma toho četnictvo vykonávalo běžnou bezpečnostní službu ve vojensky obsazených oblastech, z nichž lze zmínit Srbsko, Černou Horu nebo Albánii.⁵⁰

3.2 Vývoj a charakteristika četnictva v letech 1918–1938

Prohra Rakouska-Uherska v první světové válce vedla k jeho rozpadu a následnému vzniku nástupnických států na jeho území. Jedním z nich se stala Československá republika, která byla 28. října 1918 vyhlášena jakožto samostatný stát Čechů a Slováků.⁵¹ V první řadě bylo v novém státním aparátu prioritou, aby všichni státní i veřejní zaměstnanci bývalé monarchie přešli do služeb nového československého státu. K tomu došlo vydáním tzv. recepčního zákona, na jehož základě byly převzaty všechny doposud platné zákony, úřady i úředníci.⁵² Prvně do služeb nového československého státu přešlo četnictvo v Čechách a ostatní četnické složky se připojovaly postupně. Zásadní problém ale vyvstal v pohraničních oblastech, v nichž se nacházela zcela německá okresní četnická velitelství. Postupně se v nich začalo tvořit několik německých státních útvarů, a dokonce zemských četnických velitelství nezávislých na území Čech a Moravy.⁵³ S podobnými problémy se potýkala i území Slovenska a Podkarpatské Rusi, v nichž byla drtivá většina četnického sboru maďarské národnosti. Většina maďarského mužstva však po vzniku nového státu četnické stanice na Slovensku a Podkarpatské Rusi opustila, načež byl nedostatek personálu řešen přeřazováním četníků z Čech a Moravy.⁵⁴

Po vzniku Československé republiky i nadále podobu a působení četnictva upravoval zákon z roku 1895. To se změnilo 14. dubna 1920 vydáním nového zákona o četnictvu.

⁵⁰ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997, s. 83–84.

⁵¹ KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. Praha 2017, s. 28–29.

⁵² MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999, s. 9.

⁵³ KLEČACKÝ, Martin: *Převzetí rakouského četnictva československým státem 1918-1919*. Praha 2011 (nepublikovaná rigorózní práce), s. 18–20.

⁵⁴ KACETLOVÁ, Jaroslava: *Četnictvo na cestě od monarchie k republice. Budování četnického sboru v Československu v letech 1918–1925*. Brno 2013 (nepublikovaná disertační práce), s. 42–43.

Současně byly s novým zákonem vydány i služební instrukce a organizační předpisy, které měnily dosavadní postavení i činnost četnického sboru.⁵⁵ Dle nové zákonné úpravy bylo četnictvo definováno jako vojensky organizovaný strážný sbor, jehož úkolem bylo na celém území Československé republiky udržovat veřejný pořádek a bezpečnost. Četnický sbor na základě tohoto nového zákona podléhal ministerstvu vnitra, nicméně v případě válečného stavu přecházela jeho část, po dohodě mezi ministerstvem vnitra a ministerstvem národní obrany, pod přímým velením vojska k polní bezpečnostní službě.⁵⁶

Co se organizace v nově vzniklém státě týče, tak v čele celého československého četnického sboru stál generální velitel četnictva, jehož funkce byla zřízena v roce 1918. Pocházel z řad četnických důstojníků, do funkce byl jmenován prezidentem republiky a zodpovídal se ministerstvu vnitra.⁵⁷ Přímo jemu byla podřízena zemská četnická velitelství, která se nacházela, stejně jako v předchozím politickém uspořádání, v nejvyšších politických správních oblastech.⁵⁸ Jejich sídly byla Praha, Brno, Opava, Bratislava a Užhorod,⁵⁹ a nadále bylo zachováno číselné označení, nyní pod čísly 1 až 5.⁶⁰ V čele každého velitelství pak stál zemský četnický velitel, jenž byl podřízen nejen generálnímu veliteli četnictva, ale také zemskému prezidentovi. Dále byl součástí zemských četnických velitelství štáb, lékař a mobilizační i doplňovací oddělení.⁶¹

Obvody zemských četnických velitelství se dále dělily na četnická oddělení, avšak mezi léty 1921–1929 byl zaveden mezičlánek ve formě exponovaných štábních důstojníků. Důvodem jejich zavedení byla skutečnost, že z důvodu široké územní působnosti nemohli zemští četničí velitelé být dostatečně informováni o veškerých poměrech bezpečnostní služby a nebyli schopni vyřizovat celou agendu. Exponovaných štábních důstojníků v celém území Československa působilo celkem 14 a jejich primárním úkolem bylo zprostředkovávat informace zemským četnickým velitelům o výkonu četnické služby, přičemž byli zároveň

⁵⁵ PLOSOVÁ, Jaroslava: *Četník. Příklady Franze Rippera, Bartoloměje Nejezchleby a četníků z Velkého Ořechova*. In: FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – MALÍŘ, Jiří – VYKOUPILO, Libor (eds.): *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno 2006, s. 299–300.

⁵⁶ GALAŠ, Radek: *Československé četnictvo (1918–1929)*. Praha 2019, s. 125–126.

⁵⁷ BARTEČKOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Kázeňské záležitosti četnických důstojníků v agendě generálního velitelství četnictva ve dvacátých letech 20. století*. *Historica Olomucensia*. Sborník prací historických XXXIII, 2013, č. 45, s. 141–142.

⁵⁸ KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Generál četnictva Karel Vyčítal*. Praha 2018, s. 61–65.

⁵⁹ Moravský zemský archiv (dále jen MZA), fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 834, inv. č. 847, *Almanach čs. branné moci a četnictva 1921*. Praha 1921, s. 262–276.

⁶⁰ Uspořádání platilo pouze do roku 1928, v němž došlo k zániku Moravy jakožto samostatného správního celku a následnému spojení Moravské země se zemí Slezskou do jednotné země Moravskoslezské. V důsledku toho zaniklo ZČV v Opavě a jeho správní území připadlo ZČV v Brně.

⁶¹ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918–1939)*. Praha 1999, s. 54.

nápomocní i ve vyřizování části jejich agendy.⁶² V čele četnických oddělení spadajících pod zemská četnická velitelství stál správní četnický důstojník, jenž byl nadřízen nejen velitelům všech okresních četnických velitelství ve svém obvodu, ale i velitelům jednotlivých četnických stanic.⁶³ Jeho hlavní povinností bylo především udržování vojenského dozoru a kázně a kromě toho i vzdělávání a cvičení podřízených velitelů a četníků. V neposlední řadě správní četnický důstojník komunikoval s nadřízenými politickými i soudními úřady, jímž podával pravidelná hlášení o způsobu vykonávání bezpečnostní služby ve svém služebním obvodu.

Do území každého četnického oddělení vždy spadalo několik okresních četnických velitelství, která byla zpravidla zřizována v sídlech okresních politických úřadů. V čele velitelství stál výkonný četnický důstojník, popřípadě vrchní strážmistr, který měl jakožto vojenský představený všech četnických stanic v okrese na starost řízení a kontrolu jejich bezpečnostní služby. Zároveň zprostředkoval příkazy okresního politického úřadu četnickým stanicím, v nichž vykonával pravidelné kontroly, kdy mimo jiné zjišťoval informace o chování velitelů stanic i jejich četníků. Jednou z jeho metod byla tzv. přehlídka,⁶⁴ jejíž účelem bylo zjistit, zda bezpečnostní služba odpovídá platným zákonným předpisům a místním poměrům, jak bylo vyhověno přijatým služebním výzvám, jsou-li správně vedeny předepsané protokoly i přehledy důležitých služebních úspěchů, zda velitel stanice bere ohled na schopnosti svého mužstva nebo jestli je v pořádku staniční pokladna. V případě, že výkonný četnický důstojník při přehlídce zjistil jakékoli nedostatky či závady, ihned usiloval o jejich odstranění, popřípadě situaci hlásil nadřízenému četnickému oddělení.⁶⁵

Okresní četnická velitelství byla složena z obvodů jednotlivých četnických stanic, které byly nejnižší organizační jednotkou. Služební obvod každé stanice čítal čtyři až pět obcí, přičemž území celého obvodu nepřekračovalo jeden politický okres. Svou působností četnické stanice pokrývaly celé území Československé republiky, zatímco jako jediné z celé hierarchie četnického sboru měly výkonnou pravomoc. Jednotlivé stanice byly složeny z velitele, zpravidla v hodnosti vrchního strážmistra, a minimálně tří četníků. Velitel měl na starost řízení a chod celé stanice, kdežto četníci vykonávali bezpečnostní službu v daném služebním obvodu. Co se povinností velitele týče, nejen že musel být skvěle obeznámen s poměry jeho staničního

⁶² PLOSOVÁ, Jaroslava: *Situace četnictva a jeho obraz ve společnosti ve 20. a na počátku 30. let 20. století na příkladu Zemského četnického velitelství v Brně*. Brno 2006 (nepublikovaná diplomová práce), s. 19.

⁶³ LOKAJ, Martin: *Formování důstojnického sboru četnictva v meziválečném Československu*. Časopis Matice moravské, 140, 2021, č. 2, s. 333–336.

⁶⁴ Jednalo se o neočekávanou kontrolu četnických stanic v denních i nočních hodinách.

⁶⁵ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999, s. 56–57.

obvodu, kdy se zejména jednalo o znalost terénu, znalost obyvatelstva i potenciálních nebezpečných osob, ale byl i povinen s četníky co nejčastěji osobně vykonávat službu. Bylo to především z toho důvodu, aby byl podrobně obeznámen s jejich schopnostmi a prověřil si jejich spolehlivost. Kromě toho velitel stanice organizoval výkon služby, a to stanovením její délky, určením náplně obchůzek i složením jednotlivých hlídek. Mimo to se staral o kázeň četníků, dle předpisu kontroloval jejich povinnou výstroj i výzbroj, anebo kladl důraz na to, aby byl každý z nich plně obeznámen s veškerými platnými předpisy.⁶⁶

Pro ubytování četnických velitelství a jednotlivých stanic sloužily četnické kasárny,⁶⁷ které byly povětšinou zřizovány ve středech obcí, zejména poblíž hlavních ulic. Ke zřízení kasáren existovaly dvě možnosti, a to buď pronájem nebo koupě s povolením ministerstva vnitra.⁶⁸ Ne všechny domy ale byly pro účel zřízení četnických kasáren vhodné, poněvadž hlavní podmínkou bylo především to, aby četnictvo nebylo ve svém sídle nikterak vyrušováno ani obtěžováno nadměrným hlukem. Z tohoto důvodu byly při výběru vynechávány kupříkladu ty objekty, v nichž sídlily pohostinské živnosti. Kromě toho bylo doporučeno, aby četnické kasárny měly možnost ubytování velitele a současně disponovaly zahradou.⁶⁹ Pomineme-li ubytování četnického velitele, mohly být nevyužité prostory uvnitř kasáren pronajaty nejen svobodným, ale také ženatým četníkům s rodinami.⁷⁰ Samotné kasárenské budovy pak musely být zvenčí náležitě označeny, což se nevyhnulo ani vnitřním prostorům, zpravidla tvořenými kanceláři, obytnými pokoji četníků a také kuchyně.⁷¹ Zvláštní pravidla v četnických kasárnách platila pro uložení služební výstroje, zbraní a munice mužstva. Vše muselo být uloženo a připraveno tak, aby četníci v případě pohotovosti byli neprodleně připraveni k výkonu služby. To znamenalo, že služební zbraně byly společně se stejnokrojem, jehož původní ostnatou přilbu z dob Rakouska-Uherska vystřídala látková čepice se štítkem a státním znakem,⁷² zavěšeny na věšácích v obytných světnicích. Veškerá záložní munice pak byla uzamčena v kanceláři velitele stanice.⁷³ Co se vnitřního kasárního řádu týče, denní služba četníků probíhala zpravidla od 8 do 18 hodin, přičemž polední pauza byla mezi 12 a 14 hodinou. Naproti tomu celková délka měsíční pracovní doby nebyla přímo vymezena, nicméně obecným

⁶⁶ Tamtéž, s. 57–58.

⁶⁷ BREBURDOVÁ, Miroslava: *Každodennost příslušníků četnického sboru v Čechách v první polovině 20. století*. Praha 2019 (nepublikovaná magisterská diplomová práce), s. 29.

⁶⁸ *Kasární předpis pro čs. četnictvo*. Kroměříž 1933, s. 5–7.

⁶⁹ GALAŠ, Radek: *Československé četnictvo (1918–1929)*. Praha 2019, s. 153.

⁷⁰ *Kasární předpis pro čs. četnictvo*. Kroměříž 1933, s. 17–18.

⁷¹ Tamtéž, s. 9–12.

⁷² VANĚČEK, Jiří: *Stejnokrojové předpisy pro četnictvo a jejich změny v letech 1918–1945*. Olomouc 2016, s. 33–37.

⁷³ Tamtéž, s. 19–20.

pravidlem bylo to, že četník měl ve službě mimo četnickou stanici strávit nejméně 180 hodin měsíčně. U kasáren, v nichž působilo více než 20 četníků nebo to vyžadovaly bezpečnostní poměry, byla součástí dozorčí služba, jež dbala na udržování klidu a pořádku. Zároveň dozorčí plnili funkci jakéhosi vrátného, kdy nejen že hlídali, aby do kasáren nevstupovaly nepovolané osoby, ale také měli na starost otevírání a uzamykání vrat, a to společně s dohledem nad dodržováním vycházek četníků.⁷⁴

Četnická služba byla dvojího typu, kdy se jednalo o službu obyčejnou a zvláštní, přičemž veškeré služební instrukce byly zakotveny ve sbírce služebních předpisů z roku 1923.⁷⁵ Tato sbírka stanovovala, že ke službě obyčejné nebylo zapotřebí žádné povolení ze strany nadřízených úřadů. Patřila k běžným povinnostem četnictva, které v jejím rámci bylo povinno zakročit ve všech případech ohrožujících veřejný pořádek a bezpečnost.⁷⁶ Rovněž služba obyčejná v daném obvodu zahrnovala prevenci trestných činů, doplněnou o povinnost zásahů v případě přírodních katastrof, především při záplavách či požárech. Při spáchání jakéhokoliv trestného činu nebo přestupku měli četníci povinnost celou záležitost vyšetřit, případného pachatele zadržet a posléze odevzdat příslušným úřadům, načež museli o celé události sepsat náležité hlášení. Kromě toho v rámci obyčejné služby dohlíželi na dodržování veškerých platných zákonů, vyhlášek a zákazů, a současně se starali o správné značení na dopravních komunikacích, na nichž současně dbali na dodržování příslušných platných předpisů.⁷⁷ Služba zvláštní byla oproti tomu prováděna na základě zvláštních vrchnostenských nařízení, tedy tzv. na zvláštní vyzvání. V tomto ohledu se zvláštní vyzvání rozlišovalo od oznámení, respektive pouhého udání, kdy zvláštní vyzvání mohl podávat pouze orgán veřejné správy a muselo přímo souviset s výkonem jeho úřední povinnosti. Některá z těchto vyzvání byla zvláštní tím, že probíhala za přímého řízení státního civilního úředníka, jenž za celou záležitost nesl odpovědnost. Četnictvo mu mělo být ve výkonu příkazu zcela nápomocno, přičemž plnění celé záležitosti mělo od ostatních služebních povinností prioritu. Mimo to četnictvo vykonávalo zvláštní službu i pro soudy a státní zastupitelství, kdy byli četníci kupříkladu využíváni pro účel střežení vězňů a jejich eskorty v rámci soudních procesů.⁷⁸

⁷⁴ GALAŠ, Radek: *Československé četnictvo (1918–1929)*. Praha 2019, s. 160–162.

⁷⁵ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 834, inv. č. 846, PINKAS, Oldřich – ERHART, Josef: *Sbírka četnických předpisů*. Kroměříž 1923, s. 95–96.

⁷⁶ PLOSOVÁ, Jaroslava: *Četník. Příklady Franze Rippera, Bartoloměje Nejezchleby a četníků z Velkého Ořechova*. In: FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – MALÍŘ, Jiří – VYKOUPILOV, Libor (eds.): *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno 2006, s. 303.

⁷⁷ GALAŠ, Radek: *Československé četnictvo (1918–1929)*. Praha 2019, s. 179–180.

⁷⁸ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 834, inv. č. 846, PINKAS, Oldřich – ERHART, Josef: *Sbírka četnických předpisů*. Kroměříž 1923, s. 115–120.

Při objasňování trestných činů byly četnictvem využívány rozličné kriminální metody, z nichž se mnoho zavádělo již za dob Rakousko-Uherska, nicméně výraznějšího rozvoje se setkaly až po vzniku Československé republiky. Tento rozvoj vedl i k postupnému vydávání služebních příruček, kdy první ucelená publikace pro četnictvo, věnovaná pátrací a daktyloskopické službě, vznikla v roce 1922.⁷⁹ Dle této publikace samotná pátrací služba velmi zjednodušeně tkvěla především v zajištění místa činu a veškerých stop, vyslechnutí případných svědectví, závěrečném pátrání po pachateli a jeho stíhání. Účelem kriminálních metod pak bylo tuto pátrací službu ulehčit. První z metod, daktyloskopie, pomáhala v usvědčení pachatele pomocí porovnávání otisků prstů zanechaných na místě činu. Pomůckou byly tzv. daktyloskopické karty, v nichž byly jednotlivé osoby dle otisků prstů evidovány.⁸⁰ Blízkou příbuznou daktyloskopické metody byla trasologie, metoda zabývající se především otisky a skvrnami, kdy se pod pojmem otisk se rozumí jakákoli stopa bosých či obutých nohou, zubů, rukou, prstů a nehtů, nástrojů nebo dopravních prostředků. Oproti tomu je za skvrnu považována každá barevná změna, pomazání či zašpinění na lidském těle, nástroji nebo na šatech.⁸¹ Nápomocná byla i metoda písmoznalectví, sloužící ke zjištění autora daného rukopisu, popřípadě jeho porovnání s jiným. Za tímto účelem existovaly sbírky rukopisů zločinců, často přispívajících ke zjištění totožnosti i neznámých pachatelů.⁸² Další často využívanou metodou byla fotografie, která si našla uplatnění především v zachycení podoby zločinců, neznámých osob, mrtvol, místa trestného činu a zajištěných důkazů.⁸³ Důležitou pomůckou v objasňování trestných činů byli v rámci metody kynologie služební psi. Během výkonu služby byli služební psi využíváni ke dvěma účelům, a to buď ke sledování pachových stop anebo k ochraně psovoda, což bylo zapotřebí především v pohraničních a málo zalidněných oblastech.⁸⁴ Velmi rozšířeným zločinem bylo vykrádání pokladen, k němuž bylo ve většině případů využíváno mnohých moderních nástrojů, díky kterým lupiči při páchání tohoto typu trestní činnosti zanechávali velmi málo stop. To vedlo ke vzniku mechanoskopie, kriminalistické metody zabývající se stopami hasáků a jiných nástrojů na vyloupených pokladnách. Tato metoda spočívala v porovnávání zajištěných stop se stopami na jiných vykradených pokladnách nebo na nalezených či zajištěných nástrojích.⁸⁵ Poslední kriminalistickou metodou pak byla balistika,

⁷⁹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 834, inv. č. 847, POVONDRA, Josef – PINKAS, Oldřich: *Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů*. Kroměříž 1922.

⁸⁰ Tamtéž, s. 90–106.

⁸¹ Tamtéž, s. 5–6.

⁸² Tamtéž, s. 45–46.

⁸³ Tamtéž, s. 46–47.

⁸⁴ DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb 2014, s. 244–249.

⁸⁵ Tamtéž, s. 261–269.

která stejně jako mechanoskopie zkoumala nástroje a jimi zanechané stopy v místech trestných činů. Zabývala se střelnými zbraněmi a jejich projektily, kdy prioritou bylo zjištění, zda v případě úmrtí šlo o vraždu, sebevraždu či pouhou nešťastnou náhodu. Kromě toho balistika kladla důraz na identifikaci zbraně, vzdálenost i směr střelby, a v neposlední řadě na pozici pachatele a jeho oběti v době výstřelu.⁸⁶

Hlavní působnost četnictva byla na území Československa, nicméně v ojedinělých případech mohlo četnictvo působit i v sousedních zemích, tedy v Rakousku, Německu, Polsku, Maďarsku a Německu. Četníci mohli překročit hranice pouze po vydání zvláštního rozkazu či povolení, zpravidla uděleným příslušným okresním úřadem, a to za účelem provedení eskorty mezi dvěma státy nebo k podání svědectví u zahraničního soudu. Zároveň při zahraničním výkonu služby byli četníci povinni řídit se mezinárodními dohodami, z nichž byla první sjednána již v roce 1920 s Rakouskem. Druhá v pořadí byla smlouva uzavřená roku 1926 s Polskem, přičemž ještě téhož roku byla uzavřena dohoda i s Maďarskem. Ke sjednání smlouvy s Německem pak došlo v roce 1931. Jisté vazby mělo četnictvo i s Rumunskem, které však, vyjma úmluvu o prozatímní zatčení stíhaných zločinců uprchlých do Rumunska, nebylo vázáno žádnou smlouvou o překračování hranic.⁸⁷

V roce 1928 došlo k další výraznější změně v organizaci četnictva, jež se týkala reformy politické správy. Byla zrušena země Slezská a záhy byla vytvořena země Moravskoslezská, což vedlo ke zrušení zemského četnického velitelství pro Slezsko a přiřazení jeho obvodu k Zemskému četnickému velitelství v Brně. Spolu s touto organizační změnou byly upraveny čísla i názvy jednotlivých zemských četnických velitelství.⁸⁸ V Opavě pak v letech 1928–1929 pro obvod bývalého zemského četnického velitelství působil exponovaný četnický důstojník.⁸⁹

Rovněž od roku 1928 začaly vznikat specializované četnické útvary, které stály mimo dosavadní strukturu četnického sboru. Již 1. ledna 1928 byly zřízeny četnické pátrací stanice (ČPS), jež byly vytvořeny u některých okresních četnických velitelství. Jejich primárním úkolem byla především spolupráce s četnickými stanicemi při vyšetřování trestných činů,⁹⁰ a to společně s pravidelným výkonem preventivní hlídkové činnosti s pomocí motocyklu za

⁸⁶ Tamtéž, s. 269–272.

⁸⁷ ERHART, Josef: *Rukověť četnictva*. Praha 1937, s. 365–377.

⁸⁸ Nyní Zemské četnické velitelství v Praze (č. 1); Zemské četnické velitelství v Brně (č. 2); Zemské četnické velitelství v Bratislavě (č. 3); Zemské četnické velitelství v Užhorodě (č. 4).

⁸⁹ VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945. Kapitoly ze zapomenutých dějin četnictva*. Olomouc 2016, s. 32–33.

⁹⁰ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 836, inv. č. 864, *Prozatímní instrukce pro pátrací službu četnictva*. Praha 1930, s. 19–21.

účelem zachování pořádku na veřejných komunikacích. Kromě toho četnické pátrací stanice ve svém obvodu vedly evidenci cizích osob a v případě potřeby vypomáhaly při výkonu bezpečnostní služby.⁹¹

V pohraničních oblastech sousedících s Německem, zejména pak ve městech s výraznou převahou obyvatelstva německé národnosti, byly 1. 9. 1933 zřízeny četnické pohotovostní oddíly (ČPO). Nejprve byly zřízeny v Čechách, Moravě, Slezsku a Slovensku načež byly roku 1935 založeny i na Podkarpatské Rusi. Četnické pohotovostní oddíly přímo podléhaly četnickým oddělením a jejich činnost byla tvořena pravidelnými objížděkami i obchůzkami ve služebním obvodu, výkonem pohotovostní služby a teoretickou přípravou pro zaučující se četníky. Při výkonu služby nikdy nezakročovaly samostatně, nýbrž společně s příslušnou místní četnickou stanicí, již předávaly veškeré zadržené osoby a oznamovaly jí samostatně zjištěné trestné činy.⁹²

S rozvojem motorizace byly od 1. 5. 1935 zřizovány četnické silniční kontrolní stanice (ČSKS),⁹³ jejichž služební obvod byl určován silniční sítí, přičemž byly zaváděny převážně u četnických oddělení. V určeném obvodu vykonávaly hlídkovou činnost a měly na starost dozor nad dodržováním silničních předpisů. Povinností hlídek také bylo poskytování první pomoci v případě silničních nehod a zajišťování přepravy zraněných osob.⁹⁴

Posledním specializovaným útvarům byly četnické letecké hlídky (ČLH), jež byly zřízeny 1. 7. 1935 kvůli potřebě zajištění vzdušného prostoru nad územím celé Československé republiky.⁹⁵ Byly částečně umístěny na vojenských letištích, nicméně často se pro ně patřičné prostory vytvářely až po jejich zřízení. Na rozdíl od ostatních specializovaných četnických útvarů byly podřízeny výhradně ministerstvu vnitra, jemuž pravidelně podávaly hlášení. Jejich úkolem byl zejména dohled nad dodržováním veškerých zákonných předpisů a mezinárodních smluv ve spojitosti s letectvím, a to společně s hájením pravomoci a svrchovanosti Československa ve vzdušném prostoru nad jeho vlastním státním územím. Dále četnické letecké hlídky vykonávaly pomocnou, záchrannou a pozemní bezpečnostní službu, která zahrnovala poskytování pomoci při živelních pohromách či leteckých nehodách, šetření příčin

⁹¹ *Almanach čs. branné moci a četnictva 1929*. Praha 1929, s. 281–282.

⁹² MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999, s. 64–66.

⁹³ VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945. Kapitoly ze zapomenutých dějin četnictva*. Olomouc 2016, s. 34.

⁹⁴ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999, s. 66–67.

⁹⁵ Tamtéž, s. 67.

vojenských leteckých katastrof a v neposlední řadě pronásledování zločinců. Četnické letecké hlídky měly současně na starost i vlastní letecko-policejní službu, z čehož jim příslušelo několik povinností. První z nich bylo pozorování a evidence veškeré letecké činnosti v oblasti Československa. V další řadě se jednalo o pozemní činnost, do níž se řadila oznamovací a signální služba. Poslední povinností pak byla kontrola dodržování veškerých leteckých předpisů na území československého státu.⁹⁶ Co se samotných letadel četnických leteckých hlídek týče, jednalo se o letadla typu Škoda D-1, Aero AP-32, Avia B-534 a Letov Š-328, která byla vyzbrojena leteckými kulometry. Jejich posádka pak měla k dispozici pistole a světelné i kouřové rakety. Poznávacím znakem letadel bylo jejich šedozeleňé zbarvení, čímž se lišila od vojenského letectva. Přesto byla četnická letadla dodávána armádou, která se zároveň starala o veškerou potřebnou údržbu, popřípadě i výměnu havarovaných strojů.⁹⁷

Jednou z posledních významných událostí v dějinách četnictva ve sledovaném období bylo založení jednotky Stráže obrany státu (SOS) dne 23. října 1936.⁹⁸ Tento specializovaný útvar byl zřízen z popudu ministerstva vnitra, a to za účelem ochrany československých státních hranic. Byl tvořen několika složkami, kdy se skládal z četnictva, finanční stráže, státní policie, armády a dobrovolníků.⁹⁹ Hlavním úkolem Stráže obrany státu bylo udržovat klid a pořádek v pohraničních oblastech, vykonávat zpravodajskou a oznamovací službu, střežit vojenské objekty a připravovat se na vojenskou obranu státních hranic.¹⁰⁰ Zásadní roli tento útvar sehrál v květnu roku 1938, kdy kvůli vzrůstajícímu ohrožení hranic došlo k jeho aktivaci, načež byl po vyhlášení všeobecné mobilizace v září téhož roku využit k bojům v československém pohraničí.¹⁰¹

⁹⁶ ERHART, Josef: *Rukověť četnictva*. Praha 1937, s. 392–394.

⁹⁷ MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999, s. 68–69.

⁹⁸ OTT, Matěj: *Četnictvo v okrese Boskovice v letech 1918–1945*. Letovice 2021 (nepublikovaná rigorózní práce), s. 65.

⁹⁹ KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. O přežití a o život (1936–1938)*. Praha 2018, s. 453.

¹⁰⁰ BOHATA, Pavel: *Protílidová úloha četnictva v letech 1918–1938*. Praha 1978, s. 76.

¹⁰¹ FARA, František: *Četnické vzpomínky*. Praha 2002, s. 68–74.

4. Politický okres Rýmařov se zaměřením na období let 1918–1938

Služební obvod zkoumaného okresního četnického velitelství se nacházel v politickém okrese Rýmařov, na území zhruba mezi tokem řeky Moravy na straně jihozápadní a tokem řeky Opavy na straně severovýchodní. Celé území se rozprostírá v částečně zalesněné oblasti jihovýchodních svahů Hrubého a v západní části Nízkého Jeseníku. Na severovýchodě s Rýmařovskem sousedil politický okres Bruntál, na severozápadě politický okres Šumperk, na jihu politický okres Šternberk a na východě politický okres Moravský Beroun.

4.1 Vznik politického okresu Rýmařov a jeho vývoj do roku 1918

Po revolučním roce 1848 došlo ke zrušení dosavadního dělení země na panství a celá oblast Rýmařovska, původně se skládající ze sovineckého a janovického panství, byla od roku 1849 podřízena šternberskému hejtmanství, spadajícímu do olomouckého kraje.¹⁰² Krátce nato, v lednu 1850, vznikl rýmařovský soudní okres, v němž byl zřízen okresní soud. Posléze v únoru 1850 byl v Rýmařově zřízen berní i poštovní úřad¹⁰³ a v srpnu téhož roku byla založena c. k. okresní četnická stanice, starající se o bezpečnost v celém soudním okrese.¹⁰⁴ Samotný rýmařovský politický okres se začal formovat v roce 1855, v němž se město Rýmařov stalo sídlem smíšeného okresního úřadu,¹⁰⁵ na nějž se přesunuly veškeré politické, policejní, berní i soudní pravomoci. Od roku 1860 pak smíšený okres byl po zrušení krajského článku správy přímo podřízen brněnskému místodržitelství Markrabství moravského.¹⁰⁶

Ke vzniku politického okresu Rýmařov došlo v roce 1868, čímž se město stalo sídlem okresního hejtmanství.¹⁰⁷ To od smíšeného okresního úřadu převzalo veškeré správní povinnosti, mělo na starost nově vzniklou okresní samosprávu, spravovalo okresní finance, drželo dohled nad místním četnictvem a zabývalo se i vojenskými záležitostmi. Kromě toho bylo hejtmanství nejnižším úřadem správy přímých daní a příslušela mu agenda zdravotní i stavební.¹⁰⁸ Nově vzniklý rýmařovský okres již od roku 1869 čítal celkem 37 obcí a po připojení dalších dvou v roce 1877 se jejich počet ustálil na 39,¹⁰⁹ což zůstalo až do roku 1945

¹⁰² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu po současnost*. Praha 2007, s. 273–274.

¹⁰³ SPRINGER, Julius: *Chronik von Römerstadt und Umgebung*. Römerstadt 1908, s. 287.

¹⁰⁴ BERGER, Karl: *Geschichte der Stadt Römerstadt*. Brünn 1909, s. 69.

¹⁰⁵ LAŠÁK, Tomáš: *Rýmařovsko v proměnách času*. Rýmařov 2021, s. 5.

¹⁰⁶ KAREL, Jiří: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021, s. 450.

¹⁰⁷ HÖLLNER, Wilhelm – ADAM, Heinrich – HECKEL, Josef – GABRIEL, Hermann: *Der politische Bezirk Römerstadt. Ein Beitrag zur Heimatkunde*. Römerstadt 1885, s. 78.

¹⁰⁸ KAREL, Jiří: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021, s. 461.

¹⁰⁹ Jednalo se o obce Albrechtice, Arnultice, Bedřichov, Brandzejf, Brunzejf, Dobříčov, Edrovice, Frýdlant nad Moravicí, Hankštejn, Horní Město, Jamartice, Janoušov, Janovice, Jiřikov, Karlova Ves, Kněžípole, Kočov Moravský, Křížov, Lomnice, Mírotín, Moravice Dolní, Moravice Horní, Nejfunk, Nová Ves, Ondřejov, Rešov,

nezměněno. Celková rozloha okresu a všech jeho obcí byla 38 157 ha, přičemž celkový počet obyvatel k roku 1869 činil 32 231,¹¹⁰ z nichž byla drtivá většina tvořena Němci.¹¹¹

Po svém zřízení se rýmařovský okres stal sídlem mnoha výrobních podniků, z nichž se většina věnovala oblasti textilnictví, hornictví a dřevařství.¹¹² K výraznějšímu rozvoji průmyslu však došlo teprve až po vzniku železniční dráhy v úseku Valšov – Rýmařov, napojující se na hlavní tah Olomouc – Krnov.¹¹³ Prvotním impulsem k jejímu vzniku byla jednání moravského a slezského zemského sněmu ohledně usnadnění dopravy v oblasti Jeseníků, díky čemuž byl roku 1869 vytvořen první projekt na stavbu železnice na Rýmařovsku. K dokončení stavby železniční dráhy pak bylo zapotřebí dalších devět let, po kterých 15. října 1878 slavnostně vyjel první vlak z Valšova přes Frýdlant nad Moravicí, Velkou Štáhlí a Jamartice, až do konečné zastávky v Rýmařově. V dalších letech se uvažovalo o rozšíření tratě do Staré Vsi a Žďárského Potoka, a to až na Šumpersko a Uničovsko, nicméně plán se nakonec nerealizoval.¹¹⁴

Vedle průmyslu se na Rýmařovsku rozvíjela spolková činnost německého obyvatelstva, která se po roce 1900 rozvinula ve výraznější působení politických stran. Již v roce 1907 zde své místo zaujímal strana Německá sociálně demokratická strana dělnická (Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei), Německá lidová strana (Deutsche Volkspartei) a Německá křesťansko-sociální strana lidová (Deutsche Christlichsoziale Partei). O čtyři roky později se objevily dvě nové strany, a to Německá radikální strana (Deutschradikale Partei) společně s Národně socialistickou německou dělnickou stranou (Deutsche Arbeiterpartei). Nepatrné politické zastoupení měla i česká menšina, byť se v celém okrese jednalo o pouhé čtyři voliče.¹¹⁵

V roce 1914 se rýmařovskému okresu nevyhnul globální válečný konflikt známý jako první světová válka. Pomineme-li přímou účast hraběte Františka Harracha, pobočníka následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este a majitele velkostatku Janovice u Rýmařova, na

Ruda, Rýmařov, Sovinec, Stará Ves, Stránka, Štáhle Malá, Štáhle Velká, Těchanov, Tvrdkov, Týlov, Vejglov Veveří, Vojnovice (v roce 1925 přejmenovány na Valšov). Viz PINKAVA, Viktor: *Vlastivěda moravská. Olomoucký kraj. Unčovský a Rýmařovský okres*. Brno 1922, s. 375–376.

¹¹⁰ BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Svazek IV. Okresy Šumperk, Zábřeh, Rýmařov*. Ostrava 1974, s. 253–254.

¹¹¹ Pro rok 1869 není národnostní složení obyvatel okresu uvedeno, nicméně dle sčítání lidu z roku 1880 bylo z celkového počtu 32 186 obyvatel evidováno 32 018 Němců a pouhých 51 Čechů. Viz Tamtéž, s. 254.

¹¹² LAŠÁK, Tomáš: *Rýmařov v proměnách času*. Rýmařov 2020, s. 4.

¹¹³ KAREL, Jiří: *Příběh lesů a lidí Rýmařovska. Dějiny lesů a jejich užívání*. Rýmařov 2008, s. 216.

¹¹⁴ JELÍNEK, Josef: *Železniční dráha Valšov – Rýmařov 1878–2018*. Rýmařovský horizont, 20, 2018, č. 18, s. 27–28.

¹¹⁵ KAREL, Jiří: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021, s. 475–476.

sarajevském atentátu dne 28. června 1914,¹¹⁶ Rýmařovsko se účastnilo i po vojenské stránce. Po vyhlášení částečné mobilizace v červenci 1914 první rýmařovští vojáci v záloze nastoupili ke svým rakousko-uherským útvarům, především pak k šumperskému pluku č. 93, jenž byl součástí 5. divize umístěné v Olomouci a Šumperku. Jiní zase narukovali k olomouckému 13. pěšímu domobraneckému pluku.¹¹⁷ Nejvýraznější osobou Rýmařovska, účastnící se první světové války, pak byl Josef Schön, rodák z obce Tvrdkov.¹¹⁸

4.2 Politický okres Rýmařov v letech 1918–1938

Po vzniku Československa 28. října 1918 se politická správa v novém státním zřízení nikterak nezměnila a veškeré dosavadní úřady byly státem převzaty v takové podobě, v níž existovaly na konci první světové války. V čele rýmařovského okresu tedy i nadále stál okresní hejtman a jednotlivé obce řídila volená samospráva s radními, starosty a zastupiteli.¹¹⁹ Na vznik Československa ihned reagovali Němci z německých okresů severní Moravy a Slezska, kteří 29. října 1918 zformovali autonomní provincii Sudetenland, v níž se vyskytlo i Rýmařovsko. Pohraniční Němci se dožadovali o připojení k Německu, s čímž však nesouhlasila československá vláda usilující o sjednocení českých zemí a řešení česko-německých vztahů uvnitř státu.¹²⁰

Řešením ze strany Československa se již v listopadu 1918 stalo vojenské obsazování Sudetenlandu. Území jeho severomoravské části začaly československé vojenské jednotky zabírat 15. prosince 1918 a do rýmařovského okresu pronikly o týden později, tedy 22. prosince 1918. Celá situace pak na Rýmařovsku proběhla poměrně v poklidu, byť s vyjádřením protestu německého obyvatelstva: *„Městská rada protestuje proti obsazení čistě německého města Rýmařova československým vojskem. Podřizujeme se tomuto násilí z toho důvodu, že mu není možné bez lidských i majetkových ztrát čelit. I přesto ale důrazně protestujeme proti násilí, jež*

¹¹⁶ HODEČEK, Dalibor: *Hrabě František Harrach (26. 7. 1870–14. 5. 1937) – národohospodář, mecenáš a literát*. Vlastivědný věstník moravský, 49, 1997, č. 4, s. 366.

¹¹⁷ KAREL, Jiří: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021, s. 510.

¹¹⁸ Josef Schön – Již před začátkem globálního válečného konfliktu se věnoval vojenské kariéře, kdy v letech 1909–1912 sloužil jako plukovník v čele brněnského 3. pěšího pluku arcivévody Karla. Posléze roku 1913 v hodnosti generálmajora velel části 28. terezínské divize a po rakousko-uherském vyhlášení války Srbsku 28. července 1914 se účastnil bojů na řece Drině. O rok později se objevil na italské frontě ve třetí bitvě o řeku Soči, načež byl 9. listopadu 1915 povýšen na polního maršála poručíka. V roce 1916 byl odvelen na ruskou frontu a poté se roku 1917 vrátil ke svým jednotkám v Itálii. Po prohře a následném rozpadu Rakouska-Uherska až do své smrti v roce 1930 žil Rakousku. Viz KAREL, Jiří: *Josef Schön - feldmaršál z Tvrdkova*. Rýmařovský horizont, 13, 2011, č. 2, s. 10–11.

¹¹⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu po současnost*. Praha 2007, s. 413–414.

¹²⁰ KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. Praha 2017, s. 38–40.

*nás zasáhlo, a pevně věříme, že máme právo svobodně se rozhodnout o našem sebeurčení a svobodě vlastního státu.*¹²¹

Posléze se první Češi začali na Rýmařovsku objevovat již v roce 1919 a o dva roky později se začala česká menšina usazovat ve výraznější míře, ačkoli drtivou většinu obyvatel stále tvořili Němci.¹²² Rostoucí česká menšina postupně na úkor dosavadních německých zaměstnanců obsazovala pracovní místa ve státních úřadech, což se zprvu setkalo s jistou nevolí ze strany Němců, nicméně pomalu došlo k určitému bezproblémovému soužití obou národů.¹²³ Výraznou překážkou se však ve vzájemné koexistenci stala jazyková bariéra, a to především ze strany Němců, kteří neuměli česky. Stejně vážný problém představovalo vzdělávání českých dětí. Ty byly zprvu nuceny dojíždět do nejbližší české školy v Bruntále nebo navštěvovaly německé školy. První česká škola v okrese začala fungovat teprve až v roce 1923, kdy byla založena v Rýmařově. Poté začaly vznikat české školy i v dalších obcích, a to například v Lomnici nebo ve Valšově.¹²⁴

V oblasti politických stran měla ve dvacátých letech u německého obyvatelstva na Rýmařovsku největší zastoupení Německá sociálně demokratická strana dělnická (Deutsche sozialdemokratische Partei) a Německý svaz zemědělců (Bund der Landwirte), po nichž následovala Německá křesťansko-sociální strana lidová (Deutsche Christlichsoziale Partei), Německá živnostenská strana (Deutsche Gewerb Partei) a Německá demokratická strana svobodomyšlná (Deutsche demokratische Freiheitspartei). Zástupci české menšiny v okrese volili primárně státotvorné strany, a to Československou stranu socialistickou (ČSS), Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou (ČSDSD), Československou stranu lidovou (ČSL), Českou národní demokracii (ČND) nebo Československou stranu agrární a konservativní (ČSAK).¹²⁵

Obyvatelé okresu se mimo politiku ve značné míře angažovali i ve společenském životě, kdy již od 19. století na Rýmařovsku působilo několik německých spolků. Řada z nich byla hudebních, pěveckých či tělovýchovných, přičemž od roku 1918 došlo nejen k jejich rozvoji, ale i k zakládání spolků nových. Vyjma vysoce uznávané hasičské sbory lze ze spolků, jejichž

¹²¹ Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově (dále jen SOkA Bruntál), fond Archiv města Rýmařov, inv. č. 207, *Kronika Roberta Springera z roku 1864*, s. 336–337.

¹²² Dle sčítání lidu z roku 1921 byl politický okres Rýmařov tvořen 25 342 Němci a 160 Čechy. Viz BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Svazek IV. Okresy Šumperk, Zábřeh, Rýmařov*. Ostrava 1974, s. 254.

¹²³ SOkA Bruntál, fond Městský národní výbor Rýmařov, kniha č. 139, *Kronika města Rýmařova I.*, s. 7–8.

¹²⁴ KAREL, Jiří: *Stará Ves a Žďárský Potok v dějinách Moravy*. Stará Ves 2010, s. 233.

¹²⁵ KAREL, Jiří: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021, s. 561.

kořeny sahají do 19. století, zmínit rýmařovskou kapelu městské dechové hudby (Staadtskapelle), smíšený pěvecký sbor (Gemischtes Chor der Landesrealschule in Römerstadt) nebo sportovní a turistický spolek Rabštejn (Rabenstein). Nově pak na Rýmařovsku po roce 1918 vznikl kupříkladu Klub československých turistů (KČsT), Německý kulturní svaz (Deutsche Kulturverband) nebo zahrádkářský spolek (Schrebergartenverein). Vedle toho byla v Rýmařově pro kulturní účely v roce 1924 otevřena veřejná knihovna,¹²⁶ roku 1930 pak modernizováno divadlo a zřízeno kino.¹²⁷

V důsledku světové hospodářské krize, pramenící roku 1929 ve Spojených státech amerických, došlo na Rýmařovsku k zániku mnoha menších podniků, omezení průmyslové výroby, poklesu mezd a výraznému nárůstu nezaměstnanosti.¹²⁸ Kromě toho se v oblasti politického spektra začaly prosazovat německé nacionální organizace, a to Německá národně socialistická strana dělnická (Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei) společně s Německou národní stranou (Deutsche Nationalpartei). Po rozpuštění obou stran v roce 1933 přešla jejich členská základna do nově založené Sudetoněmecké strany (Sudetendeutsche Partei), jejíž počet voličů v okrese během následujících let neustále stoupal.¹²⁹

Od roku 1935 bylo v Československu kvůli obavám před nepřátelsky naladěnými sousedními státy, především pak před Německem, budováno pohraniční opevnění. S postupně se zvyšujícím nátlakem ze strany Německa posílila československá vláda v celém pohraničí bezpečnostní orgány, díky čemuž byl v Rýmařově v roce 1937 zřízen státní policejní úřad, jenž spolu s místním četnictvem vykonával bezpečnostní službu.¹³⁰

V dějinách okresu pak byl zásadní rok 1938, v němž po vyhlášení dvou mobilizací došlo k uzavření Mnichovské dohody, která měla za následek odstoupení československých pohraničních oblastí Německu. V reakci na to bylo české obyvatelstvo z těchto území vyhnáno, načež byly pohraniční oblasti připojeny k Německu.¹³¹ Na Rýmařovsku probíhala evakuace českého obyvatelstva od 5. října 1938 a na její poklidný průběh dohlížely jednotky Stráže

¹²⁶ Tamtéž, s. 557–560.

¹²⁷ SOkA Bruntál, fond Archiv města Rýmařov, inv. č. 208, *Kronika města Rýmařova zachycující léta 1918–1938*, s. 29.

¹²⁸ KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. Československo v krizi a v ohrožení (1930–1935)*. Praha 2018, s. 49–54.

¹²⁹ SOkA Bruntál, fond Městský národní výbor Rýmařov, kniha č. 139, *Kronika města Rýmařova I.*, s. 13–14.

¹³⁰ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 19, *Památník stanice zachycující období let 1937–1948*.

¹³¹ KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. O přežití a o život (1936–1938)*. Praha 2018, s. 614–615.

obranu státu. Poslední evakuační vlak odjel z Rýmařova 8. října 1938 a ještě téhož dne byl rýmařovský okres obsazen německými vojsky.¹³²

Většina německých obyvatel Rýmařovska přijala připojení k Německu pozitivně a považovali jej za osvobození od české nadvlády. O tom vypovídá i zápis v kronice Frýdlantu nad Moravicí z 25. října 1938, napsaný rukou velitele jednotky německého vojska: „*Dne 9. října vtáhl II. batalion pěšího pluku č. 38 jako první oddíl německé branné moci do Frýdlantu a osvobodil jej od cizího panství. S jásotem vívalo obyvatelstvo městečka, vlajkami vyzdobeného, vojáky osvoboditele. Ze všech očí zářila radost a dík za osvobození velkému Vůdci. Na tyto dny nikdy nezapomeneme. Přeji obci Frýdlant ze srdce šťastnou budoucnost ve Velkoněmecké otčině.*“¹³³

¹³² SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, inv. č. 8, *Památník zachycující mimo jiné události roku 1938.*

¹³³ SOkA Bruntál, fond Archiv městečka Břidličná, inv. č. 2, *Kronika obce*, s. 167–168.

5. Okresní četnické velitelství Rýmařov v letech 1918–1938

5.1 Správní vývoj okresního četnického velitelství Rýmařov

Okresní četnické velitelství Rýmařov se v letech 1918–1938 nacházelo v politickém okrese Rýmařov, kdy jeho služební obvod sousedil se služebními obvody okresních četnických velitelství Bruntál, Šumperk, Šternberk a Moravský Beroun. Zpočátku bylo okresní četnické velitelství Rýmařov v roce 1918 podřízeno Zemskému četnickému velitelství Sudetenland se sídlem v Opavě,¹³⁴ načež bylo po jeho zániku v prosinci téhož roku převedeno pod Zemské četnické velitelství v Brně, kde setrvalo až do roku 1938. V rámci Zemského četnického velitelství v Brně okresní četnické velitelství nejprve spadalo do četnického oddělení Šternberk a po vzniku země Moravskoslezské v roce 1928 bylo 31. srpna 1930 převedeno do četnického oddělení Krnov, v němž zůstalo až do roku 1938. Po celou dobu sledovaného období podléhalo okresnímu četnickému velitelství Rýmařov celkem devět četnických stanic,¹³⁵ z nichž všechny vznikly ještě před rokem 1918.¹³⁶ Jednalo se o četnické stanice v Rýmařově, Horním Městě, Staré Vsi, Frýdlantu nad Moravicí,¹³⁷ Horní Moravici,¹³⁸ Brunzejfu,¹³⁹ Sovinci, Bedřichově a Valšově.¹⁴⁰

Kromě správního vývoje spojeného se zánikem Zemského četnického velitelství Sudetenland v roce 1918 a převedení pod četnické oddělení Krnov ve spojitosti se vznikem země Moravskoslezské se okresního četnického velitelství nedotkly žádné výraznější změny. Situace se změnila v listopadu 1937, kdy byl v Rýmařově, z důvodu posilování bezpečnostních orgánů Československa kvůli obavám před nepřátelsky naladěným Německem, v domě č. 219 na Masaryk-Platz zřízen státní policejní úřad,¹⁴¹ jenž od četnické stanice Rýmařov převzal část jejího služebního obvodu.¹⁴² Po vyhlášení částečné mobilizace v květnu 1938 nastoupilo několik příslušníků rýmařovského státního policejního úřadu a okresního četnického velitelství

¹³⁴ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*, zápis z 28. 10. 1918.

¹³⁵ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 835, inv. č. 852, *Seznam četnických (pátracích) stanic a prozatímních četnických stanic. Část I.* Praha 1930, s. 65.

¹³⁶ *Jahrbuch für die k. k. Gendarmerie für das Jahr 1918.* Wien 1918, s. 125.

¹³⁷ Dne 4. května 1950 byl Frýdlant nad Moravicí přejmenován na Břidličnou.

¹³⁸ Po roce 1945 byl Brunzejf přejmenován na Ryžoviště.

¹³⁹ Do 1. dubna 1925 byla četnická stanice Horní Moravice umístěna v Karlově.

¹⁴⁰ Četnická stanice Valšov se do změny názvu obce roku 1925 jmenovala četnická stanice Vojnovice.

¹⁴¹ SOkA Bruntál, fond Archiv města Rýmařov dodatky, kart. 392, inv. č. 1200, *Státní policejní úřad a jeho umístění v Rýmařově*, č. 56 pres.

¹⁴² Jednalo se o obce Edrovice, Janušov, Janovice, Harrachov, Růžová a Nové Pole.

do jednotky Stráže obrany státu v Úvalnu u Krnova, kde pomáhali při zajišťování československých hranic pro případ útoku Německa.¹⁴³

Zásadní pak byla druhá polovina roku 1938, neboť po odstoupení československého pohraničí Německu v důsledku přijetí Mnichovské dohody došlo k zániku okresního četnického velitelství Rýmařov i všech devíti jemu podřízených četnických stanic. Prvním impulsem se 5. října 1938 stal rozkaz od brněnského zemského úřadu k evakuaci českého obyvatelstva, načež o tři dny později do Rýmařova dorazil oddíl jednotek Stráže obrany státu, který převzal výkon bezpečnostní služby v celém okrese a současně dohlížel na hladký průběh evakuace Čechů. Všichni Češi, příslušníci okresního četnického velitelství a státního policejního úřadu nevyjímaje, opustili Rýmařovsko 8. října 1938, kdy jejich evakuační vlaky směřovaly do Olomouce, z níž příslušníci četnictva odjeli do Hranic.¹⁴⁴ Tímto okresní četnické velitelství společně se státním policejním úřadem v Rýmařově zaniklo a výkon bezpečnostní služby v okrese po nich převzala Říšská ochranná policie (Schutzpolizei).¹⁴⁵

5.2 Umístění okresního četnického velitelství v Rýmařově

Okresní četnické velitelství v letech 1918–1938 sídlilo ve dvou rýmařovských domech, které byly současně využívány jako sídlo četnické stanice Rýmařov. V letech 1918–1934 bylo okresní četnické velitelství společně s četnickou stanicí umístěno na ulici Karlsbrünnerstrasse v domě č. 453,¹⁴⁶ jenž vlastnila německá rodina Krauseových,¹⁴⁷ který byl jakožto hlavní budova rýmařovského četnického sboru využíván již od roku 1906. V dubnu 1934 přesídlilo okresní četnické velitelství společně s četnickou stanicí Rýmařov na ulici Hohehausgasse do domu č. 602,¹⁴⁸ jenž byl četnickému sboru pronajímán významným rýmařovským stavitelem Rudolfem Schubertem.¹⁴⁹ V domě č. 602 pak okresní četnické velitelství Rýmařov setrvalo až do svého zrušení v říjnu 1938.¹⁵⁰ Z hlediska dostupných pramenů není zcela jasné, proč ke změně sídla okresního četnického velitelství společně s četnickou stanicí došlo, neboť dvoupatrová budova na ulici Karlsbrünnerstrasse zcela odpovídala platným kasárenským předpisům¹⁵¹ a nacházela se na jedné z hlavních ulic v centru města, disponovala zahradou a

¹⁴³ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 19, *Památník stanice zachycující období let 1937–1948*.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, kart. 2, inv. č. 47, *Strojopisný přepis důležitých událostí z let 1937–1946 z památníku (inv. č. 19)*, s. 3–4.

¹⁴⁶ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*.

¹⁴⁷ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, inv. č. 685, *Sčítací operáty z roku 1921, Rýmařov, Karlsbrünnerstrasse, dům čp. 453*.

¹⁴⁸ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*.

¹⁴⁹ SOkA Bruntál, fond Archiv města Rýmařov, inv. č. 184, *Seznam domů*.

¹⁵⁰ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*.

¹⁵¹ *Kasární předpis pro čs. četnictvo*. Kroměříž 1933, s. 5–11.

v případě potřeby mohly být její prostory využity k ubytování okresního četnického velitele, velitele četnické stanice a jeho podřízených četníků. S největší pravděpodobností byl důvod změny sídla okresního četnického velitelství pouze přesun do větších prostor.¹⁵²

Dům č. 602 na ulici Hohehausgasse se nacházel v blízkosti domu č. 453, kdy vzdálenost mezi oběma budovami byla přibližně 350 metrů. O tuto vzdálenost se po přestěhování okresní četnické velitelství Rýmařov společně s četnickou stanicí Rýmařov přiblížilo centru města, respektive všem důležitým institucím, z nichž lze jmenovat okresní hejtmánství nebo okresní soud. Zároveň četnictvo oproti předchozímu umístění získalo o něco větší prostory, jelikož nová budova, oproti předchozí dvoupatrové, disponovala třetím patrem, jež v případě potřeby mohlo být využito k ubytování okresního četnického velitele, velitele četnické stanice i podřízených četníků. Pomineme-li větší vnitřní obytné prostory, nová budova disponovala podstatně menší zahradou.

V obou případech však byly lokality pro umístění okresního četnického velitelství společně s četnickou stanicí Rýmařov více než vhodné, poněvadž se nacházely v centru města, poblíž náměstí a důležitých městských i okresních institucí. Na druhou stranu ale obě budovy byly výrazně vzdáleny od železniční stanice Rýmařov, nacházející se na východní periferii města. Doprava po okrese však pro četníky nepředstavovala problém, neboť se ve službě využívala jízdní kola, popřípadě autobusová doprava, která byla na Rýmařovsku zřizována od roku 1914.¹⁵³

5.3 Personál okresního četnického velitelství Rýmařov

V čele okresního četnického velitelství Rýmařov se ve sledovaném období 1918–1938 vystřídal čtyři velitelé, kdy první z nich, působící do roku 1919, byl německé národnosti. Posléze se do roku 1938 ve vedení četnictva na Rýmařovsku střídali velitelé z řad Čechů. Nežli došlo k zániku provincie Sudetenland a následnému obsazení Rýmařovska českým obyvatelstvem, stál v čele rýmařovského četnictva Josef Teltscher, působící jako okresní četnický velitel již od roku 1904. Dostupné prameny se však o něm takřka nezmiňují, přičemž se k jeho osobě nedochovala ani konduitní listina. Je známo pouze to, že do čela rýmařovského četnictva nastoupil 22. prosince 1904 a v jeho velení jakožto okresní strážmistr setrval až do

¹⁵² MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 837, inv. č. 888, *Periodická zpráva ze I. pololetí 1932*, čís. jedn. 6 dův./1932; Tamtéž, *Periodická zpráva za II. pololetí 1932*, čís. jedn. 124 dův./1932.

¹⁵³ SOkA Bruntál, fond Archiv města Rýmařov dodatky, inv. č. 1692, *Slavnostní otevření jedné z prvních pravidelných autobusových linek představiteli města na náměstí před spořitelnou za účasti veřejnosti*.

28. února 1919, kdy byl přeložen do trvalé výslužby. Jeho nástupcem se posléze stal Bohdan Klein.¹⁵⁴

5.3.1 Bohdan Klein

Byl prvním českým velitelem okresního četnického velitelství. Do Rýmařova jej v únoru 1919 přeložili z Olomouce, kde velel okresnímu četnickému velitelství. Rýmařovskému četnictvu velel až do 23. července 1930, kdy byl přeložen do trvalé výslužby.

Narodil se 4. listopadu 1877 v Králově Poli do rodiny státního úředníka. V letech 1884–1888 navštěvoval obecnou školu s českým vyučovacím jazykem, po níž absolvoval dvě třídy v německém jazyce. Posléze nastoupil na tříletou německou reálku a po jejím dokončení roku 1893 plně ovládal jak český, tak i německý jazyk. Po studiích se 3. prosince 1894 rozhodl dobrovolně nastoupit na vojenskou službu u 71. pěšího pluku v Trenčíně, kde se vypracoval do hodnosti šikovatele. V řadách rakousko-uherské armády setrval až do 10. října 1899 a ještě téhož roku se po návratu z vojenské služby přihlásil k četnictvu.¹⁵⁵

Dne 28. prosince 1899 se stal četníkem na zkoušku v četnické stanici Sobotín, podřízené okresnímu četnickému velitelství Šumperk, spadajícímu do četnického oddělení Olomouc, a po dokončení základního výcviku byl 28. prosince 1900 definitivně přijat četnictvu. Záhy byl 6. dubna 1901 oficiálně jmenován strážmistrem a stal se zástupcem velitele stanice. V prosinci 1902 úspěšně dokončil hodnostní školu v Brně a 23. listopadu 1904 byl přeložen do četnické stanice Svitavy, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravská Třebová, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Třebová, kde se stal velitelem. Krátce nato byl 1. srpna 1905 jmenován závodčím a 2. června 1914 byl povýšen na strážmistra I. třídy. V čele četnické stanice Svitavy pak působil až do 28. února 1917, neboť byl přeložen do Olomouce, kde se stal velitelem okresního četnického velitelství, spadajícího do četnického oddělení Olomouc. Ke dni 1. září 1917 byl jmenován okresním strážmistrem a v říjnu následujícího roku byl převzat do československého četnictva. V čele okresního četnického velitelství Olomouc setrval do 28. února 1919, poněvadž byl kvůli svým výborným znalostem němčiny přeložen Rýmařova.¹⁵⁶

Ihned po nastoupení do čela okresního četnického velitelství Rýmařov 1. března 1919 byl povýšen na okresního inspektora II. třídy. Brzy však byl v důsledku nepokojů vyvolaných poválečným ustanovením československo-maďarských hranic na základě Trianonské smlouvy

¹⁵⁴ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*.

¹⁵⁵ Národní archiv (dále jen NA), fond Generální velitel četnictva, kart. 126, inv. č. 168, *Kvalifikační listina Bohdana Kleina*.

¹⁵⁶ Tamtéž.

přemístěn na Slovensko, kde od 4. srpna 1919 do 17. února 1920 působil jako velitel polního četnictva u pěší divize č. 7 v Balážských Ďarmotech, č. 2 v Báňské Bystřici a č. 3 v Košicích. Po návratu zpět do Rýmařova byl 4. srpna 1920 za své zásluhy povýšen na nadporučíka, 1. června 1921 byl jmenován kapitánem a 2. prosince 1926 získal hodnost štábního kapitána. Dne 23. července 1930 byl přeložen do trvalé výslužby.¹⁵⁷ Za jeho dlouholeté působení v Rýmařově pak byl svými nadřízenými popisován jako člověk „*tiché, vážné, upřímné povahy, dobrých schopností odborně dobře vzdělán, ve službě svědomitý, vytrvalý a spolehlivý s dobrými výsledky. Jako okresní četnický velitel dobře upotřebitelný. Vůči představeným poslušný, ochotný a upřímný, stejně postaveným přátelský, podřízeným spravedlivý s dobrým vlivem, k obyvatelstvu přísný.*“¹⁵⁸

5.3.2 Jan Jelínek

V srpnu roku 1930 nastoupil do čela okresního četnického velitelství Jan Jelínek. Do Rýmařova byl přeložen z Nového Jičína, kde působil jako velitel stanice a náměstek okresního četnického velitele. Rýmařovskému četnictvu velel až do 14. prosince 1935, kdy byl přeložen do Českého Těšína.

Narodil se 13 dubna 1885 v Zahradce, nacházející se v politickém okrese Třebíč, do rodiny domkaře Václava Jelínka. V letech 1891–1899 navštěvoval dvoutřídní obecnou školu s českým vyučovacím jazykem v nedaleké obci Pyšel a po jejím dokončení vypomáhal na rodinném hospodářství. Dne 5. října 1906 byl odveden k doplňovacímu okresnímu velitelství v Jihlavě, načež jako vojín-jezdec nastoupil k dragounskému pluku č. 6 v hornorakouské Enži, kde sloužil až do 30. září 1909.¹⁵⁹

Ihned po návratu z armády se rozhodl přihlásit k četnictvu, tudíž se vydal do Brna, kde byl 1. října 1909 přijat jako četník na zkoušku. Krátce nato byl 17. února 1910 přeložen do četnické stanice Hradečná, podřízené okresnímu četnickému velitelství Šternberk, spadajícímu do četnického oddělení Šternberk, kde byl 1. října 1910 definitivně přijat k četnictvu. O dva měsíce později získal hodnost závodčího, a ještě téhož roku za své výborné služební výsledky obdržel veřejnou pochvalu od zemského četnického velitele pro Moravu. Posléze byl 1. ledna 1913 přeložen k Zemskému četnickému velitelství Halič, kde u četnické stanice Zaborów, spadající do četnického oddělení Brzesko, sloužil jako jízdní pohraniční četník a hlídkoval na hranicích s Ruskem. Dne 12. prosince 1913 byl povýšen na místostrážmistra a po vyhlášení

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ NA, fond Generální velitel četnictva, kart. 123, inv. č. 168, *Kvalifikační listina Jana Jelínka*.

všeobecné mobilizace byl 1. listopadu 1914 jako jízdní polní četník přidělen ke 2. armádnímu sboru na východní frontě. Na ruském bojišti setrval až do 15. února 1917, kdy se vrátil a byl zařazen k četnické stanici Szczepanów u Brzeska. V roce 1917 s výborným prospěchem absolvoval hodnostní školu ve Lvově, přičemž ve Szczepanówě sloužil až do dubna 1918, poněvadž byl jmenován velitelem četnické stanice Szczurowa, kam byl také přeložen. Během působení u četnické stanice Szczurowa pak 1. září 1918 získal hodnost strážmistra II. třídy.¹⁶⁰

Po vyhlášení samostatného československého státu se rozhodl vrátit do vlasti a přihlásil se k československému četnictvu, načež byl 28. listopadu 1918 zařazen jako velitel četnické stanice Nivnice, podřízené okresnímu četnickému velitelství Uherský Brod, spadajícímu do četnického oddělení Uherské Hradiště. Záhy byl 21. prosince téhož roku přemístěn na četnickou stanici Hrušovany nad Jevišovkou, podřízené okresnímu četnickému velitelství Znojmo, spadajícímu do četnického oddělení Znojmo, v jejíž čele 26. února 1920 získal hodnost vrchního strážmistra. Zároveň se v Hrušovanech oženil s Josefou Novotnou a za svou dřívější pohraniční službu obdržel od zemského četnického velitele pro Moravu pochvalné vysvědčení. Další dvě pochvaly s finanční odměnou 300 Kč mu byly uděleny v roce 1921 ministerstvem vnitra. V letech 1926–1927 navštěvoval informační kurz pro výkonné důstojníky v Praze, jenž dokončil s velmi dobrým prospěchem. Poté byl 1. října 1927 přemístěn do četnické stanice Nový Jičín, podřízené okresnímu četnickému velitelství Nový Jičín, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Ostrava, kde se stal velitelem stanice a náměstkem okresního četnického velitele. Téhož roku získal další pochvalné vysvědčení od zemského četnického velitele pro Moravu a 15. února 1930 byl pověřen vedením okresního četnického velitelství Rýmařov. Nežli nastoupil do čela rýmařovského četnictva, stihl s dobrým prospěchem absolvovat lyžařský kurz ve Špindlerově Mlýně.¹⁶¹

Velitelem okresního četnického velitelství Rýmařov byl jmenován 20. srpna 1930 a krátce nato 7. července 1931 získal hodnost poručíka. Ke dni 27. října 1934 byl povýšen na nadporučíka, a ještě v témže roce obdržel pochvalné uznání od zemského četnického velitele pro Moravu, od něhož následovalo další pochvalné uznání v roce 1935. V Rýmařově pak setrval až do 14. prosince 1935, kdy byl přemístěn do čela okresního četnického velitelství Český Těšín, spadajícího do četnického oddělení Český Těšín, kde vystřídal poručíka Rudolfa Šodka.¹⁶²

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Tamtéž.

Po nástupu do čela okresního četnického velitelství v Českém Těšíně 15. prosince 1935 byl dne 30. prosince 1937 povýšen na kapitána, načež byl odkomandován jako velitel čety a roty Stráže obrany státu v Moravské Ostravě, u níž v roce 1938 sloužil od 21. května do 4. června, a poté znovu od 21. září do 26. listopadu. Po odstoupení pohraničí Německu byl evakuován a ustanoven velitelem okresního četnického velitelství Moravská Ostrava, spadajícího do četnického oddělení Moravská Ostrava, kde 30. listopadu 1938 za své služební úspěchy obdržel od tamního okresního úřadu pochvalné uznání. Četnictvu v Moravské Ostravě pak velel až do 27. října 1939, kdy byl přeložen do trvalé výslužby.¹⁶³

Nejspíše ještě v témže roce se po přeložení do trvalé výslužby aktivně zapojil do protinacistického odboje a navázal spolupráci s organizací Obrana národa v Brně, kam se také přestěhoval. Jeho činnost v rámci Obrany národa byla tvořena především zpravodajstvím, tedy získáváním informací z území okresů Prostějov, Přerov a Olomouc, ale také verbováním nových členů z řad penzionovaných i aktivních příslušníků četnictva, policie a finanční stráže. Bohužel byl 6. října 1941 ve svém brněnském bytě zatčen gestapem a převezen do Kounicových kolejí, od roku 1940 sloužících jako policejní věznice brněnské řídicí úřadovny gestapa.¹⁶⁴ Zde se mu roku 1942 stal osudným slet událostí spojený s druhou heydrichiádou, kdy bylo v důsledku útoku na Reinharda Heydricha 27. května 1942 vyhlášeno stanné právo.¹⁶⁵ Již o dva dny později se po atentátu v Kounicových kolejích začalo s popravami vězňů, přičemž ta jeho byla naplánována na 14. června. Toho dne jej stanný soud v Brně pro zločin přípravy velezrady odsoudil k trestu smrti a zabavení veškerého majetku. Ve večerních hodinách 14. června 1942 pak byl společně s dalšími 14 vězni popraven zastřelením.¹⁶⁶

5.3.3 Rudolf Šodek

Posledním velitelem okresního četnického velitelství Rýmařov byl Rudolf Šodek. Do Rýmařova byl převelen z Českého Těšína, kde působil jako okresní četnický velitel. V čele rýmařovského četnictva setrval až do 8. října 1938, kdy byl evakuován do Hranic.

Narodil se 17. dubna 1887 ve Slezské Ostravě, nacházející se v politickém okrese Frýdek, do rodiny zemědělce. V letech 1893–1901 navštěvoval šestitřídní obecnou školu s českým vyučovacím jazykem ve Slezské Ostravě, a po jejím dokončení se stal havířem. Poté

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ LOKAJ, Martin: *Velitelé Četnického oddělení v Moravské Ostravě a podřízených okresních četnických velitelství v letech 1918–1939*. Ostrava 2016 (nepublikovaná magisterská diplomová práce), s. 103–105.

¹⁶⁵ VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BŘEČKA, Jan: *Místa ztropená krví. Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940–1945*. Brno 2015, s. 377–379.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 406–407.

se 11. října 1904 dobrovolně přihlásil do vojenské služby k okresnímu doplňovacímu velitelství v polské Jaroslavi, kde až do 11. září 1907 jako desátník sloužil u pěšího pluku č. 10.¹⁶⁷

Po skončení vojenské služby se rozhodl přihlásit k četnictvu a již 20. září 1907 byl v Opavě přijat jako četník na zkoušku. Záhy byl 2. února 1908 přeřazen k četnické stanici Bystřice, podřízené obvodovému četnickému velitelství Jablunkov, spadajícímu do četnického oddělení Těšín, kde byl 20. září 1908 definitivně přijat k četnictvu. V témže roce 1. prosince získal hodnost závodčího a zároveň obdržel pochvalné uznání od zemského četnického velitele pro Slezsko. Po přeložení dne 1. května 1910 na četnickou stanici Místřovice, podřízené okresnímu četnickému velitelství Těšín, spadajícímu do četnického oddělení Těšín, znovu získal pochvalné uznání od zemského četnického velitele pro Slezsko. Posléze byl 20. září 1911 povýšen na strážmistra a o tři dny později byl přemístěn na četnickou stanici Komorní Lhotka, rovněž podřízené těšínskému okresnímu četnickému velitelství, kde mu bylo opět uděleno pochvalné uznání od zemského četnického velitele pro Slezsko. Záhy byl 1. dubna 1912 přemístěn k četnické stanici Dědice, podřízené obvodovému četnickému velitelství Dědice, rovněž spadajícímu do četnického oddělení Těšín, načež ke dni 2. června 1914 získal hodnost místostrážmistra. V témže roce pak obdržel další pochvalné uznání od zemského četnického velitele pro Slezsko.¹⁶⁸

Dne 12. srpna 1914 narukoval jako polní četník na východní frontu k velitelství III. armádního sboru, kde od 20. září 1915 do 3. listopadu 1918 zastával funkci velitele polní četnické stanice Łabunie v politickém okrese Zamość. Během působení na východní frontě se 3. září 1918 oženil a po vyhlášení samostatného československého státu se 20. listopadu 1918 přihlásil k Zemskému četnickému velitelství v Opavě. Následně byl zařazen k četnické stanici Dětmárovice, podřízené okresnímu četnickému velitelství Fryštát, spadajícímu do četnického oddělení Polská Ostrava.¹⁶⁹

Posléze byl 28. února 1919 v důsledku československo-polského sporu o Těšínsko přeložen k četnické stanici Doubrava, podřízené obvodovému četnickému velitelství Karviná, rovněž spadajícímu do četnického oddělení Polská Ostrava, kde byl 1. března 1919 povýšen na strážmistra. Krátce nato byl 8. dubna téhož roku přemístěn zpět do Komorní Lhotky, kde po absolvování hodnostní školy v Opavě s velmi dobrým prospěchem v letech 1920–1921 získal 1. února 1921 hodnost vrchního strážmistra a současně byl jmenován velitelem četnické stanice.

¹⁶⁷ NA, fond Generální velitel četnictva, kart. 169, inv. č. 168, *Kvalifikační listina Rudolfa Šodka*.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

V jejím čele setrval až 8. září 1922, neboť byl převelen do Českého Těšína, v němž se stal velitelem četnické stanice a zástupcem okresního četnického velitele. Zde v letech 1922–1923 absolvoval kurz občanské školy I., II. a III. třídy s dobrým prospěchem, načež v letech 1926–1927 navštěvoval informační kurz pro četnické důstojníky v Praze, který dokončil s velmi dobrým prospěchem. Během 20. dubna až 31. prosince 1927 byl dočasně pověřen vedením obvodového četnického velitelství v Jablunkově, spadajícího do četnického oddělení Český Těšín, přičemž se po jeho zrušení v důsledku vzniku země Moravskoslezské 1. ledna 1930 navrátil zpět do čela četnické stanice Český Těšín. Posléze byl 1. srpna 1930 dočasně pověřen vedením okresního četnického velitelství Český Těšín, avšak 1. září 1931 byl jmenován jeho stálým velitelem. Poté byl 30. prosince 1932 povýšen na poručíka a 14. prosince 1935 jej ve vedení četnictva v okrese Český Těšín vystřídal nadporučík Jan Jelínek.¹⁷⁰

Posléze 15. prosince 1935 díky svým dobrým znalostem němčiny nastoupil do čela okresního četnického velitelství Rýmařov, kde byl 1. ledna 1936 povýšen na nadporučíka. V následujícím roce absolvoval instrukční kurz pro důstojníky v záloze v Rýmařově, přičemž ve vedení rýmařovského četnictva setrval až do 6. října 1938, neboť byl následující den evakuován do obvodu okresního četnického velitelství Hranice, spadajícího do četnického oddělení Hranice.¹⁷¹

Po evakuaci byl 15. října 1938 ustanoven zástupcem velitele 1. čety pohotovostního oddílu v Hodoníně, který byla součástí jednotek Stráže obrany státu. U ní působil až do 17. ledna 1939, kdy byl pověřen vedením okresního četnického velitelství Hrotovice, spadajícího do četnického oddělení Jihlava, kde 1. června 1940 získal hodnost kapitána. V Hrotovicích pak sloužil až do 5. června 1940, neboť byl převeden do služeb zemského četnického velitelství v Brně, u nějž působil do 30. června téhož roku. Posléze se 1. července 1940 navrátil zpět do čela okresního četnického velitelství Hrotovice, v němž působil až do 30. května 1941, kdy byl přeložen do trvalé výslužby.¹⁷²

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

5.4 Z činnosti okresního četnického velitelství Rýmařov

Okresní četniční velitelé, jakožto vojenští představení všech četnických stanic v okrese vedli, řídili a kontrolovali veškerou jimi konanou službu podle pokynů příslušných úřadů. Mezi jejich povinnosti se kromě vedení spisové služby a komunikace s nadřízenými úřady řadila i služební činnost v terénu. Především se jednalo o výkon periodických přehlídek a neočekávaných kontrol, které se mohly odehrávat jak v denních, tak i nočních hodinách.

Při periodických přehlídkách a neočekávaných kontrolách na jednotlivých četnických stanicích se okresní četniční velitelé měli přesvědčit o dodržování všech přijatých služebních příkazů a řádném výkonu bezpečnostní i pátrací služby. Prověřovali, zda veškeré postupy odpovídají platným zákonům, předpisům i místním poměrům. Dále kontrolovali činnost samotných četnických velitelů, kteří měli dbát na to, aby neposílali četníky do výkonu služby dle osobních sympatií nebo aby některé z nich zbytečně nepřetěžovali. Vedle toho u četnických velitelů dohlíželi na řádné vyučování četníků, a to zejména u četníků na zkoušku. Taktéž na četnických stanicích kladli důraz na svědomité vedení staniční služební knihy i dalších patřičných zápisů. Současně okresní četniční velitelé dbali na dodržování platného kasárního předpisu, v jehož rámci kontrolovali nejen vnitřní vybavení místností, výstroj i výzbroj četníků, ale i kancelář četnických velitelů, v nichž byla uložena munice společně se staniční pokladnou. V neposlední řadě pak kontrolovali zdravotní poměry mužstva a jeho stravovací návyky.¹⁷³

Veškerou svoji činnost okresní četniční velitelé zaznamenávali ve staniční služební knize, přičemž průběh periodických přehlídek a neočekávaných kontrol zapisovali do protokolů o přehlídkách na jednotlivých četnických stanicích.¹⁷⁴ Značná torzovitost pramenné základny bohužel neumožňuje celkové zhodnocení činnosti okresního četnického velitelství Rýmařov, respektive jeho velitelů, neboť se nedochovaly jejich staniční služební knihy ani památníky.¹⁷⁵ Protokoly o přehlídkách se dochovaly pouze u dvou četnických stanicích v celém okrese, a to v Horní Moravici a v Rýmařově. Z nich je hodnotnější protokol vedený na četnické stanici Horní Moravice, poněvadž mapuje léta 1923–1938 a alespoň útržkově dokumentuje činnost tří okresních četnických velitelů, Bohdana Kleina, Jana Jelínka a Rudolfa Šodka. Protokol četnické stanice Rýmařov je naproti tomu vedený v letech 1935–1938 a dokumentuje činnost

¹⁷³ ERHART, Josef: *Rukověť četnictva*. Praha 1937, s. 92–94.

¹⁷⁴ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 835, inv. č. 860, *Jednací řád četnictva. Díl II. Zvláštní ustanovení pro četnické stanice a okresní četnická velitelství*. Praha 1928, s. 42–45.

¹⁷⁵ Památník okresního četnického velitelství Rýmařov je v archivním fondu sice dochován, nicméně vznikl až po druhé světové válce a je vedený zpětně jakožto památník stanice SNB, jehož první zápis popisuje vznik státního policejního úřadu v listopadu 1937.

velitelů Jana Jelínka a Rudolfa Šodka. Zlomkovitě pak o působnosti okresních četnických velitelů vypovídají památníky četnických stanic, jež se dochovaly ve stanici Rýmařov a Valšov a jsou vedeny po celou dobu sledovaného období. Zároveň je nutno zmínit skutečnost, že působení prvního okresního četnického velitele, Josefa Teltschera, není v dostupných pramenech zdokumentováno.

První ze zaznamenaných případů se odehrál v říjnu 1921, kdy byl vydán příkaz k všeobecné mobilizaci, jež byla z důvodu pokusů o návrat Karla I. k moci v sousedním Maďarském království vyhlášena prezidentem Československa Tomášem Garriguem Masarykem. Mobilizační vyhlášky se v rýmařovském okrese setkaly se značným znepokojením ze strany obyvatelstva, jež se obávalo, že opět dojde ke globálnímu válečnému konfliktu.¹⁷⁶ Strach zakrátko vyústil v demonstrace, při nichž bylo pod velením Bohdana Kleina nuceno zasahovat četnictvo, poněvadž někteří záložníci nechtěli uposlechnout mobilizační rozkaz. Rýmařovské četnictvo však nepokojům nestačilo, na což reagovalo okresní hejtmanství, které požádalo o součinnost oddíl četníků v čele s nadporučíkem Šebestou. Dostupné prameny se však dále o nadporučíkovi Šebestovi nezmiňují a není tedy jasné, jakému okresnímu četnickému velitelství byl jeho oddíl podřízen, nejspíše ale spadal pod četnické oddělení Šternberk. Během spolupráce obou četnických oddílů se pak podařilo dalším demonstracím na Rýmařovsku zabránit a vyhovět mobilizačnímu příkazu.¹⁷⁷

Další léta byla pro Bohdana Kleina poměrně poklidná a jeho činnost je zaznamenána pouze ve spojitosti s pravidelnými oslavami výročí vzniku Československa dne 28. října 1918 a výročí narozenin prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka dne 7. března. Při příležitosti obou událostí pronášel projev společně s přednáškou v sídle okresního četnického velitelství i četnické stanice Rýmařov, načež se účastnil slavností pořádaných zdejší českou menšinou. V tomto ohledu bylo významné pětileté výročí vzniku Československa, jehož oslavy se konaly 28. října 1923: *„Oslava pětiletého výročí prohlášení samostatnosti Č. S. R. byla provedena zdejším četnictvem v četnické kasárně. Okr. četn. vel. promluvil o významu tohoto historického dne, načež sledovala přednáška brožury ‚28 říjen‘. Přečtl se též armádní rozkaz z ‚Bratrství‘ a s výzvou, by každý dle přísahy konal svědomitě a horlivě povinnosti a tímto způsobem přispěl k zabezpečení bezpečnosti Č. S. R, oslava byla dopoledne ukončena. Odpoledne se příslušníci stanice zúčastnili divadla zdejší národní menšiny. Služba se nekonala; kasárna byla ozdobena*

¹⁷⁶ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*, zápis z 27. 10. 1921.

¹⁷⁷ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*, zápis z 25. 10. 1921.

*státní vlajkou.*¹⁷⁸ Ve stejném duchu, se konaly i každoroční oslavy narozenin Tomáše Garrigua Masaryka, jenž 7. března 1925 dovršil 75 let: *„Den 75. narozenin prvního pana prezidenta republiky T. G. Masaryka byl oslaven příslušníky četnictva v četnické kasárni. Okres. čet. vel. pan kpt. výk. Klein přednesl krátký proslov o významu dne a byl přečten armádní rozkaz min. národní obrany. Služba se nekonala; kasárna byla od 12 hod. 6. 3. do 12 hod. 8. 3. vyzdobena státní vlajkou. Odpoledne zúčastnili se příslušníci stanice u oslavy narozenin pana prezidenta republiky zdejší národní menšiny.*¹⁷⁹

Posléze pořádek v okrese narušila až celorepubliková stávka dělnictva pracujícího v textilním průmyslu, jež propukla koncem května 1927. Uvnitř celého Rýmařovska pracovalo v tomto odvětví přibližně 2 400 osob, které se dožadovaly zlepšení pracovních podmínek, především pak zvýšení mzdy. Po pěti týdnech trvání stávky došlo mezi dělníky a zaměstnavateli ke kompromisu, přičemž k udržování pořádku bylo po celou dobu jejího trvání soustředěno četnictvo ze všech četnických stanic v okrese, a to pod velením Bohdana Kleina.¹⁸⁰

Stávka dělnictva opětovně propukla o tři roky později, nyní pouze v rýmařovské textilní továrně bratří Schielů, kdy trvala od 29. ledna do 24. března 1930. Celkem stávkovalo 1285 dělníků a veřejný pořádek udržovalo 60 četníků skládajících se nejen z mužstva Bohdana Kleina, ale i kapitána Antonína Doležela, velitele četnického oddělení Šternberk.¹⁸¹ Během trvání stávky bylo četnictvo nuceno opakovaně zasahovat, přičemž došlo k několika zatčení: *„Soustředěný oddíl zakročil několikrát za účelem udržení veřejného pořádku, při čemž byly 2 osoby zatčeny pro veřejné násilí a 5 osob pro shluknutí. Mimo to 13 osob udáno pro shluknutí.*¹⁸²

Jan Jelínek, stejně jako předchozí okresní četnický velitel, vykonával periodické přehledky a neočekávané kontroly na četnických stanicích podřízených okresnímu četnickému velitelství Rýmařov, avšak na rozdíl od něj již nepronášel projevy ani nevedl přednášky při příležitosti oslav výročí vzniku Československa a narozenin Tomáše Garrigua Masaryka. V tomto ohledu byl při oslavách vystřídán Ferdinandem Bartákem,¹⁸³ prvním českým učitelem v rýmařovském okrese, a Aloisem Sladkým, předsedou místního odboru Národní jednoty.¹⁸⁴

¹⁷⁸ Tamtéž, zápis z 28. 10. 1923.

¹⁷⁹ Tamtéž, zápis z 7. 3. 1925.

¹⁸⁰ Tamtéž, zápis z 30. 5. 1927.

¹⁸¹ *Kalendář československého četnictva 1930.* Praha 1930, s. 242.

¹⁸² SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938,* zápis z 29. 1. 1930.

¹⁸³ Tamtéž, zápis z 28. 10. 1930.

¹⁸⁴ Tamtéž, zápis z 7. 3. 1931.

Oproti předchozímu okresnímu četnickému veliteli se v případě Jana Jelínka dochovala, ač pouze pro rok 1932, pravidelná hlášení Zemskému četnickému velitelství v Brně, jemuž detailně dle výkonu pravidelných přehlídek a neočekávaných kontrol vylíčil stav rýmařovského četnictva. Stejně jako v rámci periodických přehlídek a neočekávaných kontrol se věnoval zdravotním stavem četnictva, kvalitou ubytování a sociálními poměry, povinnou výstrojí i výzbrojí, četnickým výcvikem a vyučováním, výkonem služby, řádným plněním správní agendy a všeobecnými poměry. Kromě toho navrhoval i jistá zlepšení, která by mohla výkon služby v okrese zdokonalit. Z pravidelných hlášení pak vyplývá, že zdravotní stav četnictva byl vesměs dobrý, až na několik lehčích onemocnění a drobných zranění v zimních měsících. Dále Jan Jelínek uvedl, že četnické budovy, vyjma stanice v Sovinci, odpovídají platnému kasárnímu předpisu, přičemž je společně s kasárnami na všech stanicích v pořádku i povinná výstroj a výzbroj podřízených četníků. Co se výkonu služby a plnění správní agendy týče, vše odpovídalo platným předpisům, a to včetně výcviku a vyučování podřízených četníků. Více se Jan Jelínek rozepsal o doporučeních ke zdokonalení výkonu služby, kdy kupříkladu žádá o udělení odměn četníkům, jež k vyřizování služební agendy využívají své vlastní psací stroje. Současně navrhnul možnost poskytnutí volných městských bytů četníkům, neboť „*jsou zde v bytové otázce na tom nejhůře ze všech státních zaměstnanců.*“¹⁸⁵ Pro zlepšení orientace v okrese s většinovým podílem německého obyvatelstva pak doporučil, aby: „*Četníci ve zněmčeném území ovládali náležitě jazyk německý. Doporučoval bych, aby mladí četníci vypracovali měsíčně, neb za dva měsíce, jeden úkol německý.*“¹⁸⁶

Za působení Rudolfa Šodka byl v důsledku posilování bezpečnostních orgánů Československa kvůli obavám před Německem navýšen početní stav četnictva v celém okrese. Současně byl 29. listopadu 1937 v Rýmařově zřízen státní policejní úřad, který od četnické stanice Rýmařov převzal část jejího služebního obvodu, přičemž se jeho správcem stal vrchní komisař Jan Heřman.¹⁸⁷ Ke státnímu policejnímu úřadu bylo přiděleno 32 členů uniformované státní policie ze Zemského úřadu v Brně a 14 členů neuniformované stráže bezpečnosti, jejichž velitelem byl stanoven obvodní inspektor I. třídy Bohumil Klumpner.¹⁸⁸

¹⁸⁵ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 837, inv. č. 888, *Periodická zpráva ze I. pololetí 1932*, čís. jedn. 6 dův./1932.

¹⁸⁶ Tamtéž, *Periodická zpráva za II. pololetí 1932*, čís. jedn. 124 dův./1932.

¹⁸⁷ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, inv. č. 8, *Památník zachycující mimo jiné události roku 1938*.

¹⁸⁸ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 19, *Památník stanice zachycující období let 1937–1948*.

Po vyhlášení částečné mobilizace československé armády dne 21. května 1938 část Němců v pohraničí dezertovala a v oblasti Jeseníků zformovala Zelený kádr,¹⁸⁹ proti kterému Rudolf Šodek společně s četnictvem z celého okresu několikrát zasahoval. Při jednom z mnoha zákroků byl zabit Arnošt Rössner, jenž byl ukryt v provizorním podzemním bunkru: „*Při jedné honičce v lesích západně od Rýmařova byl ručním granátem usmrčen syn starosty z Vísky u Bedřichova, Arnošt Rössner, který byl ukryt v podzemním provisorním bunkru a zdráhal se tento na výzvu opustiti. Když byl otec zabitého Arnošta Rössnera uvědoměn, za jakých okolností byl syn zabit, vzkázal tento okresnímu veliteli npor. výk. Šodkovi – Krev za krev –.*“ Nakonec 6. září 1938 na pomoc při bojích se Zeleným kádrem Rudolfu Šodkovi dorazil motorizovaný 2. dragounský pluk z Olomouce pod velením podplukovníka Stanislava Lívečky, jenž převzal velení nad všemi vojenskými jednotkami v oblasti Šternberska a Šumperska. Posléze se za součinnosti rýmařovského četnictva a jednotek Stanislava Lívečky podařilo Zelený kádr na Jesenicku porazit, načež byl 28. září 1938 2. dragounský pluk odvolán zpět do Olomouce.¹⁹⁰

Zásadní událostí pak bylo to, že v důsledku přijetí Mnichovské dohody okresní úřad v Rýmařově 5. října 1938 obdržel telefonický příkaz od zemského úřadu v Brně k evakuaci českého obyvatelstva. O tři dny později do Rýmařova dorazil oddíl jednotek Stráže obrany státu s kapitánem Čeňkem Havlátem, velitelem okresního četnického velitelství Krnov, spadajícího do četnického oddělení Krnov, jenž od okresního četnického velitelství a státního policejního úřadu v čele s Bohumilem Klumpnerem převzal veškerou bezpečnostní službu v okrese.¹⁹¹

¹⁸⁹ Jednalo se o označení dezertérů z rakousko-uherské armády během první světové války. Před uzavřením Mnichovské dohody tak byli označováni bývalí vojáci Československé armády, jež byli německé národnosti a rozhodli se bojovat na straně Německa.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Tamtéž.

6. Četnické stanice podřízené okresnímu četnickému velitelství Rýmařov

6.1 Četnická stanice Rýmařov

Do služebního obvodu četnické stanice se řadilo město Rýmařov a obce Edrovice, Harrachov, Jamartice, Janovice, Nové Pole, Ondřejov, Růžová a Stránské.¹⁹² Četnická stanice v letech 1918–1938 sídlila ve dvou rýmařovských domech, jež byly současně využívány jako sídlo okresního četnického velitelství Rýmařov. V letech 1918–1934 četnická stanice sídlila na ulici Karlsbrünnerstrasse v domě č. 453, který byl jakožto hlavní budova četnictva celého okresu využíván již od roku 1906. V dubnu 1934 přesídlila na ulici Hohehausgasse do domu č. 602, v němž setrvala až do svého zrušení v říjnu 1938.¹⁹³

6.1.1 Personál četnické stanice Rýmařov

V čele četnického stanice se ve sledovaném období vystřídali tři velitelé, z nichž byli všichni české národnosti. Prvním známým velitelem četnické stanice byl vrchní strážmistr Jan Jahn, jenž v jejím čele stál již od roku 1913 a 1. října 1923 byl přeložen do trvalé výslužby.¹⁹⁴ Ve funkci jej vystřídal vrchní strážmistr Jan Krejčí, jenž byl 30. července 1923 přeložen z četnické stanice Moravská Ostrava, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravská Ostrava, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Ostrava. V čele četnické stanice Rýmařov setrval až do 19. října 1933, načež byl 30. března 1934 převelen do okresního četnického velitelství Bruntál, spadajícího do četnického oddělení Krnov,¹⁹⁵ kde se stal velitelem.¹⁹⁶ Poté do čela četnické stanice nastoupil vrchní strážmistr Karel Tureček, jenž byl 19. října 1933 přeložen z okresního četnického velitelství Frýdek, spadajícího do četnického oddělení Český Těšín,¹⁹⁷ kde velel četnické stanici Vratimov.¹⁹⁸ V Rýmařově působil do 31. prosince 1934, kdy byl převelen do četnické stanice Odry, podřízené okresnímu četnickému velitelství Opava, spadajícímu do četnického oddělení Opava.¹⁹⁹ Ve vedení četnické stanice jej 1. ledna 1935 vystřídal vrchní strážmistr František Jaitner, jenž byl do Rýmařova přeložen

¹⁹² SOKA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 19, *Památník stanice zachycující období let 1937–1948*.

¹⁹³ SOKA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*.

¹⁹⁶ *Kalendář československého četnictva 1935*. Praha 1935, s. 248.

¹⁹⁷ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

¹⁹⁸ *Kalendář československého četnictva 1933*. Praha 1933, s. 238.

¹⁹⁹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

z okresního četnického velitelství Šternberk, spadajícího do četnického oddělení Olomouc,²⁰⁰ kde působil jako velitel četnické stanice Domašov nad Bystřicí.²⁰¹ V čele četnické stanice Rýmařov setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze od 25. října 1938 stál v čele četnické stanice Svatý Kopeček, podřízené okresnímu četnickému velitelství Olomouc, spadajícímu do četnického oddělení Olomouc.²⁰²

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali praporčíci Raimund Hykl (1933–1935) a Karel Wagner (1936–1938); štábní strážmistři Pavel Horr (1918–1933), Alois Pól (1923–1938), Pavel Wacha (1926–1928), Rudolf Kysela (1928–1935), Josef Košek (1929–1933), Mořic Klement (1933–1934), Josef Hahn (červenec–říjen 1938), Ondřej Sec (1930–1938) a Josef Svátek (1933–1938); strážmistři Emil Simmrichter (1913–1920), Josef Brunner (listopad–prosinec 1918), Antonín Höger (1918–1922), Rudolf Novák (prosinec 1918), Adolf Sedlatschek (prosinec 1918), Josef Sommer (1919–1921), Václav Bizoň (1920–1927), Ludwig Feierfeil (květen 1922), Tomáš Stavinoha (1922–1923), Antonín Kozina (1922–1923), Karel Stoklasa (1922–1924), Rudolf Neček (1922–1925), Jan Procházka (1923–1924), Bohumír Hičulka (1924–1925), Metoděj Kuběna (1924–1926), Jaroslav Dvořák (1924–1926), Josef Indra (1925–1926), Jan Sedlák (leden–říjen 1926), Josef Mičík (1926–1928), Jaroslav Kaštil (1927–1936), Josef Spika (1928–1931), Jan Kolář (1930–1938), Jan Weidermann (1933–1936), Josef Štafba (1935–1936), Josef Venhuda (1935–1937), Václav Chlup (1936–1937), Josef Chovanec (1936–1938), Aleš Kubis (1937–1938) a Josef Kňura (1937–1938).²⁰³

6.1.2 Z činnosti četnické stanice Rýmařov

Ze staniční služební knihy a týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu, nejčastěji pak v Rýmařově, Janovicích a Edrovicích. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²⁰⁴ Nejvýznamnější případy jsou zaznamenány v dochovaném památníku četnické stanice, z něhož lze uvést několik příkladů.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ *Kalendář československého četnictva 1934*. Praha 1934, s. 270.

²⁰² VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945. Kapitoly ze zapomenutých dějin četnictva*. Olomouc 2016, s. 113–114.

²⁰³ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*; SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*.

²⁰⁴ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

Příslušníci četnické stanice se účastnili vyšetřování vloupání do kanceláře lesní správy na janovickém zámku Františka Harracha, které se odehrálo v noci na 3. října 1925. Celý incident se obešel bez zranění a kvůli nedostatečné vybavenosti lupičů došlo pouze k zanedbatelným ztrátám: „*Pro nedostatečné lupičské náčiní, které sebou měli, pouze pokladnu navrtali a poškodili jí v ceně 4 000 Kč. Lupiči byli při práci pravděpodobně vyplašeni, zanechali vloupání se do pokladny, prohledali v rychlosti zásuvky v kanceláři jsoucích psacích stolů a spisy rozházeli. Odcizili z jedné zásuvky státovku 20 Kč, tři lovecké pušky a loveckou brašnu s náboji. Jedna lovecká puška byla druhého dne nalezena při pátrání v poli u Nového Pole ukrytá na mezi v křoví; po prohlédnutí této byla majiteli zpět vrácena. V pokladně bylo kritické noci na hotovosti 182 000 Kč a spořitelní knížky na celkový obnos 31 635 Kč, úhrnem 213 635 Kč; tyto věci zůstaly nedotknuty.*“²⁰⁵ V témže roce se v noci na 23. října stejní pachatelé vloupali do domu Rolnického družstva v Rýmařově, kteří se opět zaměřili na pokladnu, v níž se nacházel finanční obnos ve výši 13 734 Kč. Při zločinu však byli lupiči opět vyrušeni a uprchli do Frýdlantu na Moravici, kde nasedli na osobní vlak a odjeli. Po pachatelích bylo usilovně pátráno a na základě výpovědí svědků a fotografií z alba zločinců bylo zjištěno, že se jednalo o bratry Václava a Antonína Kalabuse, lupiče pokladen z Přerova.²⁰⁶

Poté 4. května 1927 postihla Rýmařovsko rozsáhlá povodeň, při níž zasahovalo četnictvo z rýmařovské stanice a účastnilo se všech zachraňovacích prací. Příčinou povodně bylo rozvodnění Podolského potoka, který zaplavil celou níže položenou část Rýmařova. V důsledku toho bylo zatopeno a poškozeno přibližně 30 domů, přičemž během bouře byla bleskem zasažena továrna na hedvábí Gustava Springera, jíž shořela střecha a vrchní pracovní místnost. Celkově povodeň způsobila škodu několika milionů korun a nikdo nepřišel o život.²⁰⁷ To se změnilo o tři dny později, kdy do ještě stále rozvodněného Podolského potoka spadl 15letý kartáčnický učeň Ferdinand Antel a utonul. Jeho mrtvé tělo pak bylo naleznuto 11. května 1927 za Jamarticemi.²⁰⁸

V červenci téhož roku zmizela z domu svých rodičů 12letá žákyně Margareta Brixelová, která byla 8. srpna 1927 nalezena zavražděná v žitném poli patřícím mlynáři Ludwigovi. Při vyšetřování četníci zjistili, že se pachatel s největší pravděpodobností pokusil Margaretu znásilnit, nicméně přes její obranu a volání o pomoc se mu to nezdařilo. Uchýlil se tedy

²⁰⁵ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 18, *Památník stanice zachycující období let 1850–1938*, zápis z 2. 10. 1925.

²⁰⁶ Tamtéž, zápis z 23. 10. 1925.

²⁰⁷ Tamtéž, zápis z 4. 5. 1927.

²⁰⁸ Tamtéž, zápis z 7. 5. 1927.

k zacpání jejich úst trsem trávy s hlínou, což následně vedlo ke smrti udušením. Dotyčného pachatele se četníkům bohužel vypátrat nepodařilo.²⁰⁹

Při pravidelné obchůzce 25. dubna 1930 velitel stanice Jan Krejčí a Pavel Horr v nočních hodinách přistihli Františka Schindlera společně s Aloisem Sandlerem z Bruntálu, kteří vyloupili rýmařovský řeznický obchod Rudolfa Röslera, z něhož odcizili větší množství masa. Po jejich dopadení bylo těmto dvěma zločincům četnictvem z okresů Krnov, Bruntál, Rýmařov, Moravský Beroun a Šternberk dokázáno dalších šest vloupání do pokladen a přes 40 dalších jiných krádeží a vloupání.²¹⁰

Dne 23. září 1931 vypukl v hostinci Josefa Peschela v Ondřejově požár, který zničil celou dřevěnou stavbu až do základů. Vyšetřování celé události se dobrovolně ujali Alois Pól a Jan Kolář, kteří se dopátrali, že oheň vznikl na půdě, kde nad obytnou kuchyní a výčepní místností bylo u komína umístěno větší množství sena. V hlášení četníci uvádí, že příčinou však nemohl být žár ani případný oheň z komína, ale že se s největší pravděpodobností muselo jednat o úmyslné založení požáru, nicméně neznámý pachatel nebyl i přes usilovné šetření a pátrání dopaden.²¹¹

V listopadu 1937 do organizace četnické stanice zasáhlo zřízení státního policejního úřadu v Rýmařově, jenž od ní převzal výkon bezpečnostní služby v obcích Edrovice, Janušov, Janovice, Harrachov, Růžová a Nové Pole. Posléze bylo po vyhlášení částečné mobilizace 21. května 1938 několik příslušníků státního policejního úřadu a četnické stanice Rýmařov přemístěno k jednotkám Stráže obrany státu v Úvalnu u Krnova, kde měli pomáhat v zajištění československých hranic pro případ útoku Německa. Z četnické stanice se jednalo o velitele Františka Jaitnera a další dva četníky, přičemž datum jejich návratu zpět do Rýmařova není známo.²¹²

²⁰⁹ Tamtéž, zápis z 28. 7. 1927.

²¹⁰ Tamtéž, zápis z 25. 4. 1930.

²¹¹ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, kart. 1, inv. č. 41, *Dokumenty k nevypátraným trestným činům s přiloženou fotografií (1 ks)*, čís. jedn. 3625/1931.

²¹² SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, inv. č. 19, *Památník stanice zachycující období let 1937–1948*.

6.2 Četnická stanice Horní Město

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Horní Město, Hankštein, Mirotínek, Najfunk, Rešov, Německá Ruda a Tvrdkov.²¹³ Četnická stanice po celou dobu sledovaného období sídlila v domě č. 42, který byl v majetku majora Romana Meindela.²¹⁴

6.2.1 Personál četnické stanice Horní Město

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali čtyři velitelé, z nichž druhý v pořadí, působící v letech 1924–1934, byl německé národnosti. Kromě něj se ve vedení četnické stanice střídali velitelé z řad Čechů. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1924, byl vrchní strážmistr Karel Huschka.²¹⁵ Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Gustav Fritscher, kdy byl 14. července 1924 přeložen z četnické stanice Rychnov, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravská Třebová, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Třebová.²¹⁶ Posléze byl 1. srpna 1934 převelen do četnické stanice Drahanovice, podřízené okresnímu četnickému velitelství Olomouc, spadajícímu do četnického oddělení Olomouc,²¹⁷ v jejíž čele vystřídal vrchního strážmistra Františka Spurného.²¹⁸ Vrchní strážmistr František Spurný se v návaznosti na to stal velitelem četnické stanice Horní Město, přičemž do funkce nastoupil 1. srpna 1934. Poté byl 14. října 1935 převelen na četnickou stanici Hnojice,²¹⁹ podřízené okresnímu četnickému velitelství Šternberk, spadajícímu do četnického oddělení Olomouc, v níž působil jako velitel.²²⁰ Posledním velitelem četnické stanice se stal vrchní strážmistr Josef Mičík, jenž byl 1. listopadu 1935 přeložen z četnické stanice Šternberk, podřízené okresnímu četnickému velitelství Šternberk, spadajícímu do četnického oddělení Olomouc,²²¹ v níž působil jako zástupce velitele stanice, vrchního strážmistra Jana Honeše.²²² V čele četnické stanice Horní Město setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze působil u četnické stanice Hustopeče nad

²¹³ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

²¹⁴ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, inv. č. 666, *Sčítací operáty z roku 1921, Horní Město, dům čp. 42.*

²¹⁵ *Kalendář československého četnictva 1923.* Kroměříž 1923, s. 391.

²¹⁶ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934.*

²¹⁷ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²¹⁸ *Kalendář československého četnictva 1935.* Praha 1935, s. 259.

²¹⁹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²²⁰ *Kalendář československého četnictva 1937.* Praha 1937, s. 283.

²²¹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²²² *Kalendář československého četnictva 1936.* Praha 1936, s. 266.

Bečvou, podřízené okresnímu četnickému velitelství Hranice, spadajícímu do četnického oddělení Hranice.²²³

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistři Josef Grigar (1921–1938) a Karel Balzer (1930–1935); strážmistři Štěpán Binder (?–1929), Quido Loucký (1927–1930), Ladislav Holoubek (1935–1937), Josef Vítámvás (1936–1938) a Karel Řehůrek (březen 1938).²²⁴

6.2.2 Z činnosti četnické stanice Horní Město

Z týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu, nejčastěji pak v Horním Městě, Hankšteině a Edrovicích. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²²⁵ Nejvýznamnější případy jsou zaznamenány v regionálním tisku.

Prvním zaznamenaným případem bylo vyšetřování série krádeží, ke kterým došlo v odpoledních hodinách 25. srpna 1925 v Najfunku. Pachatelé nejprve vykradli dům statkáře Floriana Urbana a záhy se vloupali do domu Gustava Schmida, přičemž svědkem celé události se stala osmiletá dívka, již těsně před loupeží pachatelé požádali o cigarety. Z četnického hlášení pak vyplývá, že do domu Gustava Schmida prolezli otevřeným oknem, a kromě finanční hotovosti ukradli hodinky společně s mnoha dalšími cennostmi. Posléze vnikli do domu Antonie Knollové, u níž odcizili finanční hotovost ve výši 1 200 Kč. Četníkům z Horního Města se poté podařilo všechny pachatele vypátrat již následující den v obci Německá Libavá, nacházející se v sousedním okrese Šumperk, načež byli všichni tři zločinci předvedeni před tamní okresní soud.²²⁶

Poté se koncem září 1925 podařilo četníkům vypátrat a zatknout Ferdinanda Drtila, dlouho hledaného zloděje, jenž dezertoval od olomouckého vojenské jednotky a rozhodl se věnovat trestné činnosti, při které se v posledních týdnech dopustil několika závažných

²²³ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

²²⁴ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*.

²²⁵ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

²²⁶ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1925, č. 36, 5. 9. 1925, s. 3.

vloupání. Po dopadení četnictvem pak byl předán olomouckému četnictvu, kde byl postaven před divizní soud.²²⁷

Posledním zaznamenaným případem je událost spojená s jedním z každoročně konaných hasičských plesů pořádaných v hankštejském hostinci Aloise Tschöpa. V den konání plesu 24. ledna 1931 se čtyři výtržníci, kteří neměli s hasiči dobré vztahy, dohodli na tom, že poklidný průběh slavnostní události překazí. Po půlnoci se vydali k elektrickému vedení a způsobili zkrat, jenž vedl k výpadu proudu v celém Hankštejně. Náhlá tma v hostinci sice vyvolala paniku, avšak vše se obešlo bez jakýchkoli zranění. Na místo pak byli ihned přivoláni četníci z Horního Města, kteří po vyšetřování zadrželi pouze dva z pachatelů, jež byli následně předáni okresnímu soudu v Rýmařově.²²⁸

²²⁷ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1925, č. 40, 3. 10. 1925, s. 2.

²²⁸ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1931, č. 5, 31. 1. 1931, s. 5.

6.3 Četnická stanice Stará Ves

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Stará Ves, Brandzejf, Janušov a Růžová.²²⁹ Četnická stanice po celou dobu sledovaného období sídlila v domě č. 264, který byl v majetku Aloise Rössnera.²³⁰

6.3.1 Personál četnické stanice Stará Ves

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali čtyři velitelé, z nichž byli všichni české národnosti. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1922, byl vrchní strážmistr Jan Lederer.²³¹ Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Rudolf Werner, působící do roku 1923.²³² Poté se velení četnické stanice ujal vrchní strážmistr Jan Bubeníček,²³³ jenž v jejím čele setrval do roku 1929. Posledním velitelem četnické stanice se stal vrchní strážmistr Antonín Odehnal, jenž byl 1. dubna 1929 přeložen z četnické stanice Moravský Krumlov, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravský Krumlov, spadajícímu do četnického oddělení Znojmo,²³⁴ v níž působil jako zástupce velitele stanice, vrchního strážmistra Floriána Frgala.²³⁵ V čele četnické stanice Stará Ves setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze působil u četnické stanice Kelč, podřízené okresnímu četnickému velitelství Hranice, spadajícímu do četnického oddělení Hranice.²³⁶

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistr Jan Hloch (1927–1936); strážmistři Adolf Bartoš (1919–1920), Vilém Řoutil (?–1927), Josef Reiner (?–1928), Stanislav Krejčí (1928–1929), Jan Tomšík (1929–1932), Karel Biskup (1932–1938), Josef Brumovský (1936–1938), Eduard Ludvík Večerek (1937–1938) a Josef Duroň (1937–1938).²³⁷

²²⁹ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

²³⁰ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, kart. 393, inv. č. 687, *Sčítací operáty z roku 1921, Stará ves, dům čp. 264.*

²³¹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 518, inv. č. 549, *Příslušníci četnictva, počet zavražděných a zraněných ve službě od státního převratu*, čís. jedn. 1218/3.

²³² *Kalendář československého četnictva 1923.* Kroměříž 1923, s. 391.

²³³ *Kalendář československého četnictva 1924.* Kroměříž 1924, s. 186.

²³⁴ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²³⁵ *Kalendář československého četnictva 1929.* Praha 1929, s. 220.

²³⁶ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²³⁷ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934.*

6.3.2 Z činnosti četnické stanice Stará Ves

Z týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²³⁸ Několik případů je zaznamenáno v regionálním tisku, nicméně tím nejvýznamnějším se stala vražda jednoho z příslušníků četnické stanice.

Jednalo se o Adolfa Bartoše, jenž byl 31. prosince 1920 zabit při výkonu služby. Celému incidentu předcházelo několik výhružek adresované neznámým pachatelem Hermíně Schinzelové z Edrovic.²³⁹ „Dne 30. prosince 1920 obdržela rolnice Hermína Schinzelová v Edrovicích poštou dopis obsahující vyzvání, aby složila téhož dne v noci na určitém místě u Janoušova obnos 1 000 Kč, jinak že bude její manžel pro více trestných činů udán. Dne 31. prosince 1921 dopoledne obdržela Hermína Schinzelová druhý dopis téhož původu, obsahující výhružku, že jí bude stodola podpálena, nesloží-li zmíněný obnos na označeném místě do 1. ledna 1921.“ Hermína Schinzelová obdržení výhružných dopisů oznámila veliteli četnické stanice Janu Ledererovi, který po vyděrači ihned vyhlásil pátrání. Toho se společně s velitelem stanice, i přes čerpání dovolené ze zdravotních důvodů, „dobrovolně, se zvláštní služební horlivostí“ zúčastnil Adolf Bartoš, jenž Jana Lederera požádal, zda může pátrat po vyděrači v civilním přestrojení, neboť „nebude tímto způsobem jako četník poznán a tím spíše přispěje k dosažení dobrého výsledku pátrání.“ Po delším naléhání mu bylo vyhověno, avšak velitel stanice jej několikrát upozornil na to, aby byl opatrný a nepouštěl se do žádného většího zákroku, poněvadž v přestrojení nebude vybaven služební zbraní. Poté se oba četníci domluvili na tom, že po 22 hodině půjdou každý jinou cestou k místu, kde měla Hermína Schinzelová přinést vyděračům finanční obnos. Adolf Bartoš šel na místo napřed, jelikož se Jan Lederer za účelem pozorování podezřelých osob ještě vydal do Janoušova. Po tom, co Jan Lederer dorazil na určené místo, „zaslechl křik z místa as 90 kroků na silnici k Rýmařovu dále ležícího. Vr. str. Lederer běžel tam a našel str. Bartoše zápasícího s neznámým mužem. Vr. str. Lederer zakročil proti tomuto – ve kterém poznal rolnického synka Rudolfa Schinzela z Janoušova – a snažil se str. Bartoše vyprostiti. Poněvadž bylo místo zápasu následkem náledí velmi kluzké, upadli všichni tři zápasící a sjeli do příkopu silničního. Při tom zabodl se bajonet na karabině vr. str. Ledera nasazený do náledí tak, že jmenovaný nemohl použít ani bodné, ani palné zbraně.“ Po

²³⁸ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

²³⁹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 518, inv. č. 549, *Příslušníci četnictva, počet zavražděných a zraněných ve službě od státního převratu*, čís. jedn. 1218/3.

neúspěšném zákroku obou četníků přispěchal Rudolfu Schinzelovi na pomoc jeho bratr Heřman, jenž byl ozbrojen bodnou zbraní, s nímž „*udeřil touto vr. str. Lederera několikrát do hlavy*“, čímž velitele stanice omráčil. Záhy se pozornost útočníků obrátila na Adolfa Bartoše, na nějž Rudolf Schinzel z bezprostřední blízkosti vypálil 4 až 5 ran ze svého revolveru. Těžce zraněný Adolf Bartoš se dal ihned na útěk a vydal se po silnici směrem ke Staré Vsi, nicméně „*oba Schinzelové pronásledovali úporně prchajícího strážmistra, při čemž Rudolf Schinzel 4 rány z karabiny za ním vypálil. Str. Bartoš dovlékl se, nařikaje, až k domu holiče Kreuzigera v Janoušově, kdež klesl vysílením k zemi. Schinzelové doběhli až k sténajícímu strážmistru, načež jej Rudolf Schinzel ještě dvakrát pažbou karabiny do hlavy udeřil.*“ Oba pachatelé se po útoku obratem dali na útěk a Adolf Bartoš byl odnesen do domu holiče Kreuzigera, kam byl ihned přivolán lékař. I přes včasné ošetření však Adolf Bartoš v důsledku kritických zranění 1. ledna 1921 zemřel a později byl pohřben ve Staré Vsi. Velitel stanice Jan Lederer naštěstí vyvázl pouze s lehkými zraněními a byl rovněž ošetřen lékařem v domě holiče Kreuzigera.²⁴⁰ Oba pachatelé byli nakonec dopadeni, přičemž Rudolf Schinzel byl 18. června 1921 rozsudkem porotního soudu v Olomouci odsouzen k trestu smrti oběšením, kdežto jeho bratr Heřman byl stejným soudem tentýž den odsouzen pouze k pěti měsícům vězení. Heřman Schinzel si svůj trest odpykal, nicméně jeho bratr Rudolf 1. prosince 1921 ze strachu z oprátky z věznic krajského soudu v Olomouci uprchl a již nebyl dopaden.²⁴¹

Posléze se četnictvo účastnilo vyšetřování trestného činu, který se odehrál 2. května 1926 v lese poblíž Sobotína v okrese Šumperk, kde před dvěma lety došlo k vraždě statkáře Tinze. Tentokrát se obětí stal místní truhlář Mirobal, jenž byl neznámými pachateli okraden o kapesní hodinky, řetízek a peníze. Vedle toho byl útočníky fyzicky napaden, při čemž mu pachatelé zničili šaty a současně jej několikrát udeřili do hlavy. Ihned po tom, co se vzpamatoval, vše ohlásil na četnické stanici ve Staré Vsi, nicméně zda byli zloději četnictvem dopadeni, není známo.²⁴²

Poslední zaznamenaný případ se stal v říjnu 1933, kdy se četníkům podařilo zadržet dva dlouho hledané zloděje, z nichž jeden pocházel z Moravského Berouna a druhý z Opavy. Oba do rýmařovského okresu přijeli na motorkách a opakovaně se dopouštěli trestné činnosti, kdy ze zahrad zdejších obyvatel ukradli několik kusů oblečení. Při jedné z mnoha krádeží ve Staré

²⁴⁰ Kalendář československého četnictva 1922. Kroměříž 1922, s. 32–34.

²⁴¹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 518, inv. č. 549, *Příslušníci četnictva, počet zavražděných a zraněných ve službě od státního převratu*, čís. jedn. 1218/3.

²⁴² *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1923, č. 18, 5. 5. 1923, s. 4.

Vsi je četnictvo nakonec přichytilo při činu a záhy zatklo, načež byli oba pachatelé předáni příslušným úřadům.²⁴³

²⁴³ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1933, č. 43, 28. 10. 1933, s. 2.

6.4 Četnická stanice Frýdlant nad Moravicí

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Frýdlant nad Moravicí, Albrechtice, Malá Štáhle, Velká Štáhle a Vajglov.²⁴⁴ Nejprve byla četnická stanice po jejím zřízení roku 1875 ve Frýdlantu nad Moravicí umístěna v budově č. 93, jež byla současně sídlem obecního úřadu. Posléze byla četnická stanice přestěhována do prostornějšího domu č. 191, který byl využíván orgánem lesní správy. Rok změny umístění četnické stanice dostupné prameny neuvádí, nicméně nejspíše to bylo v letech 1918–1921.²⁴⁵ V domě č. 191 pak četnická stanice zůstala až do konce sledovaného období.²⁴⁶

6.4.1 Personál četnické stanice Frýdlant nad Moravicí

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali tři velitelé, z nichž druhý v pořadí, působící v letech 1924–1933, byl německé národnosti. Kromě něj se ve vedení četnické stanice střídali velitelé z řad Čechů. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1924, byl vrchní strážmistr Ferdinand Tichý.²⁴⁷ Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Antonín Steindl, jenž byl 4. června 1924 přeložen z četnické stanice Březová, podřízené okresnímu četnickému velitelství Opava, spadajícímu do četnického oddělení Opava.²⁴⁸ Ve velení četnické stanice Frýdlant nad Moravicí pak setrval až do své smrti 15. prosince 1935.²⁴⁹ Poté do čela četnické stanice nastoupil vrchní strážmistr Antonín Richter, jenž byl 15. dubna 1934 přeložen z četnické stanice Opava, podřízené okresnímu četnickému velitelství Opava, spadajícímu do četnického oddělení Opava,²⁵⁰ v níž působil jako zástupce velitele stanice, vrchního strážmistra Rudolfa Drašáka.²⁵¹ V čele četnické stanice Frýdlant nad Moravicí setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze působil u četnické stanice Lipník nad Bečvou, podřízené okresnímu četnickému velitelství Hranice, spadajícímu do četnického oddělení Hranice.²⁵²

²⁴⁴ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

²⁴⁵ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, kart. 378, inv. č. 663, *Sčítací operáty z roku 1921, Břidličná, dům čp. 191*.

²⁴⁶ SOkA Bruntál, fond Archiv městečka Břidličná, inv. č. 2, *Kronika obce*.

²⁴⁷ *Kalendář československého četnictva 1923*. Kroměříž 1923, s. 391.

²⁴⁸ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*.

²⁴⁹ *Kalendář československého četnictva 1935*. Praha 1935, s. 30.

²⁵⁰ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

²⁵¹ *Kalendář československého četnictva 1934*. Praha 1934, s. 273.

²⁵² MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistr Josef Marek (1921–1938); strážmistři Ludvík Kučera (?–1927), Stanislav Dokulil (1927–1929), Josef Zapletal (1929–1932), Stanislav Hobza (1932–1935) a Jaroslav Divoký (1935–1938).²⁵³

6.4.2 Z činnosti četnické stanice Frýdlant nad Moravicí

Z týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu, nejčastěji pak ve Frýdlantu nad Moravicí, Vajglově a Velké Štáhli. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²⁵⁴ Nejvýznamnější případy jsou zaznamenány v regionálním tisku.

První zaznamenaný případ se odehrál v květnu 1933, kdy v albrechtické továrně Löhnert & Sohn, věnující se výrobě zemědělských strojů, došlo k vloupání. Dva pachatelé se pokusili vyloupit trezor umístěný v jedné z firemních kanceláří, nicméně během své protizákonné činnosti byli vyrušeni a při útěku se jim podařilo odcizit alespoň jízdní kolo, troje hodinky a několik firemních razítek. Celá událost byla ihned oznámena na četnické stanici, načež byli oba zločinci po krátkém pátrání dopadeni a četnictvem předáni okresnímu soudu v Rýmařově.²⁵⁵

Posléze se na začátku července 1935 u hostince ve Frýdlantu nad Moravicí stala nehoda, při níž dvě dívky společně s malým dítětem utrpěly vážná zranění, která způsobila srážka s koňským spřežením. Kočí, který nehodu způsobil, událost ihned ohlásil četnictvu, které se pustilo do vyšetřování a k podání výpovědi si přivolalo nejen zúčastněné osoby, ale také všechny očitě svědky. Obě dívky pak mylně uvedly, že kočí nezvládl řízení, neboť byli jeho koně splašení. To však dle očitých svědků nebyla pravda, poněvadž dle nich jel koňský povoz obvyklou, ba i velmi pomalou rychlostí. Kromě toho byly dívky zabrané do hovoru, tudíž si koňského spřežení nevšimly a byly jím sraženy. I přes to, že kočí na nehodě nesl částečnou vinu, neboť neměl dostatečný výhled a ženy společně s dítětem nevaroval, nebyl četnictvem zadržen a vyvázl pouze s napomenutím.²⁵⁶

K poslednímu případu došlo 25. února 1937, kdy se postarší žena věnovala domácím pracím a na zahradě vytřepávala prach z koberců i oblečení. Rozvířený prach však vzbudil

²⁵³ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934.*

²⁵⁴ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

²⁵⁵ *Römerstädter Bezirks-Zeitung.* Römerstadt 1933, č. 19, 13. 5. 1933, s. 2.

²⁵⁶ *Römerstädter Bezirks-Zeitung.* Römerstadt 1935, č. 27, 6. 7. 1935, s. 6.

pozornost u jejího souseda, jenž se s ní kvůli tomu pohádal. Hádka mezi oběma osobami rychle eskalovala až k bitce, při níž ženě na pomoc přispěchal její syn a rozzlobeného souseda udeřil do obličeje takovou silou, až mu zlomil nos. Poraněný celou událost oznámil na četnické stanici, kde na ženu se synem podal trestní oznámení pro ublížení na zdraví. K jeho neštěstí bylo trestní oznámení podáno i na něj, a jelikož již byl podmíněně odsouzen, byl nucen nastoupit do vězení, kdežto žena se synem vyvázli pouze s podmínkou.²⁵⁷

²⁵⁷ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1937, č. 12, 20. 3. 1937, s. 7.

6.5 Četnická stanice Horní Moravice

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Horní Moravice, Dolní Moravice a Nová Ves.²⁵⁸ Nejprve byla četnická stanice umístěna v nevyhovujícím dřevěném domě v obci Karlov,²⁵⁹ jenž neodpovídal bezpečnostním ani požárním předpisům četnických kasáren.²⁶⁰ Z toho důvodu byla 1. dubna 1925 četnická stanice přemístěna do obce Horní Moravice, a to do domu č. 55, který byl v majetku hajného Josefa Endlera.²⁶¹

6.5.1 Personál četnické stanice Horní Moravice

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali čtyři velitelé, z nichž byli všichni české národnosti. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1923, byl vrchní strážmistr Jakub Tulla.²⁶² Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Alois Pancíř, jehož ještě v témže roce nahradil vrchní strážmistr Ludvík Pulický. Posléze četnickou stanicí až do 31. října 1924 vedl vrchní strážmistr Antonín Horák.²⁶³ Poté se vedení četnické stanice ujal vrchní strážmistr Josef Lebeda, jenž byl 1. září 1924 přeložen z četnické stanice Moravská Ostrava, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravská Ostrava, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Ostrava. V čele četnické stanice setrval až do 1. září 1934, kdy byl převelen do četnické stanice Staré Město, podřízené okresnímu četnickému velitelství Fryštát, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Ostrava,²⁶⁴ v jejíž velení vystřídal vrchního strážmistra Floriána Snášela.²⁶⁵ Vrchní strážmistr Florián Snášel se záhy stal velitelem četnické stanice Horní Moravice, kdy do funkce nastoupil 1. září 1934, přičemž v čele četnické stanice setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze působil u četnické stanice Tichá, podřízené okresnímu četnickému velitelství Místek, spadajícímu do četnického oddělení Moravská Ostrava.²⁶⁶

²⁵⁸ SOKA Bruntál, fond Četnická stanice Horní Moravice, inv. č. 2, *Staniční služební kniha*.

²⁵⁹ SOKA Bruntál, fond Četnická stanice Karlov pod Pradědem, inv. č. 2, *Vizitační protokol*.

²⁶⁰ SOKA Bruntál, fond Četnická stanice Horní Moravice, inv. č. 1, *Protokol o přehlídkách*, zápis z 31. 10. 1923.

²⁶¹ Archiv Městského muzea Rýmařov, inv. č. KK/2601, sig. RE/423, *Kronika Horní Moravice*.

²⁶² *Kalendář československého četnictva 1923*. Kroměříž 1923, s. 391.

²⁶³ SOKA Bruntál, fond Četnická stanice Horní Moravice, inv. č. 1, *Protokol o přehlídkách*, zápisy z roku 1924.

²⁶⁴ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

²⁶⁵ *Kalendář československého četnictva 1934*. Praha 1934, s. 265.

²⁶⁶ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistři Arnošt Holas (1921–1938) a Stanislav Dunička (1931–1934); strážmistři Josef Smejkal (1934–1938), Bohuslav Kahánek (1937–1938) a Josef Soldán (říjen 1938).²⁶⁷

6.5.2 Z činnosti četnické stanice Horní Moravice

Ze staniční služební knihy a týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²⁶⁸ Nejvýznamnější případy jsou zaznamenány v regionálním tisku.

První zaznamenaný případ se stal v roce 1923, kdy do Horní Moravice pravidelně docházel holič Köhler z Nové Vsi. Při jedné z jeho pracovních návštěv v dubnu 1923 byl v holičském salonu mezi několika jeho stálými zákazníky i postarší muž jménem Schittenhelm, jemuž přátelé poradili, aby si nechal vousy zcela oholit, neboť by dle nich vypadal podstatně mladší. Po oholení holičem Köhlerem však nebyl s výsledkem spokojen, poněvadž jeho tvář všechny přítomné rozesmála. Schittenhelm se tedy rozčilil, chopil židli a chtěl s ní holiče Köhlera udeřit. Přítomní mu však židli ihned sebrali a vykázali jej ven, kde se rozhodl ještě pomstít. Vyčkával na holiče Köhlera až vyjde z domu a fyzicky jej napadl. Došlo k potyčce, při níž holič Köhler útočnicka odstrčil až spadl na zem a udeřil se do hlavy. Schittenhelm zůstal na místě ležet v bezvědomí a během přepravy do rýmařovské nemocnice zemřel. Holič Köhler se poté sám udal na četnické stanici, kde jej vzali do vazby, nicméně v důsledku toho, že jednal v sebeobraně, jej okresní soud v Rýmařově propustil na svobodu.²⁶⁹

Začátkem února 1926 došlo u Dolní Moravice ke krádeži železničních kolejí, jež pachatelé demontovali a odvezli na sněžných saních. Četnictvo se ihned pustilo do vyšetřování a sledovalo sněhovou stopu, která vedla do Sovince. Tam našli několik ukradených kolejnic u hostinského, který rovněž napomohl k identifikaci zlodějů. Hostinský posléze navedl četníky, aby se vydali přes Újezd a Babice až do Šternberka, kde za pomoci tamního četnictva zadrželi oba zloděje, Rudolfa Linka a Otto Bartounka. Ti se při výslechu doznali ke krádeži a rovněž prozradili, kam ukryli zbylé kolejnice. Nakonec byli oba pachatelé předáni okresnímu soudu ve

²⁶⁷ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*.

²⁶⁸ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

²⁶⁹ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1923, č. 14, 7. 4. 1923, s. 2.

Šternberku a kůň, koňský postroj i saně, na kterých ukradené kolejnice z Dolní Moravice odvezli, jim byly zabaveny, neboť je dle četníků s největší pravděpodobností také ukradli.²⁷⁰

Poslední zaznamenaný případ se stal 4. března 1933, kdy místní kočí četníkům ve večerních hodinách oznámil, že byl přepaden třemi neznámými muži, kteří jej okradli o peněžní obnos ve výši 6 820 Kč a zároveň mu při potyčce vyrazili několik zubů. Četnictvo se ihned pustilo do vyšetřování a došlo k závěru, že údajné přepadení bylo čistě fiktivní. K tomuto zjištění byla klíčová lékařská prohlídka, na níž se zjistilo, že kočí měl zubní protézu, již si před ohlášením údajného přepadení na četnické stanici vyndal. Kromě toho lékař nenašel žádná zranění a rovněž shledal, že oblečení přepadeného bylo čisté a neneslo známky zápasu ani znečištění. Kočí byl posléze usvědčen z podvodu, nicméně díky své jinak dobré pověsti byl propuštěn na svobodu.²⁷¹

²⁷⁰ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1926, č. 6, 6. 2. 1926, s. 2.

²⁷¹ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1933, č. 10, 11. 3. 1933, s. 3.

6.6 Četnická stanice Brunzejf

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Brunzejf, Arnoltice a Stránské.²⁷² Četnická stanice po celou dobu sledovaného období sídlila v domě č. 162 na ulici Klostergasse, který byl v majetku německé rodiny Thielových.²⁷³

6.6.1 Personál četnické stanice Brunzejf

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali čtyři velitelé, z nichž byli všichni české národnosti, přičemž během let 1926–1927 zůstal post velitele četnické stanice neobsazen. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1926, byl vrchní strážmistr Jan Hermann.²⁷⁴ Dne byl 6. srpna 1926 převelen do četnické stanice Bedřichov, v níž působil jako velitel,²⁷⁵ přičemž po jeho převelení zůstala četnická stanice Brunzejf až do roku 1927 bez velitele.²⁷⁶ Posléze se roku 1927 vedení četnické stanice ujal vrchní strážmistr Josef Opletal,²⁷⁷ jenž v čele četnické stanice setrval až do roku 1932.²⁷⁸ Posledním velitelem četnické stanice se stal vrchní strážmistr Jakub Bohatý, jenž byl 15. května 1932 přeložen z četnické stanice Bruntál, podřízené okresnímu četnickému velitelství Bruntál, spadajícímu do četnického oddělení Krnov,²⁷⁹ v níž působil jako zástupce velitele stanice, vrchního strážmistra Josefa Klapeteka.²⁸⁰ V čele četnické stanice Brunzejf setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze působil u četnické stanice Soběchleby, podřízené okresnímu četnickému velitelství Hranice, spadajícímu do četnického oddělení Hranice. Dne 25. října 1938 pak byl převelen k četnické stanici Tasov, podřízené okresnímu četnickému velitelství Velké Meziříčí, spadajícímu do četnického oddělení Třebíč,²⁸¹ v níž působil jako velitel.²⁸²

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistři František Vykydal (1929–1930) a Václav Kořístka (1930–1938); strážmistři Jaroslav Kaštil (?–1927), Josef Indra

²⁷² SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

²⁷³ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, kart. 378, inv. č. 663, *Sčítací operáty z roku 1921, Ryžoviště, Klostergasse, dům čp. 162.*

²⁷⁴ *Kalendář československého četnictva 1925.* Kroměříž 1925, s. 193.

²⁷⁵ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934.*

²⁷⁶ *Kalendář československého četnictva 1927.* Praha 1927, s. 256.

²⁷⁷ *Kalendář československého četnictva 1928.* Praha 1928, s. 265.

²⁷⁸ *Kalendář československého četnictva 1933.* Praha 1933, s. 250.

²⁷⁹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²⁸⁰ *Kalendář československého četnictva 1932.* Praha 1932, s. 235.

²⁸¹ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

²⁸² *Kalendář četnictva Protektorátu Čechy a Morava 1940.* Praha 1940, s. 288.

(1926–1929), František Sadil (1929–1932), Emil Novosád (1932–1938) a Václav Chlup (1937–1938).²⁸³

6.6.2 Z činnosti četnické stanice Brunzejf

Z týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²⁸⁴ Nejvýznamnější případy, ač se jedná pouze o dva, jsou zaznamenány v regionálním tisku.

První zaznamenaný případ se odehrál 21. října 1923, kdy se v brunzejfském hostinci objevil podvodník, jenž se vydával za jistého Ottu Braunera, krnovského úředníka. Tu noc se snažil od místní hostinské vybrat finanční obnos v hodnotě 700 Kč, přičemž na věrohodnosti mu přidalo to, že disponoval falešným telegramem, ve kterém byl pověřen vyzvednout si peníze v dané výši. Hostinská podvodníkovi uvěřila a peníze mu vydala, nicméně ihned tuto skutečnost nahlásila četnictvu. To ihned po zločinci vyhlásilo pátrání a zanedlouho jej našlo v Lomnici, kde své podvodné praktiky opět zkoušel v tamním hostinci. Pachatel byl četníky ihned zadržen a předveden okresnímu soudu v Rýmařově, kde byl odsouzen k několika měsícům vězení.²⁸⁵

K druhému případu došlo v polovině srpna 1924 v Kněžpoli, kdy se jednalo o vloupání do domu Ernsta Tomantkeho, při němž bylo odcizeno 6 000 Kč společně se dvěma vkladními knížkami spořitelny. Okradený Tomantke pak ihned svou ztrátu oznámil četnictvu, jemuž se zanedlouho podařilo pachatele identifikovat a zatknout. Jednalo se o 28letého Rudolfa Grögera z Dolní Lipové, nacházející se v okrese Jeseník, který byl v minulosti již několikrát odsouzen za krádeže. Neprodleně tedy byl předán rýmařovskému okresnímu soudu a odsouzen k vězení.²⁸⁶

²⁸³ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

²⁸⁴ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

²⁸⁵ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1923, č. 44, 3. 11. 1923, s. 2.

²⁸⁶ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1924, č. 36, 6. 9. 1924, s. 3.

6.7 Četnická stanice Sovinec

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Sovinec, Hutov, Huzová, Jiříkov, Kněžpole, Křížov, Těchanov a Veveří.²⁸⁷ Četnická stanice po celou dobu sledovaného období sídlila v domě č. 2,²⁸⁸ patřící německé rodině Kunertů, který současně sloužil jako sídlo pošty.²⁸⁹ Jeho stav byl v roce 1931 ze všech devíti četnických stanic podřízených okresnímu četnickému velitelství nejhorší, neboť: „Četnické stanice jsou v okrese vhodně umístěny a vyhovují jak kasárna tak i jejich zařízení svému účelu. Pouze stanice v Sovinci je ubytována nezdravě. Tomu by se dalo odpomoci jedině zakoupením celé budovy, v níž je tato stanice umístěna a vhodnou její úpravou. Tato budova je na prodej a je o ni zájem. Vhodnější budovy pro ubytování četnictva v celém okolí Sovince není.“²⁹⁰ Není jasné, zda došlo po roce 1931 k nějakým změnám, respektive k zakoupení celé budovy a její následné úpravy. S největší pravděpodobností ale tehdejší stav zůstal až do roku 1938 nezměněn.

6.7.1 Personál četnické stanice Sovinec

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali čtyři velitelé, z nichž byli všichni české národnosti. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1923, byl vrchní strážmistr Oldřich Pluhař.²⁹¹ Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Pavel Jablonický, jenž byl 23. června 1923 přeložen z četnické stanice Velká Bystřice, podřízené okresnímu četnickému velitelství Olomouc, spadajícímu do četnického oddělení Olomouc. Posléze byl 20. listopadu 1930 převelen do četnické stanice Budkov, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravské Budějovice, spadajícímu do četnického oddělení Jihlava,²⁹² v níž působil jako velitel.²⁹³ Novým velitelem četnické stanice se poté stal vrchní strážmistr Antonín Zelinka, jenž byl 21. listopadu 1930 přeložen z četnické stanice Horinčovo, podřízené okresnímu četnickému velitelství Chust, spadajícímu do četnického oddělení Chust v Podkarpatské Rusi,²⁹⁴ v níž působil jako velitel.²⁹⁵ Po více než pěti letech působení v Sovinci byl 6. dubna

²⁸⁷ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

²⁸⁸ SOkA Bruntál, fond Místní národní výbor Sovinec, inv. č. 5, *Kronika obce (zachycuje dějiny obce v letech 1971-1979).*

²⁸⁹ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, kart. 393, inv. č. 686, *Sčítací operáty z roku 1921, Sovinec, dům čp. 2.*

²⁹⁰ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 837, inv. č. 888, *Periodická zpráva ze I. pololetí 1932, čís. jedn. 6 dův./1932.*

²⁹¹ *Kalendář československého četnictva 1923.* Kroměříž 1923, s. 391.

²⁹² MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931-1934.*

²⁹³ *Kalendář československého četnictva 1932.* Praha 1932, s. 234.

²⁹⁴ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934-1938.*

²⁹⁵ *Kalendář československého četnictva 1930.* Praha 1930, s. 301.

1936 přeložen do trvalé výslužby. Poté se velení četnické stanice ujal praporčík Karel Janků, jenž byl 9. května 1936 přeložen z četnického pohotovostního oddílu Frývaldov, spadajícího do četnického oddělení Frývaldov. V čele četnické stanice Sovinec setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze působil u četnické stanice Lipník nad Bečvou, podřízené okresnímu četnickému velitelství Hranice, spadajícímu do četnického oddělení Hranice.²⁹⁶

Z podřízených četníků se na stanici vystřídal štábní strážmistři Ludvík Kučera (1927–1932), Ludvík Pospíšil (1932–1935) a Rudolf Kysela (1935–1938); strážmistři Rudolf Máša (?–1927), Vlastimil Cvrkal (1937–1938) a Karel Ostránský (září–říjen 1938).²⁹⁷

6.7.2 Z činnosti četnické stanice Sovinec

Ze staniční služební knihy a týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu, nejčastěji pak v Sovinci, Křížově a Těchanově. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.²⁹⁸ Nejvýznamnější případy, byť se jedná pouze o dva, jsou zaznamenány v regionálním tisku.

Při prvním zaznamenaném případě koncem března 1925 způsobil velitel četnické stanice Pavel Jablonický společně s Rudolfem Mášou rozruch na jedné z pravidelných schůzí Německé národní strany konané v Sovinci, poněvadž se jí tajně účastnili v civilním přestrojení. Nezůstali dlouho bez povšimnutí a několikrát byli upozorněni na skutečnost, že je schůze vyhrazena pouze pro pozvané osoby. I přes to oba četníci odmítali schůzi opustit a tvrdili, že mají příkaz od nadřízených orgánů, aby schůzi monitorovali. Krátce nato byli požádáni o prokázání svého tvrzení a předložení onoho příkazu k nahlédnutí, nicméně konstatovali, že jej zapomněli na četnické stanici a probíhající schůzi opustili. Stejný scénář se odehrál během schůze téže strany v listopadu téhož roku, kdy dokonce bylo několik jejich účastníků podrobena výslechu. Zástupci Německé národní strany se posléze uchýlili ke stížnosti Franzu Matznerovi, poslanci Národního shromáždění za Německou národní stranu, jenž poté v otevřeném dopise

²⁹⁶ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

²⁹⁷ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*.

²⁹⁸ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

adresovaném Janovi Malypetrovi, ministrovi vnitra Československé republiky, podal oficiální stížnost. Jakou měla celá událost pro sovinecké četnictvo dohru však není známo.²⁹⁹

Druhý případ se odehrál v srpnu 1936, kdy byl zatčen Johann Weixler z Jiříkova, jenž sloužil u dělostřeleckého pluku č. 112 ve městě Mukačevo, nacházející se na území Podkarpatské Rusi, odkud v květnu téhož roku utekl zpět do Československa. Po svém návratu se rozhodl vydat cestou zločinu a na Rýmařovsku páchal trestnou činnost, při níž se mu během tří měsíců podařilo uskutečnit celkem 25 loupeží, při nichž odcizil přibližně 35 000 Kč. Nakonec byl dopaden v lese poblíž Vajglova, kam jej četnictvo pronásledovalo, po odzbrojení zatkl a následně předalo okresnímu soudu v Rýmařově.³⁰⁰

²⁹⁹ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1925, č. 13, 28. 3. 1925, s. 3.

³⁰⁰ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1936, č. 34, 22. 8. 1936, s. 7.

6.8 Četnická stanice Bedřichov

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Bedřichov, Dobřečov a Ferdinandov.³⁰¹ Četnická stanice po celou dobu sledovaného období sídlila v domě č. 7, který byl v majetku Amálie Patzelové.³⁰²

6.8.1 Personál četnické stanice Bedřichov

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali tři velitelé, z nichž první v pořadí, působící do roku 1926, byl české národnosti. Kromě něj se ve vedení četnické stanice střídali velitelé z řad Němců. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do roku 1926, byl vrchní strážmistr František Hubal.³⁰³ Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Jan Hermann, jenž byl 6. září 1926 přeložen z četnické stanice Brunzejf. Po téměř sedmi letech působení v Bedřichově byl 7. srpna 1933 přeložen do trvalé výslužby.³⁰⁴ Posléze se vedení četnické stanice ujal vrchní strážmistr Adolf Wildner, jenž byl 1. října 1933 přeložen z četnické stanice Sádek, podřízené okresnímu četnickému velitelství Krnov, spadajícímu do četnického oddělení Krnov. Ve velení četnické stanice setrval až do května 1938, kdy dezertoval a připojil se k jednotkám Zeleného kádru, působícímu v oblasti Jeseníků.³⁰⁵

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistr František Lacina (1931–1938); strážmistři Josef Reichl (?–1929), Jaroslav Lička (1929), Jaroslav Hrošek (1929–1931) a Václav Halaša (1937–1938).³⁰⁶

6.8.2 Z činnosti četnické stanice Bedřichov

Ze staniční služební knihy a týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných

³⁰¹ SOKA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

³⁰² SOKA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, kart. 374, inv. č. 656, *Sčítací operáty z roku 1921, Bedřichov, dům čp. 7.*

³⁰³ *Kalendář československého četnictva 1925.* Kroměříž 1925, s. 193.

³⁰⁴ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934.*

³⁰⁵ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938.*

³⁰⁶ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934.*

činů.³⁰⁷ Nejvýznamnější případy, přestože se jedná pouze o dva, jsou zaznamenány v regionálním tisku.

Při prvním případě se v říjnu 1935 v Dobřečově odehrála nešťastná událost, při níž došlo k vraždě a následnému pokusu o sebevraždu. Příčinou bylo večerní setkání Antona Istela, někdejšího mlynáře z Horního Města, a jeho zete sedláka Hermanna Pauswanga, s nímž žila Istelova bývalá žena. Mezi oběma muži vznikla kvůli ženě hádka, která skončila tím, že Anton Istel na Hermanna Pauswanga vytáhl revolver a ze vzdálenosti jednoho metru jej střelil do hlavy. Pauswang byl v tom okamžiku mrtvý, přičemž Istel krátce nato namířil revolver proti sobě a rovněž si prohnal hlavu kulkou, nicméně rána nebyla smrtelná a přišel pouze o oko. Na místo byli ihned přivoláni četníci společně s lékařem, kteří u Pauswanga konstatovali smrt a vážně zraněného Istela ihned převezli do nemocnice v Rýmařově. Jakou měla celá nešťastná událost dohru, není známo, avšak po pobytu v nemocnici bývalý mlynář nejspíše skončil ve vězení.³⁰⁸

Druhý zaznamenaný případ se odehrál v červnu 1936, kdy hostinec v Bedřichově navštívil muž, který již od počátku budil značné podezření, poněvadž byl už delší dobu nezaměstnaný. I přes to se mu, zřejmě kvůli nedostatečné opatrnosti hostinského, podařilo nepozorovaně vykrást pokladnu a uprchnout. Naštěstí se na krádež přišlo včas a za pomoci četníků se podařilo muže na útěku dopadnout. Posléze při vyšetřování vyšlo najevo, že zadržený muž má poměrně bohatou trestní minulost v oblasti krádeží peněz, tudíž byl předán okresnímu soudu v Rýmařově.³⁰⁹

³⁰⁷ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství.*

³⁰⁸ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1935, č. 19, 11. 5. 1935, s. 6.

³⁰⁹ *Römerstädter Bezirks-Zeitung*. Römerstadt 1936, č. 24, 13. 6. 1936, s. 7.

6.9 Četnická stanice Valšov

Do služebního obvodu četnické stanice se řadily obce Valšov, Lomnice, Moravský Kočov a Tylov.³¹⁰ Četnická stanice po celou dobu sledovaného období sídlila v domě č. 75, který byl v majetku Augusty Lechnerové.³¹¹ Nejprve po svém zřízení 1. května 1915 vystupovala pod názvem Vojnovice, neboť ke změně názvu obce na Valšov došlo až 24. března 1925.³¹²

6.9.1 Personál četnické stanice Valšov

V čele četnické stanice se ve sledovaném období vystřídali tři velitelé, z nichž první v pořadí, působící do roku 1923, byl německé národnosti. Kromě něj se ve vedení četnické stanice střídali velitelé z řad Čechů. Prvním známým velitelem četnické stanice, působícím do 1. listopadu 1923, byl vrchní strážmistr Gustav Köllner. Záhy jej vystřídal vrchní strážmistr Ludvík Vachyan, velící četnické stanici od 1. listopadu 1923 do 4. dubna 1924. Posléze se 5. dubna 1924 velitelem stal vrchní strážmistr Jan Lavický, jenž v čele četnické stanice setrval až do 1. září 1926.³¹³ Posledním velitelem četnické stanice se stal vrchní strážmistr Josef Pavlovský, jenž byl 1. září 1926 přeložen z četnické stanice Hodonín, podřízené okresnímu četnickému velitelství Hodonín, spadajícímu do četnického oddělení Hodonín. V čele četnické stanice Valšov setrval až do evakuace českého obyvatelstva z okresu, kdy byl 8. října 1938 evakuován do Hranic. Posléze od 25. října 1938 působil u četnické stanice Dukovany, podřízené okresnímu četnickému velitelství Moravský Krumlov, spadajícímu do četnického oddělení Znojmo.³¹⁴

Z podřízených četníků se na stanici vystřídali štábní strážmistr Jaroslav Tempír (1927–1938); strážmistři Jan Tempes (1915–1919), František Dočkal (září–prosinec 1918), Rudolf Novák (1918–1919), Karel Dobrovský (1918–1921), Rudolf Hykl (1919–1920), František Ulrich (1919–1925), František Rozehnal (únor–listopad 1920), Josef Vitala (listopad–prosinec 1921), František Sáblík (1921–1922), Jan Hloch (1921–1927), Alois Střítecký (1925–1927),

³¹⁰ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 1, *Staniční služební kniha*.

³¹¹ SOkA Bruntál, fond Okresní úřad Rýmařov, kart. 395, inv. č. 693, *Sčítací operáty z roku 1921, Valšov, dům čp. 75*.

³¹² SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 27, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1934–1938*.

Josef Pecháček (1928–1934), František Procházka (1934–1938), Josef Borák (1937–1938) a František Veselý (1938–1938).³¹⁵

6.9.2 Z činnosti četnické stanice Valšov

Ze staniční služební knihy a týdenních zpráv o službách je patrné, že četnictvo minimálně jednou denně vykonávalo pravidelné obchůzky ve svém vymezeném služebním obvodu. Současně se četníci zabývali řešením běžných přestupků i závažnějších trestných činů.³¹⁶ Nejvýznamnější případy jsou zaznamenány v dochovaném památníku četnické stanice, z něhož lze uvést několik příkladů.

V polovině března 1920 byla v Lomnici nalezena Hedvika Sauerová, manželka rolníka Rudolfa Sauera, která byla zastřelena přímo ve své posteli. Četníci po důkladném vyšetřování dospěli k závěru, že se nejednalo o sebevraždu, nýbrž o vraždu spáchanou jejím manželem Rudolfem Sauerem, jenž byl následně zatčen a předán okresnímu soudu v Rýmařově. Nicméně po déle trávající vyšetřující vazbě u krajského soudu v Olomouci byl zproštěn obvinění a osvobozen.³¹⁷

Další případ se odehrál 12. května 1920, kdy došlo k protestu vůči řezníkům, kteří již za první světové války, i přes nedostatek potravin ve Valšově, vyváželi dobytek a maso prostřednictvím železniční dopravy do Moravské Ostravy. Z toho důvodu se zdejší obyvatelstvo uchýlilo k loupežné akci, při níž přepadlo plně naložený vlak s úmyslem všechno maso rozkrást. Díky zásahu četnictva však byla celá akce neúspěšná: „Četnictvo sesílené stanice zakročilo proti davu – asi 300 osob – a drželo tento dav tak dlouho v moci až se přednostovi stanice podařilo naložený vagon dopravit, jako zvláštní vlak, lokomotivou právě na nádraží se nacházejícího vlaku do Bruntálu. Tímto se předešlo osnovací se krádeži.“ Při zákroku bylo zatknuto celkem 16 osob, které četnická stanice záhy předala okresnímu soudu v Rýmařově.³¹⁸

Dne 28. srpna 1923 pak byla četnická stanice okresní politickou správou v Rýmařově vyzvána, aby byla nápomocna vojenským velitelstvím i obecním úřadům při ubytování 8. pěší divize, jež od 16. srpna do 7. září 1923 na severu Moravy prováděla vojenská cvičení. Její telefonní rota 3. září dorazila do Valšova a byla ubytována v hostinci Viléma Langera, přičemž

³¹⁵ Tamtéž; MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kniha č. 26, *Zařadovací listina velitelství četnického oddělení Krnov z let 1931–1934*; SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*.

³¹⁶ SOkA Bruntál, fond Okresní četnické velitelství Rýmařov, kart. 1, inv. č. 15, *Týdenní zprávy o službách v roce 1931 sestavené na četnických stanicích v rámci obvodu okresního četnického velitelství*.

³¹⁷ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*, zápis z 14. 3. 1920.

³¹⁸ Tamtéž, zápis z 12. 5. 1920.

ještě tentýž den byla u rolníka Aloise Galistella ubytována zásobovací kolona. Obě jednotky o celkovém počtu 59 mužů ve Valšově přenocovaly a následující den se vydaly směrem na Šumpersko.³¹⁹

Poté během pravidelné obchůzky v noci na 29. ledna 1925 přistihli Jan Hloch s Karlem Riedlem, členem okresního výboru v Lomnici, neznámého pachatele při vloupání do lomnického hostince Fridolina Müllera. Zloděj měl v úmyslu odcizit především vepřové maso, alkohol a finanční obnos, nicméně po neúspěšném zásahu Jana Hlocha uprchl a již nebyl dopaden: *„Neznámý pachatel dal se na útěk a strážmistr Hloch ho pronásledoval. Pachatel se při útěku schoval za živý plot u silnice a když se strážmistr Hloch přiblížil, vypálil na něho ránu z revolveru. Střela se však minula cíle a strážmistr Hloch použil ihned střelné zbraně ve směru zážehu výstřelu, avšak také bez výsledku; poněvadž pachatele vůbec neviděl. Jelikož pachatel střelbu neopakoval, upustil také strážmistr Hloch od dalšího použití zbraně a jal se pachatele dále pronásledovati; tento však zmizel mezitím ve tmě. Všestranné pátrání po neznámém pachateli zůstalo dosud bez výsledku, a to proto, že ho strážmistr Hloch vůbec neviděl a pronásledoval pouze podle zvuku kroků.“*³²⁰

Četníci opět zasahovali na začátku května 1927 po zatopení celého Rýmařovska v důsledku silných dešťů. Ve Valšově se rozvodnila řeka Moravice a zaplavila asi 20 domů, a to společně se státní silnicí vedoucí z Valšova do Bruntálu, okresní silnicí do Rýmařova a silnicí do Nové Pláně. Zároveň déšť na železniční trati v úsecích Valšov – Bruntál a Valšov – Frýdlant nad Moravicí poničil násyp, který se následně sesunul a znemožnil volný provoz železniční dopravy. Naštěstí oproti Rýmařovu nedošlo k žádným ztrátám na životech, přičemž se četnictvo účastnilo všech záchranných prací.³²¹

Dne 4. července 1928 se odehrála další přírodní katastrofa, kdy se jednalo o „*větrnou smršť*“ nad Moravským Kočovem, jež *„během 4 minut značně poškodila 12 obytných stavení a úplně rozbořila 2 stodoly. Věž farního kostela byla přesunuta asi o 1.20 m k severu. Na silnici v Mor. Kočově byl zabit kuň rolníka Fischera. Ovocné stromy a lesy byly značně poškozeny.“* Příslušníci četnické stanice byli následující den povoláni do služby a znovu dohlíželi na hladký průběh všech úklidových prací a potřebných oprav.³²²

³¹⁹ Tamtéž, zápis z 5. 10. 1923.

³²⁰ Tamtéž, zápis z 27. 3. 1925.

³²¹ Tamtéž, zápis z 5. 5. 1927.

³²² Tamtéž, zápis z 4. 7. 1928.

Posléze byla ve Valšově 1. září 1935 rýmařovskou Národní jednotou založena česká státní škola, v níž bylo již v prvním školním roce zapsáno 18 dětí.³²³ Zpočátku byl problém najít pro školu vhodné umístění, poněvadž většina valšovských domů nedisponovala dostatečnými vnitřními prostory pro výuku. Nakonec byla škola po jednáních mezi velitelem četnické stanice Josefem Pavlovským a Františkem Vychodilem, učitelem z Olomouce, umístěna v domě č. 75, současně sloužícím jako sídlo valšovské četnické stanice.³²⁴

Poslední zaznamenaný případ se odehrál o rok později, kdy rýmařovská Národní jednota koupila ve Valšově pozemek, nacházející se na rozcestí státní silnice a obecní cesty směrem k Moravskému Kočovu, na němž postavila českou školu.³²⁵ Pro její výstavbu byla zavedena bezplatná pracovní povinnost všech místních Čechů, četnictva nevyjímaje. Stavba se stihla dokončit ještě před zahájením nového školního roku a 30. srpna 1936 byla za účasti okresního hejtmána z Rýmařova slavnostně otevřena.³²⁶

³²³ SOkA Bruntál, fond Archiv obce Valšov, inv. č. 1, *Kronika obce*, s. 77.

³²⁴ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*, zápis z 1. 9. 1935.

³²⁵ SOkA Bruntál, fond Archiv obce Valšov, inv. č. 1, *Kronika obce*, s. 77.

³²⁶ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Valšov, inv. č. 2, *Památník četnické stanice*, zápis z 1. 9. 1936.

7. Závěr

Předkládaná práce si za cíl určila analyzovat správní vývoj, posloupnost velitelů a činnost okresního četnického velitelství Rýmařov, a to včetně všech jemu podřízených četnických stanic, rozprostřených po celém území rýmařovského okresu. Jako sledovaný časový úsek bylo vybráno období let 1918–1938, v němž byl původně německý četnický sbor nahrazen četnictvem českým.

Po dobu trvání Československa se okresního četnického velitelství Rýmařov dotklo několik správních změn. Zpočátku bylo podřízeno Zemskému četnickému velitelství Sudetenland se sídlem v Opavě a koncem roku 1918 přešlo pod Zemské četnické velitelství v Brně, kde setrvalo až do roku 1938. V rámci brněnského zemského četnického velitelství nejprve spadalo do četnického oddělení Šternberk, načež po vzniku země Moravskoslezské v roce 1928 bylo v srpnu 1930 převedeno do četnického oddělení Krnov, kde zůstalo až do roku 1938. Jedinou další změnu lze pozorovat v roce 1937, kdy byl v důsledku posilování bezpečnosti na československých hranicích v Rýmařově zřízen státní policejní úřad, který od četnické stanice Rýmařov převzal část jejího služebního obvodu. Posléze byl zlomový rok 1938, neboť obsazení pohraničí Německem po podepsání Mnichovské dohody vedlo k zániku okresního četnického velitelství i všech jemu podřízených četnických stanic.

Za celé sledované období se v čele rýmařovského četnictva vystřídali celkem čtyři velitelé, z nichž byla pramenná základna dostačující pouze ke třem z nich. Všichni tři byli k vedení okresního četnického velitelství Rýmařov více než dostatečně kvalifikovaní, neboť již před převelením do Rýmařova měli za sebou dlouhou služební kariéru a bohaté zkušenosti z vojenské služby. Nejvýraznější osobností z velitelů byl Jan Jelínek, jenž se po přeložení do trvalé výslužby roku 1939 aktivně zapojil do protinacistického odboje a navázal spolupráci s organizací Obrana národa v Brně, což se mu ale roku 1942 stalo osudným. Konkrétní činnost velitelů v okrese Rýmařov se podařila zmapovat pouze částečně, neboť bezmála jedinými dostupnými prameny byly dochované památníky četnických stanic, jejichž zápisy se věnují především nejvýznamnějším služebním případům.

Analýza všech devíti podřízených četnických stanic se rovněž potýkala s výraznou absencí dostupných pramenů. Příčinou může být skutečnost, že se jednalo o nejnižší jednotky v organizaci četnictva, popřípadě i to, že němečtí kronikáři jednotlivých obcí rýmařovského okresu se vůči Čechům vymezovali a ve svých zápisech sledovali pouze vývoj a slet událostí spojený s Němci. I přes to u všech podřízených četnických stanic podařila zjistit

jejich lokace, respektive konkrétní umístění v obci, poslušnost velitelů i podřízeného mužstva, a v neposlední řadě bylo uvedeno i několik případů z jejich činnosti. V tomto ohledu byl největší problém s analýzou činnosti četnických stanic, poněvadž pouze u dvou z nich se dochoval památník, jenž je primárním pramenem k bezprostřednímu nahlédnutí do jejich chodu a výkonu služby. U četnických stanic, jejichž památník se nedochoval, bylo nutno nahlédnout do dobového tisku, který ač pravidelně vycházel po celou dobu sledovaného období, skýtal pouze několik málo případů zásahů četnictva.

Předkládaná práce měla za snahu přispět k regionálním dějinám Rýmařovska na příkladu četnického sboru v období let 1918–1938, přičemž je tato problematika v dostupné literatuře takřka nezpracována. Současně v minulosti nebyla věnována dostatečná pozornost ani vývoji četnictvu v rýmařovském okrese před rokem 1918, což by se mohlo nabídnout jako jeden z případných dalších směrů bádání. Rovněž by se problematika bezpečnostních složek na Rýmařovsku mohla rozvinout o analýzu státního policejního úřadu vzniklého roku 1937, popřípadě o jeho poválečný vývoj spojený s transformací ve Sbor národní bezpečnosti, jenž se o bezpečnost na Rýmařovsku staral po celou dobu trvání komunistického režimu.

8. Seznam použitých pramenů a literatury

8.1 Prameny

Archivní prameny

Městské muzeum Rýmařov

Archiv Městského muzea Rýmařov

Moravský zemský archiv

Fond Zemské četnické velitelství Brno

Národní archiv

Fond Generální velitel četnictva

Soukromý archiv autora

Soukromý archiv Jiřího Karla

Soukromý archiv Jiřího Vaněčka

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově

Fond Archiv města Rýmařov

Fond Archiv města Rýmařov dodatky

Fond Archiv městečka Břidličná

Fond Archiv obce Valšov

Fond Četnická stanice Horní Moravice

Fond Četnická stanice Karlov pod Pradědem

Fond Četnická stanice Rýmařov

Fond Četnická stanice Valšov

Fond Městský národní výbor Rýmařov

Fond Místní národní výbor Sovinec

Fond Okresní četnické velitelství Rýmařov

Fond Okresní úřad Rýmařov

Tištěné prameny

Almanach čs. branné moci a četnictva 1929. Praha 1929.

ERHART, Josef: *Rukověť četnictva.* Praha 1937.

Jahrbuch für die k. k. Gendarmerie für das Jahr 1918. Wien 1918.

Kalendář československého četnictva 1922. Kroměříž 1922.

Kalendář československého četnictva 1923. Kroměříž 1923.

Kalendář československého četnictva 1924. Kroměříž 1924.

Kalendář československého četnictva 1925. Kroměříž 1925.

Kalendář československého četnictva 1927. Praha 1927.

Kalendář československého četnictva 1928. Praha 1928.

Kalendář československého četnictva 1929. Praha 1929.

Kalendář československého četnictva 1930. Praha 1930.

Kalendář československého četnictva 1932. Praha 1932.

Kalendář československého četnictva 1933. Praha 1933.

Kalendář československého četnictva 1934. Praha 1934.

Kalendář československého četnictva 1935. Praha 1935.

Kalendář československého četnictva 1936. Praha 1936.

Kalendář československého četnictva 1937. Praha 1937.

Kalendář četnictva Protektorátu Čechy a Morava 1940. Praha 1940.

Kasární předpis pro čs. četnictvo. Kroměříž 1933.

Dobový tisk

Römerstädter Bezirks-Zeitung.

8.2 Literatura

BARTEČKOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Kázeňské záležitosti četnických důstojníků v agendě generálního velitelství četnictva ve dvacátých letech 20. století.* Historica Olomucensia. Sborník prací historických XXXIII, 2013, č. 45, s. 141–153.

BARTOŠ, Josef – SCHULZ, Jindřich – TRAPL, Miloš: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960. Svazek IV. Okresy Šumperk, Zábřeh, Rýmařov.* Ostrava 1974.

BERGER, Karl: *Geschichte der Stadt Römerstadt.* Brünn 1909.

BOHATA, Ivan: *Protolidová úloha četnictva v letech 1918–1938.* Praha 1978.

BREBURDOVÁ, Miroslava: *Každodennost příslušníků četnického sboru v Čechách v první polovině 20. století.* Praha 2019 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

DLOUHÝ, Michal: *Století četnické kriminalistiky. Historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky.* Cheb 2014.

FARA, František: *Četnické vzpomínky.* Praha 2002.

GALAŠ, Radek: *Československé četnictvo (1918–1929).* Praha 2019.

GEBHARDT, Helmut: *Die militärische Organisation der k. k. Gendarmerie von 1849 bis 1918.*

SIK-Journal – Zeitschrift für Polizeiwissenschaft und polizeiliche Praxis, 3, 2014, s. 76–86.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích. Od počátků státu po současnost.* Praha 2007.

HODEČEK, Dalibor: *Hrabě František Harrach (26. 7. 1870–14. 5. 1937) – národohospodář, mecenáš a literát*. Vlastivědný věstník moravský, 49, 1997, č. 4, s. 364–369.

HÖLLNER, Wilhelm – ADAM, Heinrich – HECKEL, Josef – GABRIEL, Hermann: *Der politische Bezirk Römerstadt. Ein Beitrag zur Heimatkunde*. Römerstadt 1885.

JELÍNEK, Josef: *Železniční dráha Valšov – Rýmařov 1878–2018*. Rýmařovský horizont, 20, 2018, č. 18, s. 27–28.

KACETLOVÁ, Jaroslava: *Četnictvo na cestě od monarchie k republice. Budování četnického sboru v Československu v letech 1918–1925*. Brno 2014 (nepublikovaná disertační práce).

KAREL, Jiří: *Josef Schön - feldmaršál z Tvrdkova*. Rýmařovský horizont, 13, 2011, č. 2, s. 10–11.

KAREL, Jiří: *Příběh lesů a lidí Rýmařovska. Dějiny lesů a jejich užívání*. Rýmařov 2008.

KAREL, Jiří: *Rýmařov v dějinách*. Rýmařov 2021.

KAREL, Jiří: *Stará Ves a Žďárský Potok v dějinách Moravy*. Stará Ves 2010.

KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918–1929)*. Praha 2017.

KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. Československo v krizi a v ohrožení (1930–1935)*. Praha 2018.

KÁRNÍK, Zdeněk: *České země v éře První republiky. O přežití a o život (1936–1938)*. Praha 2018.

KLEČACKÝ, Martin: *Převzetí rakouského četnictva československým státem 1918–1919*. Praha 2011 (nepublikovaná rigorózní práce).

KOLÁŘ, Ondřej: *Státní pořádkové složky na Chebsku*. Praha 2016.

KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Generál četnictva Karel Vyčítal*. Praha 2018.

KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Manželský život příslušníků československého četnictva*. Historica Olomucensia. Sborník prací historických XLIX, 2020, č. 59, s. 139–154.

KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej: *Sociální postavení příslušníků československého četnictva 1918–1939*. Český časopis historický, 113, 2015, č. 1, s. 76–96.

KOLÁŘOVÁ, Ivana – KOLÁŘ, Ondřej – LOKAJ, Martin: *Důstojnický sbor československého četnictva – sociohistorická sonda*. *Moderní dějiny*, 25, 2017, č. 2, s. 39–62.

LAŠÁK, Tomáš: *Rýmařov v proměnách času*. Rýmařov 2020.

LAŠÁK, Tomáš: *Rýmařovsko v proměnách času*. Rýmařov 2021.

LOKAJ, Martin: *Formování důstojnického sboru četnictva v meziválečném Československu*. *Časopis Matice moravské*, 140, 2021, č. 2, s. 323–341.

LOKAJ, Martin: *Velitelé Četnického oddělení v Moravské Ostravě a podřízených okresních četnických velitelství v letech 1918–1939*. Ostrava 2016 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva I. Habsburská monarchie (1526-1918)*. Praha 1997.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva II. Československá republika (1918-1939)*. Praha 1999.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a Slovenský stát (1939-1945)*. Praha 2001.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: *Dějiny policie a četnictva IV. Československo (1945-1989)*. Praha 2011.

NEUBAUER, Franz: *Die Gendarmerie in Österreich 1849–1924*. Wien 1925.

OTT, Matěj: *Četnictvo v okrese Boskovice v letech 1918–1945*. Letovice 2021 (nepublikovaná rigorózní práce).

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 6. Čechy–Danseur. Praha 1893.

PINKAVA, Viktor: *Unčovský a Rýmařovský okres*. Brno 1922.

PLOSOVÁ, Jaroslava: *Četník. Příklady Franze Rippera, Bartoloměje Nejezchleby a četníků z Velkého Ořechova*. In: FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – MALÍŘ, Jiří – VYKOUPIIL, Libor (eds.): *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno 2006, s. 299–318.

PLOSOVÁ, Jaroslava: *Situace četnictva a jeho obraz ve společnosti ve 20. a na počátku 30. let 20. století na příkladu Zemského četnického velitelství v Brně*. Brno 2006 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

SPRINGER, Julius: *Chronik von Römerstadt und Umgebung*. Römerstadt 1908.

SPURNÝ, Miroslav: *Ve dne v noci podle zákoníku... Policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc 2013.

TUTSCH, Franz: *Römerstadt und das Römerstädter Ländchen*. Wolfratshausen 1964.

UHLÍŘ, Lubomír: *Získat si vážnost obyvatelstva. Vznik a vývoj rakouského četnictva*. Dějiny a současnost, 29, 2007, č. 9. In: <http://www.dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/9/ziskat-si-vaznost-obyvatelstva/> [cit. 12. 1. 2023].

VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945. Kapitoly ze zapomenutých dějin četnictva*. Olomouc 2016.

VANĚČEK, Jiří: *Stejnokrojové předpisy pro četnictvo a jejich změny v letech 1918–1945*. Olomouc 2016.

VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BŘEČKA, Jan: *Místa ztropená krví. Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940–1945*. Brno 2015.

9. Summary

The present thesis deals with the administrative development and the activities of the Rýmařov District Gendarmerie Headquarters between 1918 and 1938. It is a period of time when an increasing number of citizens of Czech nationality, including gendarmes, moved into what used to be a region inhabited mostly by German population. The main aim of this thesis is to describe the District Gendarmerie Headquarters and the nine stations subordinated to it, which were located in Rýmařov, Horní Město, Stará Ves, Frýdlant nad Moravicí, Horní Moravice, Brunzejf, Sovinec, Bedřichov and Valšov. The study focuses on the specific location of each of the gendarmerie units, the succession of their commanders, and their activities during the above-mentioned period, special emphasis being placed on District Gendarmerie Headquarters itself and its three commanders.

10. Seznam příloh

Příloha č. 1: Dislokační mapa Zemského četnického velitelství v Brně z roku 1934.

Příloha č. 2: Služební obvod okresního četnického velitelství Rýmařov.

Příloha č. 3: Mapa okresu Rýmařov před rokem 1945.

Příloha č. 4: Mapa města Rýmařova z let 1928–1929.

Příloha č. 5: Dnešní podoba domu č. 453 na ulici Karlsbrünnerstrasse (nyní Národní 453/21), jenž do roku 1934 sloužil jako sídlo okresního četnického velitelství Rýmařov.

Příloha č. 6: Dnešní podoba domu č. 602 na ulici Hohehausgasse (nyní Bartákova 602/21), jenž v letech 1934–1938 sloužil jako sídlo okresního četnického velitelství Rýmařov.

Příloha č. 7: Budova rýmařovského státního policejního úřadu zřízeného roku 1937 v domě č. 219 na Masaryk-Platz (nyní náměstí Míru 219/6).

Příloha č. 8: Fotografie Jana Jelínka, velitele okresního četnického velitelství Rýmařov v letech 1930–1935.

Příloha č. 9: Denní hlášení o provedení popravu Jana Jelínka v Kounicových kolejích 14. června 1942.

Příloha č. 10: Poválečné parte Jana Jelínka z června 1947.

Příloha č. 11: Fotografie Antonína Zelinky, velitele četnické stanice Sovinec v letech 1930–1936.

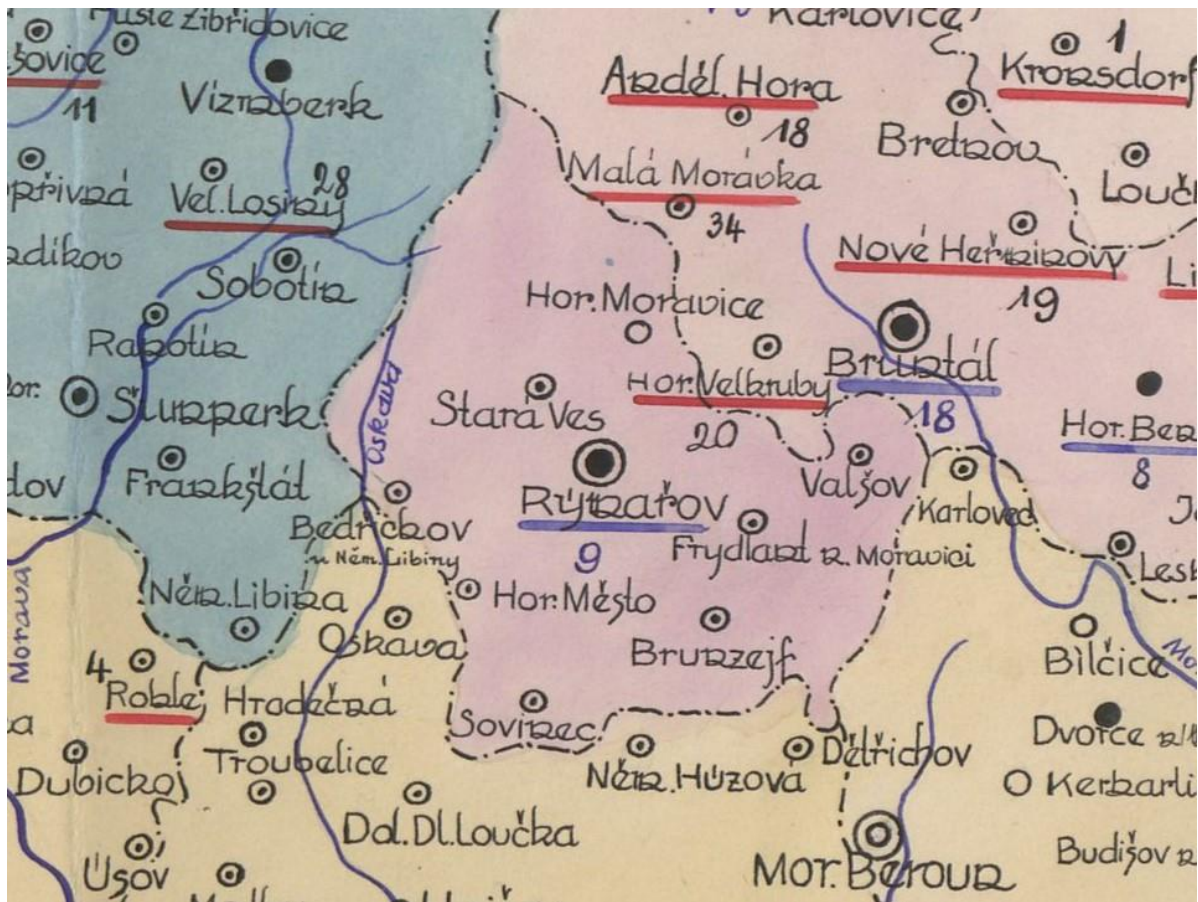
Příloha č. 12: Fotografie Karla Janků, velitele četnické stanice Sovinec v letech 1936–1938.

Příloha č. 13: Fotografie Jana Lavického, velitele četnické stanice Valšov v letech 1924–1926.

Příloha č. 14: Skupinová fotografie příslušníků státního policejního pořízení roku 1938 v zadním traktu domu č. 219 na Masaryk-Platz.

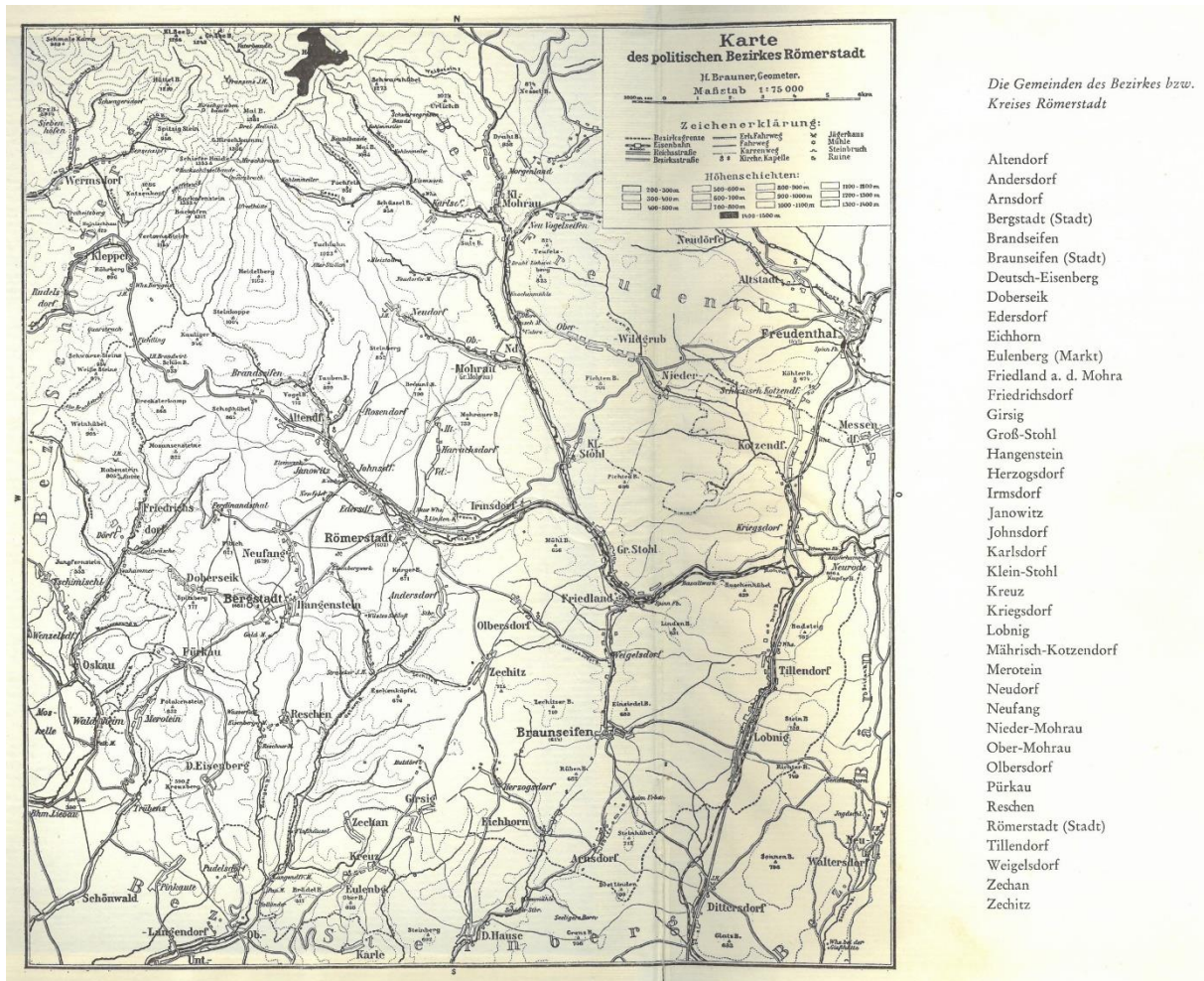
Příloha č. 15: Fotografie Aloise Póla z četnické stanice Rýmařov při vyšetřování požáru hostince Josefa Peschela v Ondřejově roku 1931.

Příloha č. 2: Služební obvod okresního četnického velitelství Rýmařov.³²⁸

³²⁸ MZA, fond Zemské četnické velitelství Brno, kart. 780, inv. č. 638, *Dislokační mapa ZČV v Brně*.

Příloha č. 3: Mapa okresu Rýmařov před rokem 1945.³²⁹

³²⁹ TUTSCH, Franz: *Römerstadt und das Römerstädter Ländchen*. Wolfratshausen 1964.

Příloha č. 4: Mapa města Rýmařova z let 1928–1929.³³⁰

³³⁰ Archiv Městského muzea Rýmařov, inv. č. G/2, přír. č. 261/94, *Mapa Rýmařova z let 1928–1929.*

Příloha č. 5: Dnešní podoba domu č. 453 na ulici Karlsbrünnerstrasse (nyní Národní 453/21), jenž do roku 1934 sloužil jako sídlo okresního četnického velitelství Rýmařov.³³¹

³³¹ Soukromý archiv autora.

Příloha č. 6: Dnešní podoba domu č. 602 na ulici Hohehausgasse (nyní Bartákova 602/21), jenž v letech 1934–1938 sloužil jako sídlo okresního četnického velitelství Rýmařov.³³²

³³² Soukromý archiv autora.

Příloha č. 7: Budova rýmařovského státního policejního úřadu zřízeného roku 1937 v domě č. 219 na Masaryk-Platz (nyní náměstí Míru 219/6).³³³

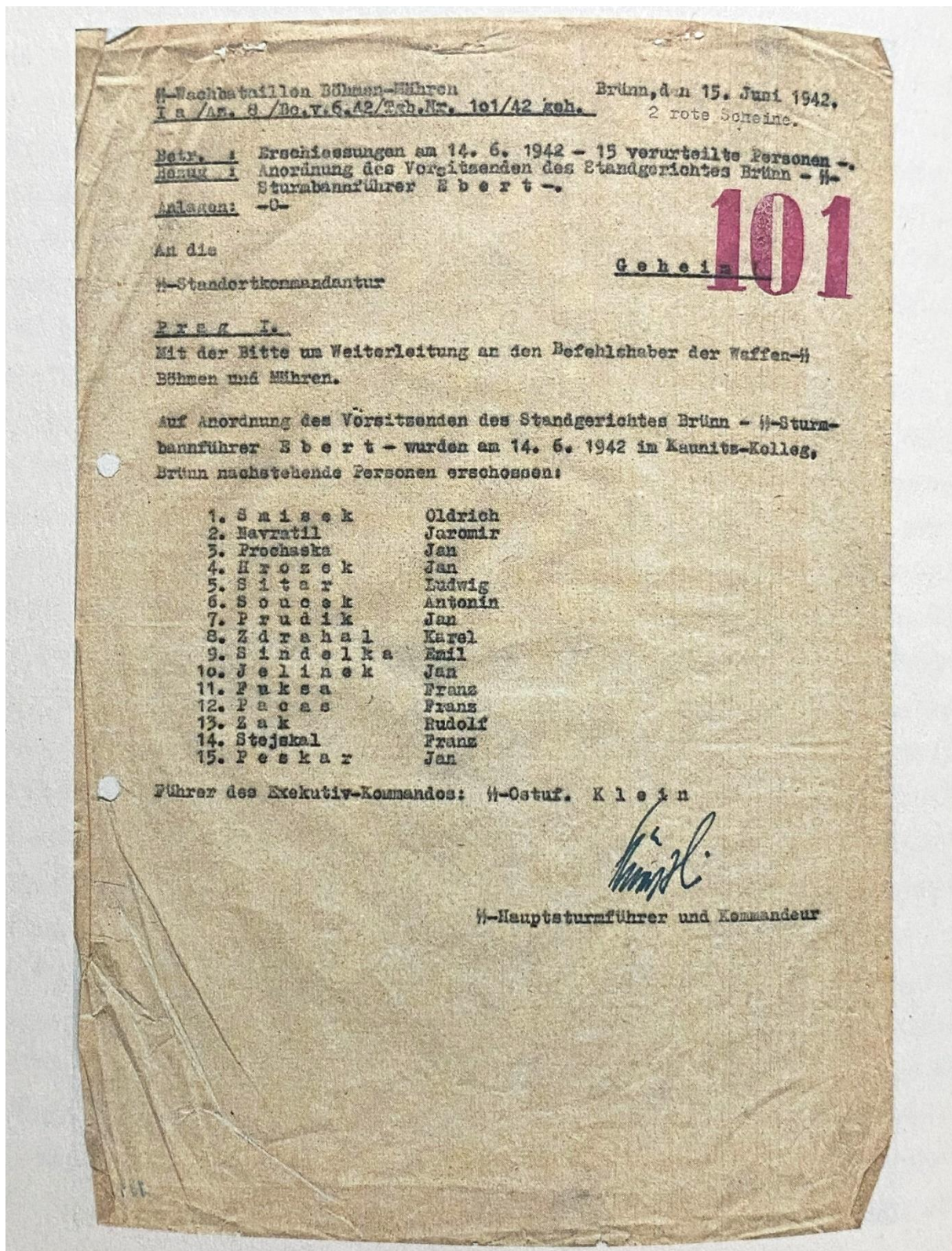
³³³ Soukromý archiv Jiřího Karla.

Příloha č. 8: Fotografie Jana Jelínka, velitele okresního četnického velitelství Rýmařov v letech 1930–1935.³³⁴

³³⁴ Soukromý archiv Jiřího Vaněčka.

Příloha č. 9: Denní hlášení o provedení popravu Jana Jelínka v Kounicových kolejích 14. června 1942.³³⁵

³³⁵ Repro z knihy VAŠEK, František – ČERNÝ, Vladimír – BŘEČKA, Jan: *Místa ztropená krví. Kounicovy studentské koleje v Brně v letech nacistické okupace 1940–1945*. Brno 2015, s. 382.

Mrtev je ten, kdo zapomenut.

14. ČERVNA 1942 PADL ZASAŽEN RANAMI
POPRAVČÍ ČETY V KAUNICOVÝCH KOLEJÍCH
MŮJ MANŽEL

JAN JELÍNEK

major četn. v. v.

NEDOČKAL SE OSVOBOZENÍ MILOVANÉ VLASTI,
V NĚŽ PEVNĚ VĚŘIL, A ZA NEŽ OBĚTOVAL TO
NEJCENNĚJŠÍ – SVŮJ ŽIVOT

S LÁSKOU A BOLESTÍ VZPOMÍNÁ

Joža Jelínková

Brno-Královo Pole, v červnu 1947

³³⁶ Soukromý archiv Jiřího Vaněčka.

Příloha č. 11: Fotografie Antonína Zelinky, velitele četnické stanice Sovinec v letech 1930–1936.³³⁷

³³⁷ Soukromý archiv Jiřího Vaněčka.

Příloha č. 12: Fotografie Karla Janků, velitele četnické stanice Sovinec v letech 1936–1938.³³⁸

³³⁸ Soukromý archiv Jířího Vaněčka.

Příloha č. 13: Fotografie Jana Lavického, velitele četnické stanice Valšov v letech 1924–1926.³³⁹

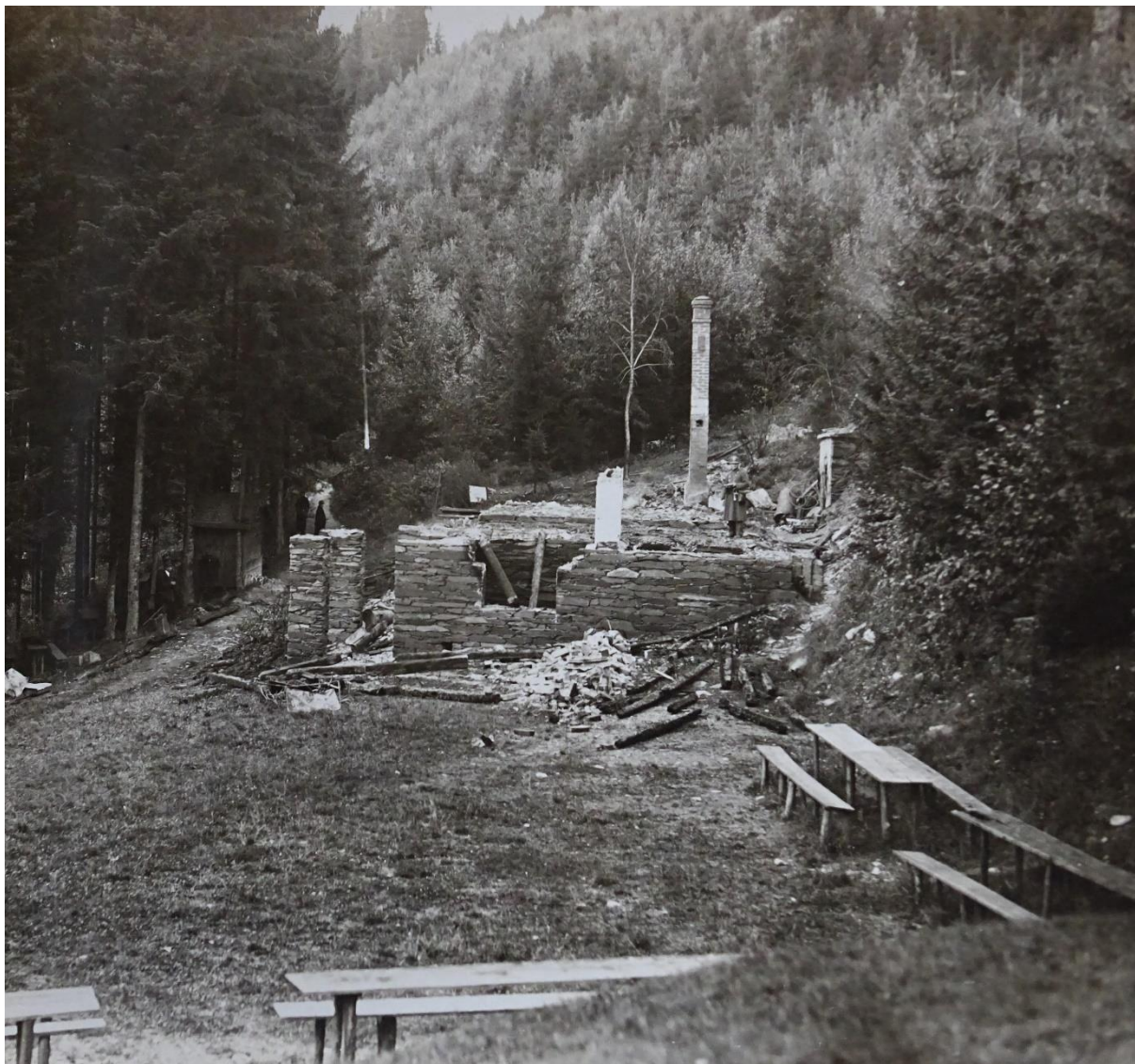
³³⁹ Soukromý archiv Jiřího Vaněčka.

Příloha č. 14: Skupinová fotografie příslušníků státního policejního pořízení roku 1938 v zadním traktu domu č. 219 na Masaryk-Platz.³⁴⁰

³⁴⁰ Soukromý archiv Jiřího Karla.

Příloha č. 15: Fotografie Aloise Póla z četnické stanice Rýmařov při vyšetřování požáru hostince Josefa Peschela v Ondřejově roku 1931.³⁴¹

³⁴¹ SOkA Bruntál, fond Četnická stanice Rýmařov, kart. 1, inv. č. 41, *Dokumenty k nevypátraným trestným činům s příloženou fotografií (1 ks)*, čís. jedn. 3625/1931.